

STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 16 · 19. november
Sesjonen 2025–2026

Møte onsdag den 19. november 2025 kl. 10

President: Masud Gharahkhani

Dagsorden (nr. 16):

1. Muntlig spørretime
2. Ordinær spørretime
3. Referat

Presidenten [10:00:11]: Fra representantene Amalie Gunnufsen, Geir Jørgensen og Trine Lise Sundnes foreligger søknader om permisjon i tiden fra og med 25. til og med 27. november – alle for å delta i møter i den felles EØS-parlamentarikerkomiteen med Europaparlamentet i Strasbourg i Frankrike.

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Disse søknadene behandles straks og innvilges.
2. Følgende vararepresentanter innkalles for å møte i permisjonstiden:
For Vest-Agder: Hannah Teigland
For Nordland: Synne Høyforsslett Bjørbæk
For Oslo: Malin Bye Sørensen

Presidenten [10:00:44]: Representanten Bent-Joacim Bentzen vil framsette et representantforslag.

Bent-Joacim Bentzen (Sp) [10:00:59]: På vegne av representantene Kjersti Toppe, Erling Sande, Maren Grøthe og meg selv legger jeg fram et representantforslag om å unngå samfunnsskadelige følger av innføring av forenklet forelegg ved mindre narkotikalovbrudd.

Presidenten [10:01:13]: Representanten Anna Molberg vil framsette et representantforslag.

Anna Molberg (H) [10:01:26]: På vegne av representantene Mahmoud Farahmand, Amalie Gunnufsen, Margret Hagerup, Erlend Svardal Bøe, Henrik Gottfries Kierulf og meg selv vil jeg framsette et representantforslag om regler for innleie av arbeidskraft.

Presidenten [10:01:40]: Representanten Hilde Marie Gaebpie Danielsen vil framsette et representantforslag.

Hilde Marie Gaebpie Danielsen (SV) [10:01:57]: Buerie biejjie! På vegne av meg selv ønsker jeg å fremme et representantforslag om manglende ressurser ved energiutbyggingssaker.

Presidenten [10:02:09]: Representanten Kjersti Toppe vil framsette et representantforslag.

Kjersti Toppe (Sp) [10:02:24]: På vegner av stortingsrepresentanten Erling Sande og meg sjølv vil eg

fremja eit representantforslag om å sikra desentraliserte spesialisthelsetenester i Sogn og Fjordane.

Presidenten [10:02:39]: Forslagene vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Sak nr. 1 [10:02:46]

Muntlig spørretime

Presidenten [10:02:48]: Stortinget mottok mandag meddelelse fra Statsministerens kontor om at statsrådene Lubna Boby Jaffery og Bjørnar Skjæran vil møte til muntlig spørretime.

De annonserte regjeringsmedlemmene er til stede, og vi er klare til å starte den muntlige spørretimen.

Vi starter da med første hovedspørsmål, fra representanten Silje Hemdal.

Silje Hemdal (FrP) [10:03:13]: Mitt spørsmål går til kulturministeren.

Den siste tiden har det stormet rundt det som mildt sagt kan omtales som en ukultur i Kulturrådet. Fremskrittspartiet har gjennom mange år stilt en rekke kritiske spørsmål rundt praksis i Kulturrådet, dets tildelinger og ikke minst hvilken transparens som er i dette rådet.

Man vet at tilliten har fått seg en solid trøkk når også andre partier begynner å stille spørsmål om hva som egentlig foregår i Kulturrådet og blant de ulike utvalgenes medlemmer. Flere skandaler med dobbeltroller, mulige lovbrudd og millionutbetalinger til en selv har rett og slett gjort skattebetalerne rasende. Medlemmer har tildelt seg selv millionbeløp – i ett tilfelle 16,5 mill. kr, samtidig som man er leder, og i et annet tilfelle 3 mill. kr til et teater der utvalgslederen selv er styreleder. Det svekker tilliten til forvaltningen av over 1 mrd. skatte kroner.

Det gjør at man bør stille spørsmål ved om dagens habilitetsregler og praksis er gode nok når man ser såne eksempler. Det som gjør saken ekstra graverende, er at Riksrevisjonen allerede i 2013 påpekte følgende i sin rapport:

«Norsk kulturråd har ikke god nok oppfølging og informasjon om bruken av tilskuddene.»

Videre påpekte de:

«Kulturdepartementets styring har ikke i tilstrekkelig grad sikret tilfredsstillende tilskuddsforvaltning.»

Mitt spørsmål er da: Det er selvsagt opp til Riksrevisjonen selv om de vil foreta en ny gjennomgang av Kulturrådet etter tolv år, men vil statsråden uavhengig av dette ta initiativ til en ekstern gransking av Kulturrådet, etter den siste tids skandaler?

Statsråd Lubna Bobby Jaffery [10:05:15]: Jeg tar disse sakene på stort alvor. Offentligheten skal ha tillit til at fellesskapets midler forvaltes på en god måte. Dette handler om tilliten til Kulturrådet og legitimiteten til det de forvalter.

Forvaltningsloven lager regler for habilitet. Så vidt jeg kan se og har blitt opplyst om, har man fulgt reglene ved habilitet, men likevel er det grunn til å være ekstra oppmerksom på disse tildelingene, fordi det nettopp rokker ved den tilliten. Derfor har jeg bedt Kulturrådet om en gjennomgang der de ser på hvordan de gjennomfører og praktiserer reglene knyttet til både tildeling og oppfølging av tilskudd. Dette er de godt i gang med.

Som også representanten Hjemdal er opptatt av, er vi avhengig av tillit. Jeg tenker at vi skal la dem gjøre den gjennomgangen, men jeg kommer ikke til å slippe Kulturrådet med det. Jeg kommer til å følge det tett opp, for jeg er også opptatt av at når det gjelder de pengene Kulturrådet forvalter, som går til kunstnere rundt omkring i landet, skal man ha høy tillit. Hvis man ikke har det, rokker det ved hele systemet.

Silje Hjemdal (FrP) [10:06:36]: Jeg takker statsråden for at hun vil følge dette videre opp. Imidlertid synes jeg er det viktig å understreke det som skrives videre i Riksrevisjonens rapport fra 2013:

«Norsk kulturråd kan holde tilbake midler og eventuelt kreve tilbakebetaling hvis tilskuddsmottaker ikke leverer rapport og regnskap for bruken av tilskuddet. Krav om tilbakebetaling blir i slike tilfeller sjelden iverksatt. Dette er uheldig både med hensyn til forsvarlig bruk av tilskuddsmidlene og at forvaltningens praksis på området skal være enhetlig.»

Likevel ser vi nå eksempler på at denne praksisen lever i beste velgående. Kan kulturministeren redegjøre for hvor mange sånne tilfeller som finnes, og eventuelt hvor mange ganger Kulturrådet de siste tolv årene har holdt tilbake eller krevd tilbakebetaling av tilskudd som ikke har vært berettiget?

Statsråd Lubna Bobby Jaffery [10:07:34]: Jeg tror det siste spørsmålet til Hjemdal egners seg mer for et skriftlig spørsmål, og jeg er med glede tilgjengelig for å svare på det i skriftlig form, for den oversikten har jeg ikke.

Ett av de umiddelbare tiltakene er jo nettopp at vi har bedt Kulturrådet skjerpe krav til oppfølging av rapporter og søknader om utsettelse av gjennomføringsperioden for prosjekter som har fått tilskudd, slik at vi unngår at folk blir sittende med penger på bok, og at prosjektene ikke blir gjennomført. Jeg er opptatt av at alle pengene som Kulturrådet tildeler, brukes til kunst og kultur, og at de ikke skal stå på en konto. Derfor har vi bedt Kulturrådet om å iverksette disse tiltakene.

Silje Hjemdal (FrP) [10:08:14]: Takk for det. Statsråden har tidligere sagt at habilitetsreglene var fulgt, og det bekreftet vel også statssekretæren til Subjekt i går kveld, i det intervjuet som var gitt der. Jeg mener likevel det er et problem at regelverket tillater at man er både søker og leder for et fagutvalg. Spørsmålet er jo om man etter hvert skal gjøre noe med den praksisen. Mitt spørsmål til kulturministeren er likevel: Hvilke etiske standarder mener hun skal gjelde i kulturforvaltningen, når maktpersoner tilsynelatende kan misbruke midler og bli sittende i utvalg?

Statsråd Lubna Bobby Jaffery [10:09:01]: Nå er det viktig at vi også må være grundige på at forvaltningsloven er fulgt. Det er f.eks. andre regler for en statsråds habilitet. Også statssekretærer og alle andre i departementet vil være inhabile dersom jeg skulle være inhabil.

Når det gjelder kollegiale organer, er det andre regler, men selv om det er andre regler og de reglene er fulgt, er det grunn til å se på hvordan dette gjennomføres i praksis i Kulturrådet. Vi vil at de pengene som deles ut, skal ha legitimitet og vekke tillit, og da har jeg forståelse for at det reageres på at personer som får midler fra staten, også har verv i de organisasjonene. Det skjønner jeg. Derfor er også dette én ting jeg har bedt Kulturrådet om å gå igjennom for å se på hvilken praksis man kan ha rundt disse spørsmålene.

Morgan Langfeldt (FrP) [10:10:09]: Det kan synes som litt ouverturer over samme tema, men statsråden uttaler i mediene at hun har forståelse for at noen reagerer, og det gjentar hun også i salen. Selv jusprofessor Jan Fridthjof Bernt, ansett som landets fremste ekspert på habilitet, uttaler følgende:

«Av alt som fremgår nå, ser det ut som at kulturadministrasjonen står i fare for å få et troverdighetsproblem.»

Selv kunstnere langt inne i de sentrale kretser rister åpenbart på hodet av kulturen som kommer til syne. At man har habilitetsregler som er så lett å omgå, gjør ikke utfordringen enklere, snarere tvert imot. Når det gjelder de siste sakene om habilitetsvurderinger Kulturrådet har reist, om hvorvidt dagens system i tilstrekkelig grad sikrer likebehandling og tillit: Hvordan vil statsråden sikre at habilitetsvurderinger gjennomføres uavhengig, dokumenteres bedre og ikke overlates til vurderinger av personer som har faglige eller personlige bindinger i saken?

Statsråd Lubna Bobby Jaffery [10:11:10]: Jeg tror også at professor Jan Fridthjof Bernt har sagt at habilitetsreglene i denne saken er fulgt, så det er også viktig å ta med seg. Likevel: Selv om reglene er fulgt, er jeg og representanten enig i at man må ha tillit til de tildelingene Kulturrådet gjør. Derfor har vi bedt Kulturrådet gå

igjennom og se på hvilke andre måter man kan tildele pengene på. I ytterste konsekvens er det departementet som da eventuelt må gå inn og si at de må gjøre det på denne eller denne måten, hvis ikke Kulturrådet kommer fram til en løsning som jeg mener besvarer den utfordringen vi har, knyttet til tillit og legitimitet i tildeling av midler.

Representanten Morgan Langfeldt har også stilt et skriftlig spørsmål til meg knyttet til en av de tildelingene, der jeg svarer at jeg er opptatt av at vi må lage bedre ordninger for å opprettholde tilliten i Kulturrådet, slik som det er i dag.

Morgan Langfeldt (FrP) [10:12:11]: Vi leser at Kulturrådet mener de kan stå inne for alle de gjennomførte tildelingene, både i Kulturrådet og i de underliggende rådene. Kulturrådets leder avviser alle påstander og mener problemet er at mediene ønsker at andre skal motta midlene. Samtidig viser en kartlegging at 13 personer som leder faglige utvalg i Kulturrådet, har søkt om å motta støttemidler mens de har hatt disse rollene. I går kunne vi lese om manglende regnskapsrapporter og ledere av utvalg som må melde seg inhabile, akkompagnert av nesten flau forkklaringer.

Kan statsråden klargjøre hvilke grunnleggende utfordringer i dagens system som gir de resultatene vi ser komme for dagen, utover habilitet? Og mener statsråden at dette er noe nytt som har oppstått i det siste, eller er det faktisk slik at dette er en kultur som har fungert på denne måten over lang tid?

Statsråd Lubna Bobby Jaffery [10:13:00]: Det er viktig å understreke hva Kulturrådet er. Kulturrådet er et organ som består av folk med kompetanse på kunst og kultur. De skal gjøre fagfellellevurderinger, og så gjøre tildelinger i tråd med prinsippet om armlengdes avstand. Det er ikke kulturministeren som bestemmer hvilke dansekompanier eller hvilke kunstnere som får tilskudd fra rådet, og derfor er det kunstnere som er satt til denne oppgaven.

Noe av det man nå ser på, er nettopp dette: Skal det være aktive kunstnere som har verv eller bindinger? Kan de sitte i disse fagutvalgene eller lede fagutvalgene? Det er jo lederskapet som er blitt satt ekstra i fokus, for selv om lederen erklærer seg inhabil, sitter rådet eller utvalget og behandler disse søknadene.

Dette er noe vi ser på nå, og jeg er, i likhet med representanten Langfeldt, opptatt av at vi må sikre at det til enhver tid er tillit og legitimitet i de tildelingene som rådet gjør.

Haagen Poppe (H) [10:14:15]: I ytringsfrihetskommisjonens rapport ble ytringsrommet innad i kunstmiljøene tematisert. Den viste bl.a. til at flere av innspil-

lene pekte på utfordringer med lav takhøyde og en svak kultur for uenighet. Kulturrådet var uenig i kommisjonens funn og skrev i sitt hørings svar bl.a.: «I fellesskap foretas krevende prioriteringer av begrensede midler.»

Høyre stiller spørsmål ved hvordan et statlig utvalg som gjør «krevende prioriteringer av begrensede midler» kan ende opp med å gi 16,5 mill. kr til sin egen leder. Kulturrådet har sagt at de skal skjerpe seg. Høyre etterlyser konkrete tiltak før vi har tillit til det. I fagrådene som tildeler, går kunstnere på omgang og kommer i den situasjonen at noen år gir de støtte, andre år får de. Begrunnelsen er vi alle enige om, nemlig armlengdes avstand, men spørsmålet er om det er bedre å sette bukken til å passe havresekken. Mener statsråden at Kulturrådet i dag har den nødvendige tilliten hos kunstnere, folk og politikere? Hva vil statsråden gjøre for å styrke tilliten og ytringsrommet?

Statsråd Lubna Bobby Jaffery [10:15:25]: Jeg synes det er veldig bra at representanten tar opp det som handler om ytringsfrihet og ytringsrom, også blant kunstnere. Det var også et tema som ble satt på dagsordenen i ytringsfrihetskommisjonens arbeid. Vi vet at Norge er et lite land der det ofte er tette bindinger, og det må vi forhindre at skjer. Også i kultursektoren er det viktig at man har takhøyde for å kunne være uenig, og at man ikke får reprimander senere fordi man ikke har tildelt til den eller den.

Jeg er opptatt av at Kulturrådet må ha tillit, og den tilliten har fått seg en bulk de siste månedene med alle de sakene som bl.a. har kommet fram i mediene. Derfor er jeg opptatt av at de nå må gå gjennom rutinene sine, se på praksisen og se om den må endres – og mye tyder jo på at deler av den praksisen absolutt må endres. Jeg kommer til å følge dem opp i den kontakten som det er naturlig at departementet har med rådet, og sørge for at de endringene gjøres.

Haagen Poppe (H) [10:16:29]: Likevel er det er altså sånn at ingen i fagutvalgene, i hvert fall ikke utad i mediene, har turt å påpeke de helt åpenbare utfordringene vi har i tildelingsprosessene. Det vitner om at det er noe som er alvorlig galt med ytringskulturen på feltet. Tidligere har vi også opplevd at når enkeltkunstnere har uttrykt seg kritisk, har det vært store protester. Det har vært forsøk på kanselleringer og underskriftskampanjer for å forsøke å kneble disse enkeltkunstnerne som har ytret seg kritisk. Hva synes statsråden om denne typen kampanjer?

Statsråd Lubna Bobby Jaffery [10:17:08]: Nå skisserer representanten dette veldig generelt, uten å komme med konkrete eksempel, så det er vanskelig for meg å gå inn i et eksempel som ikke er så utbrodert. Likevel:

På generelt grunnlag er jeg imot kanselleringskultur. Jeg mener vi skal ha stor takhøyde for et ytringsmangfold. Vi må tåle å være uenige, og de meningene som vi kanskje ikke selv alltid liker eller setter pris på, må vi hegne ekstra om, for hvis ikke de som har de meningene, kommer til orde, forsvinner de fra offentligheten og inn i kaninhull eller i kjellere, alt etter som, og da er det vanskelig å få dem opp i debatten. Dette må vi tåle.

Grunde Almeland (V) [10:18:03]: For oss som er opptatt av at vi også i framtiden skal ha kunstnerstyrte ordninger, er denne saken veldig viktig å ta på alvor, for som statsråden også påpeker, handler det om tillit til hele ordningen. Dersom man har en ordning hvor det framstår som om man bevilger penger til seg selv og sitt eget eller sine næres kunstnerskap, er det med på å ødelegge tilliten til og legitimiteten i det å i det hele tatt bevilge penger på denne måten.

Med den bakgrunn har jo statsråden svart på en rekke spørsmål nå, men hun peker til stadighet på at man må vurdere praksisen i oppfølgingen. Mitt spørsmål går egentlig ut på om statsråden – med det hun kjenner til nå – også mener det er behov for å se på om selve regelverket er godt nok. Selv om regler og lover har vært fulgt, er det tydelig at det framstår som om det ikke er god nok åpenhet, ikke gode nok rutiner, og at det kanskje rett og slett er regelverket som må ses på. Er hun enig i det?

Statsråd Lubna Bobby Jaffery [10:19:08]: Det kan godt hende at det er konsekvensen av den gjennomgangen vi gjør nå. Jeg ønsker ikke å forskuttere det, men dersom det viser seg at det er regelverket som gjør at man har den dårlige praksisen, må vi se på det.

Det er også viktig for meg å understreke at Kulturrådet forvalter nesten 1 mrd. kr i løpet av et år. De tilfellene vi har sett på, utgjør et lite tall. Det betyr ikke at vi ikke skal ta det på alvor. Jeg bagatelliserer det ikke, det er veldig viktig at vi tar det på alvor, men i det store og hele gjør rådet en veldig god og viktig jobb, og de gjør den på en skikkelig måte. Det må vi ikke miste av syne mens vi har denne viktige diskusjonen. Jeg er opptatt av at vi må ha legitimitet i hele rådet, i alle ordningene, og en av konsekvensene av den gjennomgangen vi gjør nå, kan være at vi må se på regelverket.

Presidenten [10:19:59]: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Mudassar Kapur (H) [10:20:16]: Mitt spørsmål går til kommunal- og distriktsministeren.

Staten blir stadig rikere, men i kommunene må det kuttes i nødvendige tjenester. Vi har allerede sett og hørt hvordan parlamentarisk leder i Arbeiderpartiet og finansministeren har viftet dette bort og ikke innser alvo-

ret i situasjonen. Det gjør Høyre. Derfor har vi varslet at vi i vårt alternative budsjett vil foreslå 4 mrd. kr mer til kommunene enn det regjeringen foreslår.

I tillegg til økonomiske utfordringer tynges også kommunene av statlig overstyring, noe som beslaglegger både penger, ressurser og kompetanse som kunne vært brukt til å gi innbyggerne bedre tjenester.

Statsministeren har tidligere pekt på at regjeringen ikke vil vente på noen kommisjoner. Statsministeren har åpenbart ikke snakket med kommunalministeren, som på sin side har en ganske slapp holdning til det hele. I spørretimen for fire uker siden kunne kommunalministeren berolige meg med at han skulle kaste seg over kommunkommisjonens rapport først i januar. Det vil være å kaste seg over noe i veldig lav fart. Dette har vi ikke tid til. Hvis dette er måten statsråden har tenkt å kaste seg over noe på framover, tror jeg ikke vi får til så mye effektivisering i Kommune-Norge. Derfor vil jeg hjelpe statsråden ut av sofaen og utfordre ham på noen helt enkle forenklingstiltak.

La meg først begynne med øremerkede tilskudd. Hvilke konkrete øremerkede tilskudd mener statsråden at vi kan fjerne, slik at kommunene selv kan styre både pengebruken og innholdet på disse områdene?

Statsråd Bjørnar Skjæran [10:22:17]: Først vil jeg bare få understreke at for regjeringen, for Arbeiderpartiet, er det å ha trygge rammer for kommunesektoren helt grunnleggende. Kommunene produserer mange av de viktigste velferdstjenestene til folk. Vi bor alle sammen i en kommune, og det er faktisk sånn at vi mottar velferdstjenester fra kommunene våre fra før vi blir født til etter at vi har forlatt denne verdenen. Det er også bakgrunnen for at noe av det første vi gjorde da vi kom i regjering i 2021, var å legge 2,5 mrd. kr på bordet i tilleggsproposisjonen for 2022-budsjettet for å øke de frie inntektene til kommunene – altså 2,5 mrd. kr mer enn det som var høyreregjeringens forslag – og så har vi bygd veksten i årene etter det på toppen av det nye, høyere nivået.

Det er alltid en balansegang. Da det brøt ut krig i Ukraina, angrepet fra Putin-regimet på en selvstendig nasjon i Europa, brakte det også dyrtid til hele Europa og Norge. Da er trygg og ansvarlig økonomisk styring helt grunnleggende for regjeringen.

Likevel, da vi utover høsten 2024 så den skattesvikten som norske kommuner sto overfor, handlet regjeringen raskt og la 5 mrd. kr på bordet i nysalderingen og sa samtidig at vi skulle videreføre det i 2025. Det gjør at i sum, med de grepene som regjeringen og Stortinget har tatt, er det i 2025 15 mrd. kr vekst i de frie inntektene – den høyeste veksten i frie inntekter til norske kommuner noensinne.

Nå har vi lagt fram et budsjett for 2026, som ligger i Stortinget. Sammenlignet med kommuneproposisjonen våren 2025, som ble behandlet i Stortinget, ligger vi over intervallet som Stortinget vedtok.

Mudassar Kapur (H) [10:24:21]: Jeg er nesten fristet til å gjøre det samme som enkelte programledere i debattstudioer gjør, og spørre statsråden om han husker hvilket spørsmål jeg stilte. Jeg snakket om arbeidet med forenklinger ute i Kommune-Norge. Jeg nevnte bl.a. kommunekommisjonen, som statsråden stadig viser til når det gjelder forenklinger, og jeg stilte et helt konkret spørsmål knyttet f.eks. til hvilke øremerkede midler som kan omdisponeres slik at kommunene i større grad kan bestemme selv. I stedet fikk jeg en lang historiefortelling om hva regjeringen gjorde i 2021, og hva man gjorde i nysalderingen av budsjettet i fjor. Statsråden svarer absolutt ikke på spørsmålet, så jeg forsøker igjen.

Statsministeren svarer hele tiden at man ikke har tid til å vente på kommisjoner når det gjelder forenklinger. Statsråden har sagt at han skal kaste seg over dette i januar. Det har vi ikke tid til, så jeg spør veldig enkelt, kanskje litt enklere enn forrige gang: Hvilke oppgaver mener statsråden at vi allerede nå kan begynne å gjøre om på, slik at kommunene får mer frihet?

Statsråd Bjørnar Skjæran [10:25:27]: Vi er jo allerede i gang på flere områder, særlig det som handler om plan- og bygningsprosessene. Der gjør vi store forenklinger. Vi har gjort lovendringer. Vi er i gang med en gjennomgang av TEK17. Vi har sendt forslag på høring, og vi har lagt fram forslag i Stortinget, som Stortinget har sluttet seg til, for å forenkle det store arbeidet som kommunene har knyttet til plan- og bygningsloven.

Når det gjelder kommunekommisjonen, ønsker jeg ikke å bryte med det som har vært en lang praksis i norsk politikk, også når Høyre har sittet i regjering, altså at når vi har satt ned en kommisjon, lar vi kommisjonen få gjøre arbeidet sitt ferdig. Jeg har hatt møte med lederen i kommunekommisjonen – et godt møte. Jeg ser fram til å få rapporten som kommer rett over nyåret. Da vil vi, på samme måte som da regjeringen fulgte opp forsvarskommisjonen og totalberedskapskommisjonen, bearbeide dette og komme til Stortinget med de forslagene som det er naturlig å bringe fram for Stortinget. Arbeidet med forsvarskommisjonen viser at det er en måte å arbeide på som lønner seg. Vi fikk et enstemmig storting rundt langtidsplanen for Forsvaret. Jeg synes det er veldig bra.

Mudassar Kapur (H) [10:26:35]: For hvert svar som kommer fra statsråden, ser vi et gap mellom det statsministeren driver med av skryt når det gjelder forenk-

ling og fart, og hvordan statsråden har tenkt å jobbe med dette. Det er åpenbart at statsråden ikke har noen konkrete planer om å sette i gang noe eget arbeid før kommisjonen kommer med sin rapport. Det lille man har varslet med hensyn til plan- og bygningsloven, vil ikke i det hele tatt hjelpe regjeringen med å få fart på boligbyggingen. Der har de selv satt et mål på 130 000, men det får være en annen debatt.

La meg ta et annet eksempel. Vi vet at bemanningsnormer er ganske rigid innrettet. De er ofte i veien for at kommunene kan levere gode tjenester, for de blir heller sittende med å prøve å få kabalen til å gå opp og drive med masse rapportering. Høyre har pekt på at bemanningsnormene kan bli mer fleksible. Kan statsråden fortelle hvilke initiativ han vil ta for at vi kan få flere fleksible normer istedenfor rigide?

Statsråd Bjørnar Skjæran [10:27:37]: Jeg hadde vel egentlig ikke forventet at representanten Kapur skulle bli fornøyd med mine svar. Det var vel forholdsvis forutsigbart før vi startet denne spørretimen. Jeg holder likevel fast på at den måten vi legger opp arbeidet på, er godt i pakt med de tradisjonene vi har i norsk politikk for å sørge for at om man skal gjøre store grep, har man utredet det ordentlig på forhånd. Når det gjelder bemanningsnormen, ble f.eks. den bemanningsnormen vi har innenfor skolesektoren, innført på Høyres vakt, hvis det er den representanten sikter til. Jeg skal ikke stå her og utelukke noe som helst, men jeg vil avvente kommisjonen, som er bredt sammensatt, der partene sitter, og der vi har godt med eksperter som vil overlevere meg to rapporter. Slik jeg har fått meg det forelagt fra lederen i kommisjonen, forventer de å overlevere den første rapporten rett over nyåret, og så vil de levere enda en NOU ca. ett år etter. Vi får da et godt grunnlag for å videreføre de gode diskusjonene som representanten legger opp til.

Mudassar Kapur (H) [10:28:44]: Ifølge generalistkommuneutvalgets rapport er summen av lover, regler, forskrifter, krav, normer, veiledere osv. som en kommune skal forholde seg til, over tusen.

Vi har jo fått på plass denne kommunekommisjonen, etter et forslag fra Høyre. Samtidig har vi hele tiden vært tydelig på at vi ikke kan vente på at kommunekommisjonen skal komme med sine rapporter. Vi som politikere må ta ansvar, og dette ansvaret ligger også hos kommunalministeren. At man nå skyver denne kommisjonen foran seg, gang på gang, tyder bare på én ting: at når kommisjonsrapporten kommer, vil man skyve foran seg at nå skal det være en høring, eller nå skal det være en innspillsrunde.

Det denne runden viser, er at statsråden selv ikke har ett eneste svar på noen av de utfordringene jeg gir.

Man kan gjerne si at Høyre ikke kommer til å være fornøyd med svarene. Vel, da har man kanskje skjønnet at man har med seg dårlige svar til Stortinget, så jeg gjør et siste forsøk: Kan vi i det hele tatt forvente noe som helst fra denne statsråden nå før jul når det gjelder forenklinger for kommunesektoren?

Statsråd Bjørnar Skjæran [10:29:52]: Som jeg redegjorde for i et tidligere svar, er vi allerede i gang på flere områder. Det vil vi fortsette med. Når det gjelder den store forenklingsprosessen som handler om å ta ned det statlige styringstrykket, anser jeg at det blir en av mine viktigste oppgaver som kommunal- og distriktsminister. Jeg har selv vært lokalt og regionalt folkevalgt i 34 år. Jeg var det gjennom hele den perioden da Høyre styrte. Jeg så ikke et eneste forenklingstiltak som monnet på de åtte årene. Dette er en utvikling som ikke går lenger. Derfor vil vi følge opp denne kommisjonen, for det statlige styringstrykket, detaljstyringen av kommunene, må ned hvis kommunene skal klare å levere de gode velferdstjenestene som vi ønsker at norske kommuner skal stille opp med. Det handler om at endringene i befolkningssammensetningen er så store. Den kommunen som jeg bor i og var folkevalgt i for flere tiår siden, har tatt store grep for å omstille seg i takt med at det blir flere eldre og færre unge. Det er en omstilling som kommunene ikke vil klare hvis vi ikke letter på det statlige detaljstyringstrykket. Det tenker jeg er et veldig tydelig signal fra meg fra denne talerstolen.

Geir Pollestad (Sp) [10:31:09]: Senterpartiet vil ha sterke og gode lokalsamfunn over hele landet. Gode skular til ungane og ei god og trygg eldreomsorg er viktig for folk. Arbeidarpartiet prioriterer ikkje kommunane og kommuneøkonomien i sitt budsjett. Eit gratis forenklingsgrep som Arbeidarpartiet kan ta, er å stilla mindre krav om sikkerheit til bankane som låner ut pengar til kommunane. Ei slik endring vil gjera at pengar – milliardar av kroner – som i dag går til å betala renter, heller kan gå til å sikra gode skular og god eldreomsorg. Vil Arbeidarpartiet gjennomføra dette forenklingsgrepet?

Statsråd Bjørnar Skjæran [10:31:57]: Jeg tror vi er langt inne i det som er en annen statsråds ansvarsområde når jeg får spørsmål om bankrenter. Det tror jeg faktisk er et spørsmål som representanten enten må vurde- re å framsette skriftlig eller stille til en annen statsråd.

Jeg er veldig glad for å konstatere – sånn det også var da Arbeiderpartiet og Senterpartiet satt i regjering sammen – at vi deler mye av synet på hva som trengs for at kommunesektoren skal være i stand til å omstille seg i takt med de store befolkningsendringene. Jeg har også fått med meg at Senterpartiet har et stort engasjement

rundt kommuneøkonomien, men det er jo sånn at statsbudsjettet nå ligger i Stortinget, og jeg tror at jeg skal overlate diskusjonen om de forhandlingene som pågår, til dem som sitter i de forhandlingene. Jeg tror at det må være mitt korte svar på spørsmålet.

Geir Pollestad (Sp) [10:32:46]: Her er vel kommunalministeren i kjernen av det som er problemet: at det er Jens Stoltenberg som bestemmer dette. Stoltenberg seier at han avblåser ein historisk pengekrise for kommunane. Det trur eg ikkje er noko ein opplever når ein har ungar på skulen, eller når ein ikkje får ein sjukeheimplass. Senterpartiet vil ha ei solid satsing på kommuneøkonomien. Arbeidarpartiet har lagt fram 1,2 mill. kr – det får halda. Det må jo vera oppsiktsvekjande og litt vondt at sjølv Høgre, som er mest kjent for å strupa og slå saman kommunar, er meir offensive på kommuneøkonomi enn det Arbeidarpartiet er. Det er eit rop frå heile landet om å betra den lokale velferda. Då er mitt spørsmål til kommunalministeren, om noko som er hans konstitusjonelle ansvar: Har regjeringa berre munn til å snakka med, eller har ein øyre til å lytta til dei krava som kjem om ein styrkt kommuneøkonomi?

Statsråd Bjørnar Skjæran [10:33:49]: Å ha trygge, forutsigbare rammer for kommuneøkonomien er selvsagt helt grunnleggende for at norske kommuner og norske fylkeskommuner skal kunne planlegge hvordan man griper an den store omstillingen, som man er godt i gang med i mange kommuner, og som de kommunene som ikke er i gang med den allerede, er nødt til å komme i gang med. Regjeringen har vært opptatt av å stille opp for kommunene med romslige rammer, innenfor rammen av at vi skal ha et trygt og ansvarlig budsjett som bidrar til at prisveksten kan gå ned, at Norges Bank kan se et grunnlag for å sette ned renten ytterligere, og at folk på den måten kan få bedre råd.

Statsbudsjettet ligger nå i Stortinget. Vi har lagt inn rammer for kommunene i forslaget til statsbudsjett som går ut over det intervallet som ble vedtatt i forbindelse med Stortingets behandling av kommuneproposisjonen. Der ble Senterpartiet, SV og Arbeiderpartiet enige om et intervall, og vi har lagt oss over det. Det er utgangspunktet for de diskusjonene som nå pågår i Stortinget.

Bent-Joachim Bentzen (Sp) [10:34:58]: Ordførerne fra Arbeiderpartiet i Narvik, Alver og Larvik uttalte til E24 i forkant av framleggelsen av statsbudsjettet at kommunene sårt trenger et økonomisk løft. Ordførerne trekker fram at de står i krevende prosesser, med nedleggelse av skoler og kutt i helsetjenester. De mangler også mulighet til en nødvendig satsing på unge og bli- og bolyst, bl.a., i strid med Arbeiderpartiets valgløf-

ter. Samtidig kommer toppolitikere i Arbeiderpartiet med et budskap som får det til å virke som om kommunene har nok penger. Blant annet viste finansministeren til at kun 2,6 pst. av befolkningen bor i ROBEK-kommuner, og nestleder i Arbeiderpartiet, Tonje Brenna, ba kommunene ta ansvar for egen økonomi.

Hvem har rett – Arbeiderpartiets egne ordførere ute i lokalsamfunnene eller toppolitikerne fra Arbeiderpartiet, som sitter i regjering og på Stortinget?

Statsråd Bjørnar Skjæran [10:35:46]: Arbeiderpartiet tar de økonomiske utfordringene i kommunesektoren på stort alvor. Det har vi demonstrert, ikke minst gjennom at det for inneværende år er den høyeste veksten i frie inntekter noensinne – nesten 15 mrd. kr fra det ene året til andre. Når vi snakker om realvekst i frie inntekter, kommer det på toppen av pris- og lønnsvekst.

I forslaget til statsbudsjett for 2026 har vi lagt oss over intervallet som ble vedtatt i forbindelse med behandlingen av kommuneproposisjonen. Det betyr at det utover demografikostnader er et handlingsrom på 1,3 mrd. kr.

Slik jeg oppfatter de tilbakemeldingene vi har fått, ser det ut til at 2025 blir et langt bedre år enn 2024. Det er bra, for 2024 var et veldig krevende år, noe som også var grunnlaget for at vi handlet raskt, med de fem milliardene som ble lagt på bordet i nysalderingen. Vi sa også klart ifra om at det ville bli med over til 2025.

Bengt Fasteraune (Sp) [10:36:59]: Detaljstyringen av norske kommuner gjelder ikke bare penger. Vi ser hvordan EU spiser seg inn i hverdagen til norske kommuner og det norske folk. Vi har et revidert avløpsdirektiv som har fått gå flere runder, og det er åpenbart at vi har en regjering som ikke klarer verken å sørge for tilpasninger til norske forhold eller få stanset direktivet i sin nåværende form. Avløpsdirektivet, slik det er nå, vil føre til kraftig økte kostnader for kommunene, noe som igjen betyr betydelig økte avgifter for innbyggerne. Vi betaler dyrt for at vi ikke klarer å stå imot EUs detaljerte forordninger.

Kommune-Norge har gitt kraftige tilbakemeldinger om at et slikt direktiv vil få alvorlige konsekvenser. Vil statsråden, i sin egen regjering, snakke kommunenes og innbyggernes sak, eller vil han, som regjeringen gjorde i tollsaken, ikke løfte en finger og godta detaljert styring fra Brussel?

Statsråd Bjørnar Skjæran [10:37:56]: Det korte svaret er ja. I Norge har vi i ganske mange kommuner et etterslep på vann- og avløpsområdet. Det konstitusjonelle ansvaret for området vann ligger til helse- og omsorgsministeren, og det konstitusjonelle ansvaret for avløp ligger til klima- og miljøministeren, men jeg skal

likevel svare veldig tydelig. Som kommunal- og distriktsminister er nemlig jeg også involvert i de vurderingene som gjøres.

EU er nok i samme situasjon og ser et behov for å gjøre mer på vann- og avløpsområdet. Det er nok bakgrunnen for direktivet. Det som kommer til å bli veldig viktig når vi skal sørge for å få gjort mer på vann- og avløpsområdet, er for det første de grepene vi allerede har tatt. Vi har doblet avskrivningstiden på viktige områder, noe som gjør at når kommunene investerer, vil belastningen på gebyret bli lavere. Det andre vil handle om definisjonen av hva som er et tettsted. Der har vi en jobb å gjøre, og det får vi komme tilbake til på egnet måte.

Bengt Fasteraune (Sp) [10:39:01]: Med all respekt: Dårlig råd i kommunene og en særdeles styringsivrig stat som bombarderer kommunene med såkalte tiltakspakker og satsingsområder, er en særdeles dårlig kombinasjon. Når man i tillegg innfører EU-direktiv som åpenbart er tilpasset europeiske storbyer, blir kaoset komplett. Dette slår spesielt ut i mindre kommuner med store arealer og få mennesker, som f.eks. Beiarn i Nordland, hvis ordfører sitter oppe på galleriet her i dag. Det er sikkert gode hensikter, men vi har en regjering som helt sikkert evner å sørge for at disse direktivene ikke blir innført. De elsker å detaljstyre kommunene, som blir presset fra alle kanter.

Er kommunalministeren komfortabel med at det er andre enn ham selv, fagstatsråder på sine områder og EU, som setter mål for kommunene og styrer hvordan kommunene skal bruke pengene sine?

Statsråd Bjørnar Skjæran [10:40:04]: Det er åpenbart rett at vi i Norge skal sørge for å ruste oss slik at vi kan ta igjen noe av det store etterslepet som er på vann- og avløpsområdet. Det er grunnleggende viktig for folk, bedrifter, næringsliv og industri. Jeg kommer selv fra den kommunen i Norge der det kanskje er dyrest å sørge for godt vann til alle innbyggerne og all industri. Jeg tror at også industrien ser hva det har hatt av betydning at vi har gjort store investeringer som gjør at vannkvaliteten er til stede. Vi har tre oppdrettsselskaper i Lurøy, og alle tre er helt avhengig av dette. Regjeringen har lagt til rette for å få gjort mer på dette området gjennom de grepene jeg nevnte. I tillegg har vi satt ned merverdiavgiften på dette området. På den måten kan vi gjøre det enklere for kommunene å gjøre investeringer som kommunene er nødt til å gjennomføre, uavhengig av det EU-direktivet som representanten er så opptatt av.

Harry Valderhaug (KrF) [10:41:20]: Kommune-Noreg står til halsen i oppgaver som må løysast kvar dag og kvar natt heile året. Oppgåvene vert fleire og meir komplekse og krevjande med åra, og forventningane

frå innbyggjarane er ofte krevjande nok. Spagaten som kommunane står i, er ikkje god. Det er først og fremst krevjande for dei tilsette, som ønskjer å gi innbyggjarane gode tenester, men det utfordrar òg omdømet til kommunen. Kommunen er dei tilsette, innbyggjarane og samfunnet. Kommunane hamnar meir og meir bak på i kampen om å få tak i fagfolk. Dette er ei utfordring som ofte vert omtalt som ei framtidssak, men det er det ikkje i kommunane. Når vi i tillegg veit at fleire kommunar enn på mange år er på veg til å kome på, eller allereie har kome på, ROBEK-lista på grunn av driftsubalanse, vert situasjonen meir prekær enn kva eg sjølv kan hugse etter 30 år i eit kommunestyre og åtte år i ei ordførarrolle.

Då vert spørsmålet: Opplever statsråden situasjonen i Kommune-Noreg som så prekær at han har det travelt med å forenkle der det kan forenklast no?

Statsråd Bjørnar Skjæran [10:42:38]: Hele bakgrunnen for at regjeringen har satt ned kommunekommisjonen, er nettopp at vi ser at summen av oppgaver og beslutninger, hvorav veldig mange er fattet i denne salen, ikke går opp når vi nå står overfor – mange kommuner står midt oppi dette – store endringer i befolkningssammensetningen. Det betyr at det blir mindre tilgang på arbeidskraft samtidig som oppgavene øker i omfang, særlig innenfor helse og omsorg. Jeg vil derfor si det så tydelig: Det er ikke et alternativ å fortsette som i dag. Selv om det at innbyggerne i Norge har fått flere rettigheter, og at kommunene har fått flere oppgaver, egentlig er en utvikling vi kan være stolte av, må vi erkjenne at i møte med de store befolkningsendringene, som nå også treffer de store byene, går ikke dette i hop. Altså er det ikke et alternativ å fortsette som i dag.

Jeg hilser velkommen alle partiers engasjement i denne saken og håper at det varer til vi kommer til de konkrete beslutningene om hvordan vi skal ta ned det statlige styringstrykket.

Harry Valderhaug (KrF) [10:43:41]: Eit lite tilleggs-spørsmål: I går kveld – det var nesten det siste eg gjorde før eg la meg – såg eg statsråden stå på «tillitsbygget», for å kalle det det, på Økern. Til dette med å ha tillit til kommunane i den situasjonen vi er i no, eksempelvis når det gjeld det som vart nemnd her om øyremerkte tilskot: Vi brukte i 2024 ca. 38 mrd. kr til øyremerkte tilskot, og på tilskot som er på over 100 000 kr, må ein rapportere tilbake til staten. Den tilliten til kommunane, som er fulle av tillitsvalde i kommunestyra – kan statsråden sjå på det, eller i det minste endre nivået på tilbakemeldingskrav? Eg spør fordi 38 mrd. kr er 385 000 100 000-kronerslappar. Eg ser for meg at det er litt å hente.

Statsråd Bjørnar Skjæran [10:44:48]: Jeg har aldri hatt en 100 000-kronerslapp i hånden, så jeg vet ikke riktig hvordan den ser ut. Det må imidlertid ikke være noen tvil om at for regjeringen og Arbeiderpartiet er det å hegne om lokaldemokratiet helt grunnleggende. Jeg har gjentatt, nesten til det kjedsommelige, at lokaldemokratiet er edelsteinen i det norske folkestyret, og vi må ha tillit til norske kommuner. En vesentlig del av arbeidet med forenkling og å ta ned det statlige detaljstyringstrykket vil også handle om å redusere behovet for rapportering og byråkrati. Det viktigste kommunene gjør, er å levere de gode velferdstjenestene vi som innbyggere tar imot, fra før vi blir født og til etter at vi har forlatt denne verdenen.

Statsbudsjettet for 2026 er lagt fram. Det betyr at diskusjonen om innlemming av øremerkede tilskudd, som er en veldig relevant diskusjon i denne sammenhengen, må komme i forbindelse med oppfølgingen av kommunekommisjonens arbeid. Jeg ser fram til å motta deres rapport – det er ikke lenge til vi får den – og til det videre arbeidet som skal gjøres deretter.

Presidenten [10:45:52]: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Marius Langballe Dalin (MDG) [10:46:10]: Vi er glade og stolte av den norske naturen, på tvers av partiliner og uansett kor i landet vi bur. Det har vi jammen god grunn til. Det er eit fantastisk vakkert land, med unike naturkvaliteter og økosystem det verkeleg er verdt å ta vare på.

Samtidig har naturen vår store utfordringar, og mange dyre- og fugleartar er i stor krise. Vi byggjer ned mykje natur år for år, og ser ein tilbake, er det skremmande å sjå kor fort den utviklinga går. 80 pst. av sjøfuglane har forsvunne frå fugleffjella. Kvart år mistar vi fleire tusen dekar matjord. Villreinen og villaksen er på raudlista, og tidlegare veldig rike lakseelver må stengast. Drygt 100 artar er antekne utrydda frå norsk natur sidan 1800-talet. Dette er ein katastrofe i sakte film, som stort sett skuldast at folk med sær gode intensjonar og ønske for kommunen sin ønskjer å realisere endå eit nytt utbyggingsprosjekt.

Kommunane skal vege omsynet til verdifull natur opp mot interessene til kommunane og utbyggjarar. Dessverre ser vi at viktige nasjonale målsetjingar ikkje blir nådde, sidan lokalt sjølvstyre vektlegg omsynet til natur og matjord i relativt liten grad. Med mine ti års erfaring frå kommunepolitikken synest eg det er fullt forståeleg, men det er sørgjeleg for naturen og for generasjonane i framtida.

Ansvar for å hindre at dette blir ein tragedie for allmenningen som øydelegg livsgrunnlaget vårt, ligg hos kommunalministeren, som er sjefen for norsk arealpo-

litikk og planpolitikk. Det er statsråd Skjæran som må sjå heilskapen i økosystema og sørge for at nasjonale omsyn blir tekne. Korleis ser statsråden på at kommunane si avveging mellom natur og nedbygging totalt sett gjer at me ikkje når nasjonale mål, og kva vil han gjere med det?

Statsråd Bjørnar Skjæran [10:48:13]: Det å ha en aktiv politikk for å møte klimaendringene og for at Norge skal kunne ta sin del av ansvaret i å levere på Parisavtalen, er helt grunnleggende. For vår regjering er også det som handler om å ta vare på natur, helt grunnleggende. Det beste instrumentet vi har for å ivareta dette, i tillegg til at vi har bestemmelser om jordvern som skal ta vare på matjorda vår, er plan- og bygningsloven. Gjennom plan- og bygningsloven sørger vi for at ulike interesser blir veid mot hverandre, og vi har også myndigheter som har ansvar for å passe på det som representanten nå tar opp, når det gjelder å kunne levere innsigelser hvis det ikke i stor nok grad blir tatt naturhensyn.

Jeg har en veldig klar oppfatning av at dette i stort fungerer veldig bra. De aller fleste innsigelsessaker blir løst lokalt. Det er bare et fåtall saker som havner i Kommunaldepartementet og på mitt bord. Det er et uttrykk for at praktiseringen av plan- og bygningsloven, som skal sørge for at de riktige avveiningene blir gjort mellom utbygging/utvikling og natur, blir balansert på en god måte. Dette er absolutt et tema som er viktig for regjeringen, og som vi leverer på.

Hvilke saker det vil være aktuelt å fremme for Stortinget om akkurat dette, ligger til klima- og miljøministeren, når man peker direkte på det å ta vare på natur – og så ligger arealpolitikken hos meg. Det vil jeg komme tilbake til Stortinget med på egnet måte for å kunne legge linjene for arealpolitikken framover.

Marius Langballe Dalin (MDG) [10:50:03]: Det er brei politisk einigheit om at vi skal stoppe naturtapet og også prøve å redusere dette konfliktnivået. Eg opplever at det i kommunalpolitikken tek lang tid, og at det er eit ganske høgt konfliktnivå i mange arealsaker. Vi ser gong på gong at store naturverdiar fyrst blir kartlagde veldig seint i planprosessen, og då blir det vanskeleg å snu, sjølv om det kunne vore god grunn til det.

Eit eksempel er planlegginga av ammoniakfabrikken på Holmaneset i Bremanger. Der veks den eldste kjende kystfuruskogen på Vestlandet på havnivå, og kommunen vel å oversjå både sterke tilrådingar frå statsforvaltaren og lokale protestar. Statsforvaltaren er avgjerande for å ivareta omsynet til norsk natur og sjå den heilskapen som den enkelte kommune ikkje kan ha oversikt over. Ein alvorleg trussel mot dette og også mot matjorda er at regjeringa signaliserer at dei ønskjer få

motsegn og også køyrer over statsforvaltaren når motsegn derfrå hamnar på statsrådens bord.

Er statsråden einig med MDG i at tap av norsk natur må stansast, og har han tenkt å støtte statsforvaltarane og ikkje køyre over dei i nasjonale interesser?

Statsråd Bjørnar Skjæran [10:51:14]: Jeg vil ta avstand fra den måten å omtale gode demokratiske prosesser på. Jeg har hatt møte med alle statsforvalterne, og et av budskapene mine i den sammenhengen var at de gjør en viktig jobb. De ivaretar bl.a. naturmangfoldloven, som jeg oppfatter at representanten er veldig opp-tatt av. Mange av de innsigelsene som leveres på ulike planer, knytter seg til akkurat det.

De aller, aller fleste sakene løses i god dialog mellom – i dette tilfellet – statsforvalteren og kommunale myndigheter, og det er bare et fåtall saker som havner på departementets bord. Da er det også sånn at de sakene som havner hos meg, er de aller, aller vanskeligste sakene, der man ikke klarer å finne enighet om hvor det er rett å lande, knyttet til den uenigheten som finnes. Da blir det mitt ansvar å ta de beslutningene. Ofte gjør jeg det ikke alene, men sammen med andre statsråder. Hvis man ser bakover på statistikk rundt det, har vår regjering klart å ta mange beslutninger – noen har gått den veien statsforvalteren peker, andre har gått i retning av det kommunene ønsker, og en del saker har landet på en mellomting.

Marius Langballe Dalin (MDG) [10:52:26]: Vi har eit felles ansvar for å løyse dei utfordringane vi har – det trur eg vi er heilt einige om – med tanke på omsyna til både kommunen og naturen. Eg meiner oppriktig at konfliktnivået er noko for høgt. Det opplever eg iallfall at det gong på gong har vore i mitt formannskap. For meg handlar ikkje det om å snakke ned lokaldemokratiet, for det er kjempeviktig – det er vi heilt einige om.

Å få ned behandlingstida, få føreseielegheit og ta vare på dyr og natur håpar eg vi kan ha eit godt samarbeid om vidare. Eg er sikker på at det betyr mykje for Arbeidarpartiet, slik statsråden har uttrykt. Eg ser fram til eit veldig godt samarbeid og håpar vi kan ta ein god prat om dette ved høve.

Statsråd Bjørnar Skjæran [10:53:07]: Det å få ned saksbehandlingstiden er helt grunnleggende for det arbeidet. Vi jobber langs flere spor, og jeg har nevnt flere i tidligere svar her i dag, men jeg kan kanskje trekke fram et tiltak til – et av de viktige prosjektene jeg jobber med. Vi er i gang med det som er et innsigelsesprosjekt, der målet er at innsigelsesprosessene skal være mer smidige og ta kortere tid, der kommunene tidligere kan få melding om hvilke innsigelser som kan være aktuelle, sånn at man tidligere kan ta hensyn til det, men også at

saksbehandlingstiden går ned. Det håper jeg representantens parti kan være enig i også når vi kommer til de konkrete beslutningene.

Det er nå engang sånn at Norge er en nasjon som bygger veldig mye av vår velferd og vår velstand på at vi er i stand til å ta i bruk naturressurser på en god og bærekraftig måte – det ønsker jeg å fortsette å legge til grunn – der vi avveier ulike interesser mot hverandre og lander klokt. Helt grunnleggende: Den norske velferdsstaten skal også finansieres gjennom at vi tar i bruk naturressurser.

Presidenten [10:54:12]: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Erlend Wiborg (FrP) [10:54:26]: Mitt spørsmål er også til kommunal- og distriktsministeren.

Noe av det viktigste vi som politikere kan gjøre, er å tilrettelegge for gode rammevilkår som gir kommuner og næringsliv økt frihet til å utvikle seg, men for mange stopper utviklingen opp som følge av innsigelser fra statsforvalteren. Som følge av innsigelsene opplever kommunene og utbyggere en frustrasjon over at arbeidet med innsigelsene både er krevende og tar mye tid. Mange kommuner opplever at de nasjonale og regionale forventningene til arealplanleggingen er store, og det lokale handlingsrommet tilsvarende lite.

Støre-regjeringen har jo som uttalt mål å redusere antall innsigelser, men resultatet er at siden 2022 har antall innsigelser fremmet av statsforvalteren økt fra 278 til 319. Det er jo ikke bare antall innsigelser som har økt under dagens regjering, det gjelder også antall kommunalministere. En av dagens kommunalministers forgjengere har uttalt følgende:

«Skal vi nå målet om å få i gang bygging av 130 000 boliger, så må vi også se på oss selv og staten og hvordan vi kan jobbe bedre med innsigelser. Dette vil jeg ta tak i.»

Samtidig ser vi at antall innsigelser har økt, og når vi ser på statistikken, virker det som det er en forskjell mellom det statsrådene sier, og det som er den reelle situasjonen kommunene og utbyggerne opplever. Mitt spørsmål er: Føler statsråden at regjeringen leverer på å redusere antall innsigelser?

Statsråd Bjørnar Skjæran [10:56:10]: Departementet har for tiden 22 innsigelsessaker til behandling. Det er lavere enn på veldig lenge. Siden regjeringsskiftet i 2021 har Kommunal- og distriktsdepartementet avgjort 73 innsigelsessaker. De beslutningene har landet sånn rimelig jevnt fordelt på at innsigelser er blitt tatt til følge, at kommunenes og utbyggenes utgangspunkt er blitt tatt til følge, eller en løsning midt imellom. Det viser at det er en god balanse i vedtakene, og det gjør

også at jeg ikke kjenner meg igjen i at antall innsigelser har økt veldig, i alle fall ikke de som ikke løses lokalt. Det at det fremmes innsigelser, er i seg selv ikke noe galt. I noen tilfeller er det selvsagt rett og slett ønskelig. Den gode historien handler jo om at dette løser man stort sett lokalt. Det er bare et fåtall av de ca. 80 000 sakene i løpet av ett år som havner i Kommunal- og distriktsdepartementet til avgjørelse.

Erlend Wiborg (FrP) [10:57:20]: Jeg blir litt i stuss på om regjeringens politikk er det hans forgjenger sa, at målet er å få antallet innsigelser ned, når kommunalministeren nå står her og mener at innsigelser i seg selv ikke er et problem.

Andelen reguleringsplaner som ble møtt med innsigelse, var på 39,1 pst. i 2024. Stortinget fattet på våren et vedtak som ba regjeringen vektlegge det kommunale selvstyret sterkere som en grunnleggende verdi i plan-, areal- og byggesaker enn i dagens praksis. Regjeringen har i statsbudsjettet for 2026 foreslått at rapporteringen av vedtaket avsluttes.

Mener statsråden da at man har oppfylt vedtaket som ble fattet i Stortinget, og betyr det at statsråden nå skal vektlegge det kommunale selvstyret sterkere som en grunnleggende verdi i plan-, areal- og byggesaker enn i dagens praksis?

Statsråd Bjørnar Skjæran [10:58:11]: Lokaldemokratiets betydning i dette er helt grunnleggende for Arbeiderpartiet. Det jeg konkret har gjort knyttet til det som handler om innsigelser, er at jeg har satt fart på det innsigelsesprosjektet som er i gang, der målet er å få en bedre behandling av innsigelser. Det skal være mer forutsigbart, og vi skal ha raskere prosesser. Men det er også sånn at grunnlaget i de ulike lovverkene som ligger til grunn for at ulike instanser har mulighet til å fremme innsigelse, ligger fast. Det har også Stortinget stilt seg bak.

For meg er det viktig å hegne om lokaldemokratiet, og hvis man ser på de avgjørelsene som departementet har tatt, tror jeg man ser at vi legger stor vekt på det lokale selvstyret. Så er vi også nødt til å forvalte det lovverket som Stortinget har vedtatt, og som regjeringen styrer på.

Erlend Wiborg (FrP) [10:59:07]: Det hadde vært fint om statsråden faktisk besvarer de spørsmålene han får fra Stortinget, men jeg får prøve et annet.

Regjeringen har et mål om å sette i gang byggingen av 130 000 boliger innen 2030. Realiteten er at dette målet ikke gjelder antall boliger som bygges, men antall igangsettingstillatelser. Vi vet at en igangsettingstillatelse ikke er en garanti for at boligen faktisk bygges, og man har sett mange tilfeller der igangsettingstillatelser ikke brukes.

Nok en gang sier Arbeiderpartiet én ting, men mener noe annet, slik vi også har sett eksempler på i valgkampen. Er det noen form for realisme i regjeringens boligsmål?

Statsråd Bjørnar Skjæran [10:59:54]: Det å ha en bolig er helt grunnleggende for at folk skal komme i gang med det livet de ønsker å leve. Bakgrunnen for at regjeringen har satt et så ambisiøst mål som 130 000 boliger innen 2030, er nettopp at vi etter at krigen brakte dyrtiden til Europa, har holdt boligbyggingen på et på et altfor lavt nivå.

Derfor arbeider vi nå systematisk med å få opp boligbyggingen. Vi har gjort flere konkrete grep: Vi har styrket Direktoratet for byggkvalitet, sånn at vi får fart på plan- og byggesaksprosessene, og det er et arbeid vi vil følge opp videre. Vi har sendt på høring lov- og forskriftsendringer som skal bidra til færre byggesøknader med mangler og mer forutsigbar tidsbegrensning. Vi skal gå grundig gjennom byggereglene i TEK17, som er viktige bestemmelser. Vi har også understreket overfor kommunene, statsforvalterne og andre at boligbygging skal være et særskilt viktig område som det legges vekt på i forbindelse med plan- og byggesaksbehandling.

Erlend Wiborg (FrP) [11:00:59]: Under denne regjeringen har boligkjøpere opplevd fire tapte år som følge av regjeringens handlingslammelse med å komme med tiltak for å løse boligkrisen. Denne regjeringen har derimot vært opptatt av å fjerne den skattemessige verdsettelsesrabatten på sekundærbolig. Konsekvensen av denne politikken er at Oslo de siste seks årene har mistet 10 819 sekundærboliger. Samfunnsøkonomisk analyse skrev i en rapport i august at den samlede boligmassen andre kvartal er det laveste de har registrert. Økt formuesbeskatning på sekundærbolig og rentetøknings trekkles fram som de viktigste forklaringene.

Ser regjeringen at deres politikk bidrar til å skape et mindre leiemarked og økte leiepriser?

Statsråd Bjørnar Skjæran [11:01:52]: Vi ser at det er viktig å rulle ut konkrete tiltak for å få opp boligbyggingen, og derfor er det nettopp det vi som regjering er godt i gang med.

Jeg har nevnt mange tiltak allerede. Det å få fart på plan- og byggesaksprosessene er det ene. Det andre er at vi fokuserer på hva vi kan gjøre med eksisterende bygg. Hvordan kan vi sørge for at eksisterende bygg, enten de har vært boligbygg tidligere eller har hatt andre formål, kan brukes til bolig? Jeg ser også at det å legge bedre til rette for økt boligbygging i de største byene der utfordringene på boligmarkedet er størst, er helt grunnleggende.

Så har Arbeiderpartiet gått til valg på et skatteløfte. Det står ved lag. Det betyr at vi skal ha forutsigbare ram-

mer rundt skattepolitikken, og det er også sånn at finansministeren har invitert til en skattekommisjon. Jeg håper dette er et arbeid vi kommer i gang med, sånn at vi tverrpolitisk kan se nærmere på hva man kan være enige om rundt skattesystemet vårt framover.

Erlend Wiborg (FrP) [11:02:55]: Regjeringen innførte på våren en forskrift som gjør det mulig for kommunene å innføre krav om utslippsfrie bygge- og anleggsplasser. OBOS melder at et slikt krav vil øke kostnadene på en bolig her i Oslo med mellom 150 000 og 300 000 kr, og at det er et konservativt estimat. I Kristiansand har det blitt estimert at et slikt krav vil føre til en ekstraregning på rundt 150 000 kr.

Vi vet at bolig er en av de største utgiftspostene til de fleste familier. Under dagens regjering har utgiftene til familiene økt dramatisk, og regjeringen har ikke vært villig til å ta grep. Synes statsråden det er greit at boligkjøpere må betale 150 000–300 000 kr mer som følge av regjeringens politikk på dette området?

Statsråd Bjørnar Skjæran [11:03:49]: For regjeringen er det et mål at vi gjennom trygg og ansvarlig styring skal få prisveksten videre ned. Jeg vil bare minne representanten om at i 2022 var prisveksten helt oppe i over 7 pst. Den er kommet ned, men vi har ennå ikke nådd målet om 2 pst., som er det nasjonale målet for prisveksten. Derfor er det viktig at vi også er i stand til å prioritere strengt når vi lager statsbudsjettet, og det lå også til grunn for det statsbudsjettet vi har lagt fram nå.

Så er klimapolitikken viktig. Norge må levere på Parisavtalen, og vi vil derfor måtte ta ulike grep. Utgangspunktet for regjeringen er at vi skal ha en klimapolitikk som er rettferdig, og som ikke skaper nye forskjeller, men det er helt uaktuelt for regjeringen å ikke levere på klimapolitikken. Da tror jeg Norge ville kommet bakpå, og vi ville gått glipp av viktig innovasjon som er grunnleggende for at vi i Norge også skal klare oss godt og ha stor verdiskaping når vi går inn i lavutslippssamfunnet.

Presidenten [11:04:50]: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Anne Lise Gjerstad Fredlund (SV) [11:05:05]: Mitt spørsmål går også til kommunalministeren.

Situasjonen i kommuneøkonomien er nå så alvorlig at det ikke lenger kan omtales som et press. Vi står egentlig i en strukturell finansieringskrise som truer selve fundamentet til velferden vår. KS viser til at 58 pst. av kommunene gikk i minus i fjor, og at 180 kommuner nå er i rød sone, med så lite økonomisk handlingsrom at de knapt klarer å levere lovpålagte oppgaver.

Dette handler ikke om hvor mange eller hvor få kommuner det er som formelt står på ROBEK-listen, slik

finansministeren har vært opptatt av, det handler mer om hvor mange som faktisk er på vei dit, og hvor mange som allerede sitter på venteværelset fordi økonomien ikke lenger går opp.

I praksis betyr det at folkevalgte kutter i tjenester – ikke fordi de vil, eller mener det er riktig, men fordi de må, fordi utgiftene vokser raskere enn inntektene, fordi demografien og prisveksten spiser opp hele handlingsrommet, og fordi kommuner mangler midler til å håndtere nye og eksisterende oppgaver. Dette er ikke lokal styringssvikt; det er statlig finansieringssvikt. Kommunene får ikke de midlene som trengs for at systemet som helhet skal fungere. Som varaordføreren i Arendal sier: «Velferden råtner på rot.» Det skjer på vår vakt. Det gjør den fordi kommunene ikke lenger har økonomi til å opprettholde velferden. Det er ren realøkonomi. Utgifter overgår inntekter. Handlingsrommet er borte – og dermed også det reelle lokale selvstyret. Oppgavene er flere enn midlene.

Mitt spørsmål er: Hvordan kan regjeringen hevde at kommuneøkonomien er god nok, når halvparten av kommunene går i minus og stadig flere melder at de ikke lenger klarer å finansiere sine lovpålagte oppgaver?

Statsråd Bjørnar Skjæran [11:07:03]: Det at så mange kommuner fikk negativt driftsresultat i 2024, er en veldig alvorlig situasjon, og det var også bakgrunnen for at Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV ble enige om å gjøre et historisk løft for kommuneøkonomien. Det ble påstartet i 2024 og videreført og forsterket i 2025 med historiens største økning i frie inntekter, med 15 mrd. kr på ett år. Jeg vil bare minne om at gjennomsnittet, hvis vi ser bakover i tid, har ligget på rundt 3 mrd. kr over en ganske lang periode. Så jeg tror vi deler virkelighetsoppfatningen – i alle fall har de tre partiene klart å finne løsninger sammen.

Nå forhandles statsbudsjettet for 2026 i Stortinget. Jeg skal holde meg godt unna å gå inn i det som pågår i de forhandlingene, men jeg registrerer at alle de fem partiene som møtes til forhandlinger om statsbudsjettet, er opptatt av kommuneøkonomien.

Jeg vil fra min side legge til at penger alene ikke kan ta oss ut av den store omstillingen som Kommune-Norge står i, eller som de kommunene som ikke allerede står i den, står overfor. Vi får en stor endring i befolknings sammensetningen, med langt flere eldre. I løpet av et par tiår vil vi ha fire ganger så mange eldre over 80 år som vi har i dag. Det vil kreve mye mer av helse- og omsorgstjenestene enn i dag. For veldig mange kommuner blir det færre unge, og for 200 kommuner blir det færre i yrkesaktiv alder.

Det betyr at her er det en omstilling som må til. Det viktigste vi kan gjøre for å bidra til kommunene i den

sammenhengen, er å redusere det statlige detaljstyringstrykket som har bygd seg opp under skiftende regjeringer og med skiftende politiske flertall over mange, mange år. For meg og for regjeringen blir det et viktig prosjekt, og jeg håper at vi også kan få støtte fra Sosialistisk Venstreparti når vi kommer dit.

Anne Lise Gjerstad Fredlund (SV) [11:09:01]: Jeg hører at ministeren er storfornøyd med sin egen innsats, og at han peker på hva andre partier har forhandlet inn i hans statsbudsjetter. Men det er også sånn at både kommuner og Kirkens Bymisjon beskriver en helt annen virkelighet i Kommune-Norge. Blant annet peker de på at kommunene mangler ressurser til grunnleggende forebygging, at de ikke har nok saksbehandlere og ikke nok kapasitet til oppfølging, f.eks. knyttet til bolig, og at de har for dårlig økonomi til tidlige tiltak. Det betyr at vi har familier og unger som faktisk er uten et sted å bo fordi kommuneøkonomien nå er for dårlig.

Mitt oppfølgingsspørsmål er: Hvordan kan ministeren være så fornøyd med denne innsatsen når både kommunesektoren og sentrale aktører i velferden peker på underfinansiering som en av de viktigste årsakene til at forebygging og oppfølging av barnefamilier svikter, og at unger er uten et hjem?

Statsråd Bjørnar Skjæran [11:09:50]: Finansiering er selvsagt helt grunnleggende, og for regjeringen er det å ha en trygg og forutsigbar kommuneøkonomi helt avgjørende. Jeg mener det var riktig av meg å peke på hva partiene på rød-grønn side har blitt enige om i de årene vi har bak oss, og så ligger ballen nå i Stortinget når det gjelder statsbudsjettet for 2026.

Det er også sånn at en del av det som representanten tar opp, og som også jeg ser i de møtene jeg har med ulike organisasjoner i sektoren, handler om mangel på kompetanse og arbeidskraft på ulike områder. Jeg tror vi må ta inn over oss at det er en utvikling som vil forsterkes, og som økte bevilgninger i seg selv ikke vil løse. Det prosjektet som jeg er i gang med, og som blir så viktig når vi nå får kommunekommisjonens anbefalinger, handler derfor om å gi kommunene større frihet til å kunne gjøre kloke valg lokalt med tanke på hvordan man bruker arbeidskraften sin og ressursene sine, og jeg oppfordrer SV til å være med på å legge til rette for det.

Anne Lise Gjerstad Fredlund (SV) [11:10:56]: Handlingsrom i kommunene er absolutt viktig. Å ha et handlingsrom som er reelt, til å kunne utøve et godt lokaldemokratisk skjønn, handler også om å ha en kommuneøkonomi som gjør at man har reelle valg. Da må jo staten – og regjeringen – sørge for at det er en god nok kommuneøkonomi som ligger til grunn. Jeg forstår derfor ikke hvordan statsråden fortsatt kan mene at

kommuneøkonomien er tilstrekkelig, og bare peker på omstilling, når vi også ser at demografien er utfordrende – det er helt åpenbart. Med den kriminalitetsstatistikken som vi har, og med barn og unge som faktisk trenger hjelp, mener man at distriktskommuner på grunn av demografiske utfordringer skal kutte i alle tiltak som handler om bl.a. barnefamilier, og skyve pengene over på eldre.

Hvis velferden skal være bolverket i samfunnet vårt, hvorfor ønsker ikke Arbeiderparti-regjeringen – tydeligvis – å bidra til bedre kommuneøkonomi, sånn at det lokale selvstyret er reelt?

Statsråd Bjørnar Skjæran [11:11:59]: Jeg tror jeg må korrigere det som er premisset for spørsmålet, for det er ikke sånn, som representanten hevder, at Arbeiderpartiet ikke er opptatt av å ha en god kommuneøkonomi. Vi har tvert imot demonstrert det sammen med Senterpartiet og SV gjennom fire år, da vi startet med å løfte kommuneøkonomien med 2,5 mrd. kr allerede i tilleggsproposisjonen. Så har vi bygd veksten i frie inntekter på toppen av det hvert eneste år, og vi setter altså norsk rekord i inneværende år med 15 mrd. kr.

Det er også sånn at da Stortinget behandlet kommuneproposisjonen for 2026, ble Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV enige om et intervall. Så behandlet vi revidert. Der la vi 1,6 mrd. kr mer på bordet til sektoren, og vi var også enige om at dette skulle vi videreføre inn i 2026. Det betyr at vi, når vi tar med de 1,6 og legger det på de 4,2 milliardene som nå ligger i statsbudsjettet, er langt over det intervallet som vi samlet sett var enige om. Det tror jeg er bra for kommunesektoren. Så ligger forhandlingene om statsbudsjettet nå i Stortinget.

Anne Lise Gjerstad Fredlund (SV) [11:13:05]: Ministeren sa i forbindelse med et tidligere spørsmål i dag at han har vært folkevalgt i 34 år. Det har ikke denne representanten vært, men hvis jeg ikke hadde vært stortingsrepresentant nå, ville jeg sittet i et kommunestyre på Lillehammer og kuttet i velferd – ikke fordi jeg synes det er riktig, men fordi jeg måtte. Det er en presset kommuneøkonomi, med en regjering og et storting som ikke har gitt tilstrekkelige rammer, som hadde gjort at det ville vært nødvendig. Det er unger og unge voksne som merker den dårlige kommuneøkonomien først. Når økonomien er for trang, kuttes det i helsestasjoner, i forebyggende team, i fritidstiltak, i barnevernskapasitet og i oppfølging av familier som trenger hjelp tidlig.

Kommunen sier det kjempetydelig: De vet hva som virker, men de har ikke økonomi til å stå i det. Det er ikke lokal styringssvikt, det er konsekvensen av at handlingsrommet er borte. Det er også handlingsrommet jeg er opptatt av nå, for det er handlingsrommet som gir oss muligheten til å gjøre reelle valg. Vil regjeringen fortsatt

mene at kommuneøkonomien er tilstrekkelig når kommuner ikke lenger har råd til tidlig innsats, som hindrer at barn og unge faller utenfor?

Lise Selnes hadde her overtatt presidentplassen.

Statsråd Bjørnar Skjæran [11:14:16]: Handlingsrommet for kommunene defineres i hovedsak på to måter. Det ene handler om økonomi, hvordan de frie inntektene, overføringene over statsbudsjettet, skatteinntektene og alle de inntektene som kommunene har, framkommer, og hvordan vi budsjetterer dem. Det andre handler om det handlingsrommet som er knyttet til hvor stor frihet kommunene har til å bruke ressursene sine på best mulig måte.

Jeg tror ikke at løsningen på de utfordringene som er i veldig mange kommuner i dag, kun er det ene og ikke det andre. Her må vi finne en god kombinasjon av at vi har forutsigbare, trygge og gode økonomiske rammer for kommunene. Så er jeg helt overbevist om at hvis vi ikke klarer å gjøre noe med det statlige detaljstyringstrykket, vil ikke kommunene være i stand til å levere de gode velferdstjenestene som vi ønsker at de skal levere. Kommunene må derfor få større frihet, de må ha trygge og forutsigbare økonomiske rammer – og igjen: Nå ligger statsbudsjettet, herunder også hva vi skal bevilge til kommunesektoren, til forhandling mellom fem partier i Stortinget, og jeg tror ikke at jeg skal gå dypere inn i de diskusjonene som hører hjemme der.

Julie E. Stuestøl (MDG) [11:15:34]: Som lokalpolitiker inntil veldig nylig har jeg stått i mange krevende prioriteringer akkurat på denne tiden av året. Med enda mer krevende økonomi enn før bes kommunene om å velge kutt som gir kortsiktig innsparing, selv om de vet at det på lengre sikt vil gi konsekvenser som koster mye mer enn det de sparer. Jeg har noen eksempler fra fylket mitt, Vestfold, som har den største andelen unge i Norge som er utenfor. I Vestfold er én av ti unge mellom 15 og 29 år verken i utdanning eller i arbeid. Samtidig oppfordres kommunene til å flytte ressurser fra oppvekst til helse og omsorg. Selv om barnetallene går ned, øker utfordringene med ungt utenforskap, og dette koster penger. Det kommer til uttrykk på flere måter: skolevegring, skolefravær, psykisk uhelse, selvskading og også kriminalitet.

Klima er et annet område hvor vi vet at hvis vi ikke gjør tiltak nå, vil det koste kommunene dyrt.

Mener statsråden det er forsvarlig å kutte ytterligere i kommunebudsjettene, når vi vet at konsekvensen er at det blir dyrere enn det vi sparer?

Statsråd Bjørnar Skjæran [11:16:47]: Jeg vil avvise at regjeringen kutter i kommunebudsjettene. Realite-

ten er jo at vi i inneværende år har den høyeste veksten i frie inntekter til kommunene våre noensinne, og det er viktig. Det er fordi 2024 var et svært krevende år. Vi ser at brutto driftsresultat også går ned i kommunene. Det betyr at utgiftene vokser fortere enn inntektene, til tross for at vi legger inn en realvekst i frie inntekter som går langt utover lønns- og prisveksten. Dette er et uttrykk for at det i kommunene er behov for store omstillinger knyttet til befolkningsendringer, og det er ingen enkel øvelse.

Det er sann at man rundt om i veldig mange kommuner er nødt til å flytte pengene over fra tjenester til barn og unge til tjenester til eldre, i takt med at det blir flere eldre og færre unge. Det er ingen enkel øvelse, men det er ikke et alternativ å ikke klare det. Derfor er det så viktig for meg å understreke at vi skal lette på det statlige detaljstyringstrykket, sånn at kommunene får større muligheter til å gjennomføre den omstillingen.

Presidenten [11:17:44]: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Hanne Beate Stenvaag (R) [11:18:08]: Mitt spørsmål handler også om kommuneøkonomi. Akkurat nå sitter lokalpolitikere fra alle partier, tror jeg, inkludert statsrådets parti, og er ganske så fortvilet over å måtte velge mellom pest og kolera med tanke på hvilke kutt de må gjøre i kommunene. Kanskje må vi heller si at de må velge mellom ROBEK og urealistiske kutt i velferdstilbudene, særlig innenfor helse og omsorg, kutt som rammer dem som har behov for tjenestene, men som også rammer de ansatte. Ansatte innenfor kommunal sektor får beskjed om at de er nødt til å omstille – som om ikke mange har levd med konstant omstilling i store deler av yrkeslivet sitt. Problemet er at begrepet omstilling ofte bare blir nytale for det som i realiteten er kutt.

Som vi har vært innom her: I fjor gikk 206 kommuner – seks av ti kommuner – med underskudd. For bare to år siden var tallet 50 kommuner. Det har altså skjedd en dramatisk endring. Mange kommuner har brukt opp alt det de hadde på sparekonto. Lederen for KS sier hun daglig får tilbakemeldinger fra folkevalgte som tvinges til å kutte i viktige tjenester, og at dette skjer i stort omfang også i kommuner som er langt unna ROBEK. Jeg er klar over at det ble gitt en forholdsvis stor ekstrabevilgning i 2024, men disse dramatiske tallene er altså til tross for denne ekstrabevilgningen.

Finansministeren har til dette uttalt at han aldri i sine år i politikken har opplevd at en ordfører har sagt at han har nok penger. Enten ordførere er menn eller kvinner, tror jeg at mange opplevde denne uttalelsen som generelt arrogant, men spesielt i en tid som er en ekstraordinær krisetid for de aller fleste norske kommuner.

Er statsråden enig i finansministerens vurdering av norske ordførere, og hvordan vurderer statsråden situasjonen i kommuneøkonomien?

Statsråd Bjørnar Skjæran [11:19:58]: Kommuneøkonomien er krevende. Som jeg har sagt i flere svar tidligere i dag, handler det først og fremst om de store endringene i befolkningssammensetning som vi står oppe i i Norge, og som de kommunene som ikke allerede står oppe i det, vil stå oppe i innen få år. Vi blir flere eldre, vi blir færre unge, og i mer enn 200 kommuner blir det færre i yrkesaktiv alder framover. Det stiller Kommune-Norge, som er så sentralt i velferdsstaten vår, overfor store utfordringer, og da må vi bidra med to ting. Det ene er forutsigbare, trygge økonomiske rammer for kommunesektoren. Det andre er at vi må få gjort noe med den statlige detaljstyringen. Kommunene må få større frihet til å bruke ressursene sine godt, ellers vil de ikke klare å levere de gode velferdstjenestene som ikke minst Stortinget ønsker at kommunene skal levere.

Jeg har selv vært ordfører. I den sammenhengen kan jeg understreke at selv om Lurøy kommune, som jeg var ordfører i fra 2011 til 2015, hadde god kontroll på økonomien og hadde styrt godt over mange år – jeg skal ikke rippe opp i hvem som hadde hatt ordføreren, jeg var bare i fire år, men det var trygg økonomisk styring over mange, mange år – var vi heller ikke i en situasjon der jeg som ordfører mente at vi fikk for mye penger.

Jeg tror nok at man skal være forsiktig med å la seg fornærme, og jeg synes kanskje at flere har karikert uttalelser fra flere av Arbeiderpartiets fremste tillitsvalgte de siste dagene. Det er helt åpenbart at i den situasjonen som vi står i, må alle ta ansvar – ta det ansvaret de har. Jeg må ta mitt ansvar, Stortinget må ta sitt ansvar, fylkespolitikkerne må ta sitt ansvar, og kommunepolitikkerne må ta sitt ansvar. Jeg oppfattet at det var det tydelige budskapet som Arbeiderpartiets parlamentariske leder hadde. Jeg ser at noen karikerer det og framstiller det på en helt annen måte. Det blir ikke mer sant av den grunn.

Hanne Beate Stenvaag (R) [11:21:54]: At det er trygge og forutsigbare økonomiske rammer, tror jeg ganske mange vil være uenig i, i hvert fall at det er trygge rammer.

Ordtaket om at det er dyrt å være fattig, tror jeg altfor mange kjenner på kroppen. Når man er fattig, mister man ofte muligheten til å planlegge og gjøre gode investeringer i kvalitet som varer, og som lønner seg på sikt. Slik situasjonen er i dag, er mange kommuner nettopp i en sånn situasjon, hvor de tvinges til å gjøre dårlige valg, og opplever at det er dyrt å være fattig. Skal man omstille, koster det mer penger. I kommunen jeg kommer fra, Tromsø, som er en stor kommune i nordnorsk sammen-

heng, har man i mange år snakket om behovet for «venstreforskyvning» i omsorgstrappen. Det vil si behov for investering i omsorgsboliger, trygghetsboliger, dagsenterplasser, som det ikke er rom for i dagens kritiske økonomiske situasjon.

Har statsråden forslag til hvordan regjeringen kan bidra til at omstilling i kommunene ikke bare blir et annet ord for ren kuttpolitikk?

Statsråd Bjørnar Skjæran [11:22:54]: Jeg tror jeg har gjentatt det til det kjedsommelige fra denne talerstolen i dag: Det aller viktigste grepet vi kan ta for å gi kommunene større frihet til å gjennomføre den omstillingen – uten at det skal oppleves som bare å handle om å kutte og bli fattigere – handler om at vi må la kommunene få større frihet. Det betyr at vi må ta ned det statlige detaljstyringstrykket, og i tillegg må vi ha trygge og gode økonomiske rammer. Jeg mener at vi gjennom de siste fire årene har demonstrert at vi har prioritert kommunesektoren. I en veldig krevende tid, der vi har vært nødt til å holde igjen på de offentlige utgiftene for å ta ned prisveksten og legge grunnlaget for at Norges Bank har kunnet sette ned renten to ganger, for at folk skal få bedre råd, har vi prioritert kommunesektoren, vi har prioritert helsevesenet vårt, og vi har prioritert Forsvaret. Det er klart at det store løftet som Stortinget enstemmig har lagt til rette for i langtidsplanen for Forsvaret, vil gjøre at det blir tøffere prioriteringer framover. Befolkningsendringene gjør også at vi får tøffere prioriteringer, så det er ikke et alternativ å bare bevilge seg ut av de utfordringene vi står i. Men vi skal ha trygge, gode rammer, og så må vi gi kommunene større handlingsrom.

Hanne Beate Stenvaag (R) [11:24:03]: Et veldig viktig poeng i en utvikling hvor vi trenger å fokusere mer på beredskap, er at nettopp kommunene er noe av den viktigste beredskapen vi har, og som statsråden selv har vært inne på, er de helt sentrale for velferden i Norge. Mange ansatte i kommunene, særlig innenfor pleie- og omsorg, opplever at tiden og ressursene ikke strekker til, og at de står i et stort press mellom behovene de ser, og rammene de har for å utføre jobbene sine. Mange sier at strikken ikke kan strekkes lenger.

Er statsråden bekymret for det høye sykefraværet i norske kommuner, og hva tenker statsråden om sammenhengen mellom dårlig kommuneøkonomi, kutt og sykefravær?

Statsråd Bjørnar Skjæran [11:24:46]: Jeg tror at det alltid kan være en klar sammenheng mellom høyt arbeidspress og sykefravær. Det at Norge har et relativt høyt sykefravær, handler selvfølgelig også om at vi har veldig høy sysselsetting, og det betyr at mange av dem

som ikke kan arbeide 100 pst., eller som har utfordringer knyttet til sin helse, er i arbeid i landet vårt, mens de i mange andre land ikke er i arbeid. Så det er mange grunner til at vi har et for høyt sykefravær. Jeg vet også at det står øverst på arbeidslisten til min kollega, arbeids- og inkluderingsministeren, å jobbe med sykefraværet. Vi fikk også på plass en ny IA-avtale, som gjør at partene i arbeidslivet arbeider videre med å legge til rette for å få sykefraværet ned.

Helsepersonellkommisjonen sier med all tydelighet at tilgangen på nok helsepersonell vil være en veldig begrensende faktor for oss som nasjon i framtiden. Det betyr at det må arbeides på nye måter – det gjelder både i det statlige helsevesenet og innenfor kommunesektoren – og den omstillingen må vi legge til rette for at kan skje.

Hanne Beate Stenvaag (R) [11:25:57]: I den sammenhengen, når det gjelder helsepersonellkommisjonen, er det på en måte sagt at ja, behovene kommer til å øke, men vi skal ikke bruke mer penger på helsepersonell selv om behovene øker. Da er det store spørsmålet, særlig når det gjelder helse og omsorg, der de aller fleste vil tenke at det er viktig å få oppfylt behovene sine, enten man gjør det gjennom det offentlige helsevesenet eller det private: Er ikke statsråden bekymret for at det å si at det offentlige ikke skal bruke mer penger på helse selv om behovene øker, vil føre til en stor grad av privatisering og et todelt helse- og omsorgsvesen, som vi allerede ser er i ferd med å utvikle seg? Ifølge perspektivmeldinger skal jo ikke økonomien i Norge stagnere. Den private økonomien kommer til å vokse, samtidig som man, i tråd med det som står i helsepersonellutredningen, på en måte sier at det offentlige ikke skal ha en prosentvis økning.

Statsråd Bjørnar Skjæran [11:27:00]: Nå sitter helse- og omsorgsministeren i salen, og jeg tror han kan skrive under på at helsevesenet, norske sykehus, også er et prioritert område i regjeringens forslag til statsbudsjett for 2026 – og har vært det gjennom den stortingsperioden vi har bak oss. Det er også sånn at kommunesektoren, der mye av pleie og omsorg og helsetjenestene leveres, er prioritert av regjeringen. Jeg tror vi kommer til å bruke mer penger på helsetjenester framover.

Det som var mitt poeng, er at når vi vet det som helsepersonellkommisjonen sier, og vi vet hvilke demografiske endringer som kommer, kan vi ikke la være å ta inn over oss at vi ikke har fri tilgang på mer folk å sette inn i tjenestene. Det gjør også at vi må arbeide på andre måter. Vi kan ikke bare bevilge oss ut av de utfordringene vi står i. Vi må ha budsjetter som er trygge og gir forutsigbarhet, men vi må også sørge for at vi klarer å arbeide på nye måter i alle tjenestene og bruke ressursene våre bedre.

Presidenten [11:28:06]: Den muntlige spørretimen er nå omme, og vi går over til sak nr. 2, den ordinære spørretimen.

Sak nr. 2 [11:28:10]

Ordinær spørretime

Presidenten [11:28:13]: Det blir noen endringer i den oppsatte spørsmålslisten, og presidenten viser i den sammenheng til spørsmålslisten i salappen.

Endringene var som følger:

Spørsmål 13, fra representanten Frøya Skjold Sjursæther til samferdselsministeren, vil bli tatt opp av representanten Andreas Breivik Ormevik.

Spørsmål 15, fra representanten Lars Haltbrekken til energiministeren, vil bli tatt opp av representanten Hilde Marie Gaebpie Danielsen.

Spørsmål 16, fra representanten Kjersti Toppe til digitaliserings- og forvaltningsministeren, utsettes til neste spørretime, da statsråden er bortreist.

Spørsmål 18, fra representanten Geir Jørgensen til forsvarsministeren, vil bli tatt opp av representanten Bjørnar Moxnes.

Spørsmål 1

Finn Krokeide (FrP) [11:28:39]: «I 2023 fikk ikke Unicare Steffensrud på Toten fornyet sin avtale i pågående anbudsprosess hos Helse sør-øst. Trass i håp om en forlengelse er det nå endelig besluttet at avtalen med Steffensrud ikke videreføres. Over 90 ansatte mister jobben, og et høyt verdsatt rehabiliteringstilbud forsvinner, når Unicare Steffensrud stenger dørene i juli 2026.

Hvordan vurderer statsråden konsekvensene dette får for pasientene særlig med tanke på redusert kapasitet og økte ventetider for spesialisert rehabilitering?»

Statsråd Jan Christian Vestre [11:29:13]: La meg først få takke for spørsmålet.

I spørsmålet tar representanten Krokeide opp avtalen Unicare Steffensrud ble tildelt i 2023. Denne avtalen er innen helse og arbeid og har en varighet ut 2026. Dette er en annen, og mindre, anskaffelse enn den Helse sør-øst RHF tildelte i oktober 2025.

I rehabiliteringsanskaffelsen i 2025 kom det inn tilbud fra 25 ulike tilbydere. Disse tilbudene utgjorde samlet nesten det dobbelte av det Helse sør-øst RHF har etterspurt. Det innebærer dessverre at ikke alle tilbydere tildeles avtale.

Helse sør-øst RHF har gjennom den siste anskaffelsen og de nye, planlagte anskaffelsene lagt til rette for at

flere pasienter enn i dag kan få behandling hos private leverandører. I tillegg har sykehusene i oppdrag å øke rehabilitering i tidlig fase. Derfor planlegges det faktisk for økt kapasitet innen rehabiliteringsfeltet i Helse sør-øst, ikke mindre kapasitet.

Helse sør-øst og de andre regionale helseforetakene som gjør anskaffelser fra private, er forpliktet til å bruke anbud og akseptere de beste tilbudene. Slik er reglene. Helse sør-øst og andre deler av offentlig sektor må følge loven om offentlige anskaffelser og anskaffelsesforskriften. Formålet med dette regelverket er å sikre effektiv ressursbruk og tillit til det offentlige innkjøpssystemet gjennom prinsipper om konkurranse, likebehandling og åpenhet.

Jeg har stor forståelse for at det er veldig krevende når en institusjon som har hatt avtale, ikke får videreført den avtalen. Etter informasjonen departementet har mottatt, vil imidlertid alle fagområdene som Unicare Steffensrud har i dagens avtale, bli videreført også i den nye anskaffelsen. Pasientene vil derfor fortsatt få gode tilbud, men altså hos andre leverandører. Unicare Steffensrud har avtale fram til 30. juni 2026.

Finn Krokeide (FrP) [11:31:31]: Takk for svaret. Det var ordrikt, om ikke annet. Det legges til grunn et premiss om at tilbudet skal økes samtidig som Steffensrud ikke får forlenget sin kontrakt og da avvikles. Pasientenes lovbestemte rettigheter er jo ikke endret. Pasientene og deres behov for spesialisert helsehjelp er der fremdeles. Pasientrettighetene er der fremdeles, men de spesialiserte helsetjenestene ved Steffensrud blir borte. Helsehjelp i kommunal regi er heller ikke spesialisert helsehjelp, så mitt spørsmål er: Hvordan kan statsråden se på at rehabilitering i spesialisthelsetjenesten bygges ned på denne måten?

Statsråd Jan Christian Vestre [11:32:13]: Takk for oppfølgingsspørsmålet. Som jeg sa i det første svaret, er det ikke riktig at kapasiteten bygges ned. Med den anskaffelsen som Helse sør-øst nå har gjort, vil flere enn i dag få tilbud om rehabilitering i private institusjoner. I tillegg til det bygges kapasiteten opp i offentlig regi. Det har vært en faglig utvikling på dette feltet over tid der mer har blitt dagbehandling, mer har blitt poliklinisk behandling, og flere får hjelp og støtte hjemme eller andre steder. Noe av det Riksrevisjonen har tatt opp og vært veldig tydelig på, er at til tross for stor faglig utvikling på rehabiliteringsfeltet har de regionale helseforetakene i stor grad hatt avtaler basert på tidligere framskrivninger eller tidligere faglige vurderinger. Når vi bruker milliarder av kroner, skattebetalernes penger, på å kjøpe privat kapasitet, som jeg er for at vi skal gjøre, er det også viktig at vi følger med i den faglige utviklingen og får mest mulig ut av hver skattekrone.

Finn Krokeide (FrP) [11:33:18]: Takk for svaret. Når steder som Unicare Steffensrud avvikles, gjøres det samtidig irreversible grep ved at de spesialiserte fagmiljøene som er der, brytes opp. Konsekvensene er at kompetanse og forskning forsvinner fra spesialisthelsetjenesten. Samtidig står Norge overfor en demografisk utvikling som vil være preget av en aldrende befolkning. Hvordan kan statsråden i lys av det ønske en slik svekkelse av kompetansen i rehabiliteringen i spesialisthelsetjenesten som avviklingen av steder som Unicare Steffensrud da vil føre til?

Statsråd Jan Christian Vestre [11:33:56]: Kompetanse er helt avgjørende for at vi skal ha gode helsetjenester, og jeg er ikke enig i at kompetansen bygges ned, snarere tvert imot. Det at vi har en velfungerende konkurranse, at det er åpenhet, og at det er de beste tilbyderne som får levere sine tjenester til fellesskapet, betalt av skattebetalerne, er et viktig prinsipp. Alternativet ville jo vært at private aktører nærmest hadde evigvarende avtaler med det offentlige, og det tror jeg ikke ville stått seg med tanke på det regelverket vi har, og heller ikke de prinsippene vi har om at det er de beste tilbyderne som skal nå opp. Da er det dessverre sånn at når det er levert anbud som langt overstiger det som er behovet – selv om en her legger opp til et behov der flere enn i dag skal få hjelp fra private aktører, og det bygges opp kompetanse i det offentlige – vil noen få en kontrakt og andre ikke få en kontrakt. For dem som ikke får den kontrakten, forstår jeg at det er en krevende situasjon.

Spørsmål 2

Lars Rem (FrP) [11:35:10]: «Riksrevisjonens undersøkelse av rehabilitering i helse- og omsorgstjenestene i Dokument 3:12 (2023–2024) dokumenterer en allerede kritikkverdig situasjon innen rehabilitering i helse- og omsorgstjenestene, med særlig utfordringer i Helse Sør-Øst. Riksrevisjonen påpeker at ulikhet og tilfeldig tildeling av rehabiliteringstilbud er et problem.

Hva er statsrådens plan for å sikre mer forutsigbarhet og lik tilgang til rehabilitering for alle pasienter uavhengig av bosted?»

Statsråd Jan Christian Vestre [11:35:58]: Takk for enda et godt spørsmål.

Jeg tar selvfølgelig Riksrevisjonens rapport om utfordringene innen rehabiliteringstjenestene på største alvor. De politiske rammene for rehabiliteringstjenestene, som representanten Rem spør om, er gitt gjennom Nasjonal helse- og samhandlingsplan, som Stortinget har sluttet seg til. Dette arbeidet forsterkes også gjen-

nom arbeidet med en helsereform, som regjeringen har invitert alle partiene, inkludert Fremskrittspartiet, med på, og en helsepersonellplan, som regjeringen også har invitert alle partiene på Stortinget med på.

Jeg er helt enig i at det er behov for bedre oppfølging. Det er behov for bedre samarbeid og samhandling mellom tjenester. Det er behov for å sikre tilstrekkelig kapasitet, og det er behov for kortere ventetider. Dette er bakgrunnen for at jeg også har gitt Helsedirektoratet i oppdrag å lage en handlingsplan for rehabiliteringsfeltet. Handlingsplanen skal bl.a. følge opp funn fra Riksrevisjonens rapport, som representanten helt riktig henviser til. Jeg har også i styringsdokumentene for 2025 gitt de regionale helseforetakene føringer om at de også skal følge opp funn i Riksrevisjonens rapport.

Representanten viser til utfordringer i Helse sør-øst. Styret i Helse sør-øst RHF har vedtatt en fagplan innen fysikalsk medisin og rehabilitering. Med utgangspunkt i denne fagplanen er det utarbeidet en behovsvurdering, og det er denne behovsvurderingen, sammen med etablerte og planlagte tilbud i sykehusene, som inngår i grunnlaget for hvilke behandlingstilbud og volum Helse sør-øst har etterspurt i anskaffelsen innen rehabilitering.

Dagens rehabiliteringstilbud hos private leverandører i Helse sør-øst er skjevt fordelt, med en større andel i tidligere Helse øst enn i Helse sør. I den nye anskaffelsen forsøker helseregionen å fordele tilbudene noe bedre geografisk. Som representanten er inne på i sitt spørsmål, kan nærhet til rehabilitering ha sammenheng med bruk av tilbud. Derfor er dette en viktig utvikling.

Videre henviser primærhelsetjenesten de fleste pasienter til rehabiliteringsopphold i spesialisthelsetjenesten. Regional koordinerende enhet ved Sunnaas sykehus vurderer og prioriterer søknadene i tråd med pasientrettighetsloven, prioriteringsforskriften og aktuelle prioriteringsveiledere. Koordinerende enhet etterstreber at legene foretar mest mulig enhetlige rettighetsvurderinger og prioriteringer for å oppnå likeverdig behandling av henvisningene.

Fagplanen i Helse sør-øst legger også grunnlaget for behandlingstilbudet i sykehusene. Denne planen legger bl.a. vekt på behovet for å styrke rehabilitering i tidlig fase etter sykdom eller skade. For eksempel gir det bedre resultater når rehabiliteringen av pasienter med hjerne-slag starter allerede på slagposten, samtidig med at pasienten også får annen behandling.

Regjeringens mål er en felles helsetjeneste med høy kvalitet og oppfølging på tvers av sykehus og kommuner, og også godt samarbeid med både ideelle og private aktører. Innen rehabilitering er nært samarbeid om sømløse overganger, slik at ingen blir kasteballer mellom sykehus og kommuner, spesielt viktig.

Lars Rem (FrP) [11:39:01]: Takk for svar.

Dette krever et oppfølgingsspørsmål. Stortinget har ikke endret retten til helsehjelp, heldigvis. Hvordan kan statsråden godkjenne at Helse sør-øst reduserer antall enheter som gir kreftrehabilitering, fra seks til én, slik at mange pasienter mister tilbud?

Statsråd Jan Christian Vestre [11:39:32]: Takk for oppfølgingsspørsmålet.

Som sagt er det helseregionene som foretar behovsvurderinger av hvilke tjenester det er behov for, i både det offentlige og det som kjøpes inn fra ideelle og private aktører. Her legger man bl.a. vekt på befolkningens behov for helsetjenester, den faglige utviklingen på feltet, hvilke typer tjenester som egner seg for hvilke typer pasienter, og hvordan en får brukt den samlede offentlige og private kapasiteten på en effektiv og god måte. Selv sagt skal det være til beste for pasientene. Det er helt riktig, som representanten sier, at pasientene har sine rettigheter. Det er ingen som har foreslått å endre dem eller svekke dem med tanke på rehabilitering. Men det er opp til fagfolkene i helseregionene å vurdere behovet. Noen behov vil gå opp, andre behov vil kunne gå ned. Rehabilitering kan gis på nye måter, mer effektive måter, og det er viktig at vi har et rehabiliteringsfelt som er i pakt med utviklingen.

Lars Rem (FrP) [11:40:34]: Takk for svar.

Kreftrehabilitering som døgnopphold er fjernet og erstattes med dagbehandling med overnatting. Hvordan sikrer statsråden lik tilgang for pasienter som bor langt unna? Det er f.eks. flere som kan statuere at de har 9–10 timers reisevei, og som har alvorlige stråleskader, sår eller svært kraftig og vedvarende utmattelse.

Statsråd Jan Christian Vestre [11:41:05]: Takk for oppfølgingsspørsmålet.

Dette er en veldig viktig pasientgruppe. I tråd med at vi kan behandle stadig flere kreftsykdommer, og at det skjer medisinske framskritt hele tiden, må vi regne med at det blir flere krefttilfeller framover. Det betyr også at behovet for rehabilitering alltid vil være til stede – og sannsynligvis også øke.

Det representanten tar opp, er nettopp grunnen til at Stortinget under behandlingen av Nasjonal helse- og samhandlingsplan var veldig tydelig på at dersom en skal gå fra døgnbehandling til dagbehandling, må en ta hensyn til at det er store avstander i Norge, og at det er viktig at disse tjenestene finnes i både by og land, øst og vest og nord og sør. Som representanten tar opp: De som har lang reisevei, kan ikke dra fram og tilbake i timevis til dagbehandling. Det er nettopp derfor helseregionen nå har inngått eller vil inngå avtaler om dagbehandling med døgnopphold, slik at pasienter som har reisevei og

dette behovet, da kan bli over natten, og at behandlingen fortsetter dagen etter.

Spørsmål 3

Margret Hagerup (H) [11:42:20]: «Det foregår en rasing av rehabiliteringsfeltet der Helse Sør-Øst sier opp flere avtaler med private og ideelle aktører, og kapasiteten er markant redusert. Regjeringen viser til at nedbyggingen skyldes en faglig gjennomgang, en såkalt behovsvurdering. Et hovedtrekk i planen fra Helse Sør-Øst er at spesialisthelsetjenesten i større grad skal understøtte kommunene med poliklinisk utredning av rehabiliteringsbehov og kompetanseoverføring. Kort sagt: mer ansvar skal ligge til kommunene.

Mener statsråden at kommunene er rustet til denne overgangen?»

Statsråd Jan Christian Vestre [11:42:58]: Takk for spørsmålet. I dette spørsmålet legger representanten Hagerup til grunn at anskaffelsen i Helse sør-øst legger opp til at mer ansvar for rehabilitering skal legges til kommunene. Gjennom de tildelte avtalene om høyspesialiserte rehabiliteringstjenester og ved de nye anskaffelsene som skal inngås i nær framtid, legges det til rette for at flere pasienter enn i dag kan få behandling hos private leverandører i Helse sør-øst – ikke færre – så hvordan det skal være en rasing, har jeg litt vanskelig for å forstå. Det er heller ikke slik at det legges opp til å overføre oppgaver til kommunene, slik representanten Hagerup hevder i sitt spørsmål.

Representanten sier videre i sitt spørsmål at foringen om å «understøtte» kommunene med utredning og kompetanseoverføring vil innebære at mer ansvar skal ligge til kommunene. Dette tror jeg bygger på en misforståelse om hva planen fra Helse sør-øst faktisk inneholder, så la meg få oppklare: Helse sør-øst har gitt i oppdrag til helseforetakene å etablere et rehabiliteringsfaglig tyngdepunkt i hvert helseforetak. Et rehabiliteringsfaglig tyngdepunkt er et team av fagfolk med et overordnet faglig ansvar for foretakets tjenester innen fysikalsk medisin og rehabilitering. Dette teamet skal være en ressurs for andre enheter i helseforetaket og for aktuelle samarbeidspartnere utenfor spesialisthelsetjenesten. En viktig oppgave for fagpersonell i det rehabiliteringsfaglige tyngdepunktet er bl.a. å bistå med kompetanseoverføring til kommunehelsetjenesten. Dette er altså et tiltak for å få bedre samhandling og en overføring og styrking av kompetanse som ligger mellom spesialisthelsetjenesten og kommunehelsetjenesten.

Jeg vet at partiet Høyre tidligere har vært opptatt av bedre samhandling, så et tiltak som nettopp skal bidra til at pasientene får et mer helhetlig pasientforløp med

enda mer tilpasset rehabilitering, og noe som kan sette kommunene bedre i stand til å ta sin del av oppdraget med å ivareta pasientene, som tross alt bor i en kommune før og etter rehabilitering, og kanskje under rehabilitering også, mener jeg er positivt.

Å styrke kompetansen innen rehabilitering i sykehusene er altså ikke å overføre oppgaver fra spesialisthelsetjenesten til kommunene, men tvert imot å legge grunnlag for bedre samarbeid om kompliserte pasientforløp. Det mener jeg er det som må til hvis vi skal skape framtidens helsetjeneste.

Margret Hagerup (H) [11:45:24]: Samhandling er bra, men det forutsetter jo at kommunene som står i den andre enden, er klare til å samhandle, og nå er det mange kommuner som roper varsku om at sterke fagmiljøer og institusjoner raseres. Det får konsekvenser for rehabiliteringskapasiteten og -kvaliteten nasjonalt og kompetansearbeidsplasser lokalt, og det vil gi en større belastning for det kommunale helsetilbudet.

Riksrevisjonen er tydelig på at over 60 pst. av kommunene mener at det er vanskeligere å gi innbyggerne gode rehabiliteringstjenester, og kommunene har i dag verken tilstrekkelig økonomi eller fagkompetanse til å overta disse tjenestene. Det statsråden gjør, er å velte kostnadene over på kommunene. Det mest alvorlige i denne saken er at det er pasientene som faller mellom stolene og ikke vil få den hjelpen de trenger, fordi kommunene ikke klarer det.

Hvordan kan statsråden mene at kommunene er rustet til å ta enda flere komplekse pasienter når Riksrevisjonen er så tydelig, og vil helseministeren garantere at kapasiteten før og etter det nye anbudet er uendret?

Statsråd Jan Christian Vestre [11:46:26]: Takk for oppfølgingsspørsmålet, men som jeg sa i det første svaret, legges det altså ikke opp til å overføre oppgaver til kommunene, slik representanten Hagerup hevder i spørsmålet sitt. Det må være basert på en misforståelse eller feiltakelse. La meg si det nok en gang: Det er ikke slik at kommunene skal overta oppgaver fra spesialisthelsetjenesten, men det er en utfordring i dag at det er for mange pasienter som blir kasterballe mellom kommunen og sykehuset som ikke opplever at de får et helhetlig og sammenhengende løp, og som gjerne vil ha en oppfølging som henger sammen, uansett hvem det er som gir den hjelpen. Det er nettopp det dette tiltaket skal bidra med, nemlig at fagfolkene nå kan sitte sammen og også bidra til at kommuner som trenger å få økt sin kompetanse innenfor disse spørsmålene, får mer kompetanse fra spesialisthelsetjenesten. Kapasiteten i spesialisthelsetjenesten må likevel til enhver tid innrettes etter behovet, og med den anskaffelsen som nå er

gjennomført i Helse sør-øst, vil enda flere pasienter enn i dag få hjelp av private.

Margret Hagerup (H) [11:47:32]: Da er det rart at det ropes varsku over hele Norge fordi en er bekymret for rehabiliteringstilbudet. Flere kommuner kommer og sier: Vi er redd for at vi ikke skal kunne gi gode nok tjenester til våre pasienter. Det er ingen tvil om at mange gode tilbud nå står i fare for å raseres. Jeg var nylig på Godthaab i Bærum. Der var budskapet fra pasientene klart: Vi vil tilbake i jobb. Det er det aller viktigste for dem. Vi satser mye på å redde liv, men det å hjelpe reddede liv til å leve er vi ikke så gode på. Rehabilitering er helt avgjørende for å koble helse og arbeid. Det er 320 000 som mottar helserelaterte ytelser, og skal en få flere i jobb, er nødvendig rehabilitering helt avgjørende. Kommunene er viktige premissgivere for dette, men Bærum er en av mange kommuner som frykter for at pasientene ikke skal få dette tilbudet. Pasientene er redd for at de skal få lang reisevei, og at de skal få manglende nærhet til tilbudet.

Hvis statsråden har så god kontroll, hva slags initiativ er tatt overfor kommunene for å sikre forsvarlig behandling av pasientene når kommunene får skjøvet over mer ansvar uten en plan?

Statsråd Jan Christian Vestre [11:48:40]: Nok en gang: Det er altså ingen som har foreslått å flytte behandlingsoppgaver fra spesialisthelsetjenesten til kommunehelsetjenesten. Så forstår jeg veldig godt at aktører – om de er ideelle eller private – som har hatt avtaler med det offentlige, og som ikke får forlenget de avtalene, opplever det som krevende. Det forstår jeg kjempegodt. Men det er nå engang slik at de regionale helseforetakene må forholde seg til norsk lov, de må forholde seg til loven om offentlige anskaffelser og anskaffelsesreglene. Som jeg har sagt tidligere fra denne talerstolen: I Norge har vi noen prinsipper om at det skal være konkurranse, det skal være åpenhet. Når vi bruker store summer av skattebetalernes penger på å kjøpe ideelle og private tjenester – som jeg mener er positivt, for min del kan vi gjerne gjøre mer av det – må vi også med jevne mellomrom sjekke den kvaliteten vi får, og det bør være konkurranse mellom tilbydere. Da vil det være slik at noen får en kontrakt og er veldig glad for det, og de som ikke får den kontrakten, er selvfølgelig lei seg. Jeg skjønner det godt, men jeg vet ikke hva som skulle vært alternativet til denne måten å gjøre det på, og det var heller ikke slik at det ble gjort under den forrige regjeringen.

Spørsmål 4

Kristian August Eilertsen (FrP) [11:49:57]: «Regjeringen sier den står fullt og helt inne for at ambulansesarbeidere skal ha det trygt på jobb, men sier samtidig at nasjonale retningslinjer for merking av farlige pasienter først kan komme på plass etter høringer og lovendringer i Stortinget. I mellomtiden risikerer ambulansepersonell eget liv og egen helse hver eneste dag.

Mener statsråden virkelig at det er forsvarlig å vente i månedsvis – kanskje årevis – på byråkratiske prosesser, mens risikoen ambulansesarbeidere møter på jobb, og antallet volds- og trusselhendelser øker for hver dag som går?»

Statsråd Jan Christian Vestre [11:50:48]: Takk for spørsmålet. Regjeringen står, som representanten påpeker, fullt og helt inne for å sikre at ambulansesarbeidere skal ha det trygt på jobb – det skulle bare mangle. Departementet følger opp dette ved å utarbeide og foreslå lovendringer og andre tiltak som kan sikre mer enhetlig nasjonal praksis. Om begrepet merking av pasienter er riktig benevnelse, er jeg mer usikker på.

Informasjonsdeling kan potensielt bidra til å forebygge vold, så vi trenger å legge til rette for at dette gjøres i større grad enn i dag. Derfor er det viktig at fagfolkene i tjenesten har gode verktøy som kan bidra til å hindre alvorlige hendelser. Mulighet til å dele mer pasientinformasjon mellom ulike deler av helse- og omsorgstjenesten og politiet kan bidra til dette. Derfor har vi nylig foreslått endringer i regelverket for taushetsplikt og deling av pasientopplysninger, i Prop. 154 L for 2024–2025. Forslagene omhandler ikke ambulansesarbeidere spesielt, men skal sikre at helsepersonell får tilgang til nødvendige helseopplysninger. Samtidig er det viktig at vi overholder reglene som gjelder for taushetsplikt. Vi mener at med dette forslaget kan helsepersonell få mer og bedre kunnskap om pasientene de møter, slik at de får gitt god og trygg oppfølging.

I april la regjeringen fram stortingsmeldingen For nye, forsterke, forbedre, Meld. St. 23 for 2024–2025, som bl.a. omhandler akuttmedisinske tjenester. Der sier vi også at Helsedirektoratet skal innhente kunnskapsgrunnlag for verktøy for beslutningsstøtte for medisinsk nødmeldetjeneste. Dette oppdraget omhandler ikke spesielt problemstillingen som representanten Eilertsen tar opp, men Helsedirektoratet kan som ledd i oppdraget vurdere om det er behov for en felles standard om hvordan ambulansesarbeidere kan yte riktig helsehjelp og samtidig ivareta egen og andres sikkerhet.

Hva som er gode verktøy for å bidra til dette som vi alle ønsker, er dessverre ikke helt innlysende. Derfor er det viktig for meg at vi får gode og nyttige løsninger som skaper reell trygghet, i stedet for en rask og enkel løsning

som kanskje ikke løser behovet helsepersonellet har, og som kanskje skaper andre utfordringer, bl.a. knyttet til våre borgeres rett til personvern. Dette er krevende vurderinger, som dessverre vil ta noe tid.

Jeg forstår og anerkjenner representantens utålmodighet og kan til dels kjenne meg igjen i det, men det er viktig at vi gjør dette ordentlig og skikkelig, for det skal stå seg over tid, og vi skal også vite at de tiltakene vi gjennomfører, faktisk har effekt. Det er derfor vi jobber med denne tilnærmingen nå.

Kristian August Eilertsen (FrP) [11:53:39]: Jeg forstår at det er behov for å gjøre et grundig arbeid, men det er ikke alltid en motsetning mellom å gjøre noe grundig og å gjøre noe raskt. Det går altså an å være både grundig og rask på samme tid hvis man vil og ønsker å prioritere det. Særlig når det gjelder grunnleggende trygghet for liv og helse, burde det være mulig å være nettopp både grundig og rask. Når kan Stortinget forvente å få framlagt nødvendige endringer i lover og eventuelt annet som sikrer at de som har som jobb å redde liv, ikke må frykte for sitt eget liv mens de er på jobb for å trygge oss andre?

Statsråd Jan Christian Vestre [11:54:17]: Nå ligger den nevnte proposisjonen til behandling i Stortinget. Hvis Stortinget er enig med regjeringen i at dette er et forslag som bedre balanserer behovet for at helsepersonell får tilgang til nødvendige helseopplysninger – altså at vi har et regelverk som legger til rette for bedre deling av informasjon mellom kommunehelsetjenesten og spesialisthelsetjenesten, som i praksis også vil kunne bety at ambulansemedarbeiderne får mer informasjon – med samtidig å overholde reglene for taushetsplikt, mener jeg at det er positivt og tar dette feltet videre.

Helsedirektoratet vil som sagt nå jobbe med dette kunnskapsgrunnlaget som handler mer om beslutningsstøtte for medisinsk nødmeldetjeneste. Hvis vårt faglige direktorat der kommer til at vi også bør gjøre andre endringer, kommer vi selvsagt til å foreslå de endringene. Hvis representanten har andre forslag til hva som kan gjøres, lytter jeg selvsagt gjerne til det.

Kristian August Eilertsen (FrP) [11:55:14]: Sånn jeg da tolker svarene fra statsråden, mener han at de lovendringene som nå ligger til behandling i Stortinget, er tilstrekkelige og nok for å trygge arbeidsdagen for ambulansepersonellet. Jeg registrerer også i oppslag i media at det framkommer at det er veldig ulik praksis ved de ulike AMK-sentralene i dette landet når det gjelder hvordan man merker eller flagger – velg hvilket ord man ønsker – farlige pasienter.

Er det korrekt oppfattet at de lovendringene som nå ligger til behandling i Stortinget, er tilstrekkelige, eller

mener statsråden at det også kan være nødvendig med ytterligere lovendringer, for å trygge arbeidsdagen for dem som er på jobb for å trygge oss andre?

Statsråd Jan Christian Vestre [11:56:02]: Takk for at representanten lar meg presisere det, for det jeg sa, var at vi allerede har tatt grep med et lovforslag som nå ligger til behandling i Stortinget, som bedre skal ivareta disse behovene – at vi har en god og praktisk balanse mellom behovet for informasjon og samtidig behovet den enkelte har for at taushetsplikt og individuelle rettigheter er ivaretatt, noe som også er viktige rettsprinsipper i vår rettsstat. Jeg sa også at Helsedirektoratet har fått i oppdrag å se på disse spørsmålene. Som jeg også sa: Hvis en der ser at det er behov for en felles standard – som representanten tar opp – fordi praksisen er ulik i ulike deler av landet, mener jeg det kan være et godt forslag, og da vil vi foreslå det. Om det da skal være gjennom oppfølgingen og styringen av sykehusene, i dialogen med kommunene, eller om det vil være behov for endringer i lovverk eller forskrift, vil være for tidlig å si, men jeg mener at vi kan gjøre mer enn dette, og da må det være basert på faglige vurderinger.

Spørsmål 5

Julia Brännström Nordtug (FrP) [11:57:14]: «Regjeringen foreslår å flytte fristbruddordningen fra Helfo til de regionale helseforetakene. Utfordringen for norske pasienter er lange ventetider i sykehusene, og fristbruddordningen er pasientens sikkerhetsnett når helseforetakene ikke tilbyr pasienter behandling innen medisinsk forsvarlig frist.

Ser statsråden noen utfordringer med at det med dette forslaget er de samme som er ansvarlige for fristbruddet, som skal sørge for at pasientens rettigheter til behandling ivaretas?»

Statsråd Jan Christian Vestre [11:57:47]: Takk for spørsmålet. Formålet med fristbruddordningen og pasientrettigheten, som dette er, er at sykehusene skal stimuleres til å unngå fristbrudd, om nødvendig inngå egne avtaler og benytte all den kapasiteten som er tilgjengelig i det offentlige. Fristbruddordningen er en sikkerhetsventil i tilfeller der helseforetakene ikke ivaretar sitt sørge-for-ansvar innen fastsatt frist.

Det er i forslaget lagt til grunn at det ikke skal skje endringer i pasientenes rettigheter med hensyn til rett til fastsettelse av frist og rett til subsidiært tilbud ved fristbrudd. Helseforetakene skal med dette forslaget fortsatt melde pasientene til Helfo, som skal formidle pasientene til private leverandører det er inngått avtale

med. Det er altså ingen svekking av pasientenes rettigheter.

Helsedirektoratet har vurdert at så lenge formidlingsoppgaven fremdeles ligger til et organ som er uavhengig av sykehuset, vil denne rettigheten bli ivaretatt også ved overføring av selve kontraktsansvaret. Den faglige vurderingen er jeg enig i. Jeg vurderer at tilliten til denne ordningen i vel så stor grad faktisk avhenger av ventetidene, andel fristbrudd og at pasientene faktisk blir henvist til Helfo når fristbrudd skjer, enn av akkurat hvem som forvalter kontraktsansvaret. For meg er det pasientene som er viktigst, ikke systemene.

Det har imidlertid vært en betydelig variasjon i helseforetakenes praksis med å melde fristbrudd til denne ordningen. Derfor fikk de regionale helseforetakene i juli 2024 et tilleggsoppdrag om å gjennomgå rutinene for å unngå fristbrudd og etablere gode, enhetlige rutiner som sikrer rapportering av fristbrudd til FRIDA. En felles regional veileder er nå på plass. Ventetidene og andelen fristbrudd er også betydelig redusert det siste året – det viser senest tallene vi fikk på fredag. Ved overføringen av kontraktsansvaret kan det også være aktuelt å følge tettere med på utviklingen ved å sammenholde fristbruddstatistikken med antall innmeldte fristbrudd til ordningen.

Til slutt vil jeg si at det viktigste for pasientene er at de får raskere helsehjelp. Jeg er stolt av norsk helsepersonell i både de offentlige, de ideelle og de private sykehusene som gjennom Ventetidsløftet nå har fått ned ventetidene med godt over to uker det siste året, og helsekøene er redusert med over 40 000 pasienter på ett år. Det virker nå som at vi har stabilisert ventetidene på et lavere nivå enn før pandemien. Det mener jeg er veldig positivt. Samtidig er det ikke godt nok, det er fremdeles pasienter som venter for lenge. Derfor vil Ventetidsløftet fortsette med full kraft, ventetidene skal ytterligere ned i månedene og årene som kommer. Da er vi helt avhengig av at pasientene har rettigheter til å velge, men at vi også bruker den samlede kapasiteten i både offentlig og privat sektor.

Julia Brännström Nordtug (FrP) [12:00:47]: Takk til statsråden for svar. Vi er helt enige om at det er raske helsehjelp som er det viktigste for pasientene. Det er for mange som venter for lenge. De siste tallene viser at antallet avvisninger også går dramatisk opp. Det er bekymringsfullt. Når det har vært utfordringer med disse kontraktene, mener Fremskrittspartiet at regjeringen bør få bedre oversikt over kontraktene som inngås, framfor å flytte kontraktsansvaret og med det svekke pasientens rettigheter. Regjeringen gjør noe som minner om å sikre at bukken sitter med havresekken. Helseforetakene, som er ansvarlig for at frister brytes – fris-

ter for det som er vurdert å være den ansvarlige og for-
svarlige medisinske behandlingen for pasienten – vil
med regjeringens forslag være de samme som skal sikre
at pasienten får sine rettigheter oppfylt. Det mener FrP
er å svekke sikkerhetsnettet til pasienten. Hvilke insen-
tiver vil helseforetakene da ha til å sikre at pasientens
rettigheter sikres med denne ordningen?

Statsråd Jan Christian Vestre [12:01:49]: Takk for
oppfølgingsspørsmålet. La meg da igjen si at ingen har
foreslått å svekke pasientenes rettigheter. Det må være
basert på en misforståelse. Hvis en har oversittet fristen,
skal helseforetakene fortsatt, akkurat som i dag, melde
fra om dette til Helfo, og de skal så formidle pasientene
til private leverandører det er inngått avtale med. Dette
handler ikke om pasientenes rettigheter, for de er akku-
rat like gode som de har vært før. Det handler om hvem
som skal inngå kontrakten. Er det Helfo, eller er det de
regionale helseforetakene? Jeg trodde ærlig talt at
Fremskrittspartiet ikke var så opptatt av systemer, men
heller opptatt av at innbyggerne våre faktisk fikk raske-
re helsehjelp. Det er i hvert fall det jeg er opptatt av. Jeg
tror det kan være mange fordeler med at det er de regio-
nale helseforetakene som nå gjør dette. Regjeringen har
sagt at vi nå vil se på hvordan vi kan forsterke fritt syke-
husvalg, som Arbeiderparti-regjeringen innførte for 25
år siden. Vi vil også se på hvordan vi kan inngå mer
langsiktige rammeavtaler med private leverandører,
slik at vi får brukt kapasiteten godt og ventetidene fort-
setter å gå nedover.

Julia Brännström Nordtug (FrP) [12:02:54]: Her er
vi nok uenige om hva som inngår i pasientens rettighe-
ter. Statsråden har helt rett i at Fremskrittspartiet ikke
er en systemvokter, men en vokter for at pasientens ret-
tigheter skal ivaretas. Det handler om å ha to tanker i
hodet på en gang: både sikre at pasientene får sine ret-
tigheter til behandling oppfylt, og sørge for bedre opp-
gavedeling mellom offentlige og private helsetjenester.
Det regjeringen nå gjør, mener vi er ingen av delene. Vi
skal ikke sløse med skattebetalernes penger. Hver kro-
ne vi forvalter i denne salen, skal forvaltes med respekt.
Nettopp derfor må vi også benytte privat kapasitet til
det private aktører er gode på. Private helsetjenester er
gode på mange av de behandlingene der det nå er lange
ventetider. Det gjør pasientbehandlingen raskere og
mer effektiv. Her flyttes pasientenes sikkerhetsnett fra
Helfo, altså disse kontraktene, uten at en krone følger
med, og det er i realiteten et effektivt kutt på 8 mill. kr i
de regionale helseforetakene. Hvilke kontrollmekanis-
mer vil statsråden da sørge for å ha på plass for sikre at
pasientens rettigheter blir oppfylt?

Statsråd Jan Christian Vestre [12:04:03]: Takk for
oppfølgingsspørsmålet. Jeg er glad for å høre at Frem-
skrittspartiet ikke er systemforsvarere. Det jeg ikke for-
står, er at når det er avdekket dokumenterte svakheter
med dagens system, mener da representanten at regjer-
ingen skal tvinne tommeltotter og ikke gjøre noe med
det? Vi vet at det har vært mangelfull kontroll med om-
fanget og kvaliteten på tjenestene som ytes av frist-
bruddleverandørene. Vi vet at det har vært manglen-
de og ulik rapportering til fristbruddportalen. Vi vet om
svakheter i måtene prisene reguleres på gjennom Hel-
fos anbudsavtaler. Vi vet at det har vært problemer i
Helfos formidlingsprosess. Vi vet at det har vært svak-
heter i datagrunnlaget, herunder grunnlaget for ISF-re-
fusjonene til RHF-ene. Det er dette vi nå gjør noe med,
men pasientene skal ikke ha svekkede rettigheter. Snar-
ere tvert imot skal ventetidene for norske pasienter
fortsette å gå nedover.

Jeg har et helt pragmatisk syn på hvordan vi løser
dette. Det har vi bevist gjennom Ventetidsløftet. Det er
derfor vi har fått ned ventetidene så merkbart som vi nå
har fått. Da trenger vi både sterke, gode offentlige syke-
hus, vi trenger også hjelp fra det private, og det er det vi
gjør. Å flytte kontraktsansvaret til RHF-ene som allerede
kjøper private tjenester for over 18 mrd. kr, mener vi er
en god idé.

Spørsmål 6

Erlend Svardal Bøe (H) [12:05:28]: «Donald Trump
har signert en presidentordre om å innføre MFN-pri-
sing på legemidler i USA. Ordren innebærer at ameri-
kanske priser skal knyttes til de laveste prisene som be-
tales i andre utviklede land. Dette skaper usikkerhet for
legemiddellanseringer i Norge. Situasjonen forverres
ytterligere av at USA har varslet 100 pst. toll på lege-
midler. Dersom rammevilkårene i Norge blir dårligere
enn i EU, vil det bli stadig vanskeligere å forsvare inves-
teringer og produksjon i Norge.

Har regjeringen et mål om å sikre like rammevilkår
som EU?»

Statsråd Jan Christian Vestre [12:06:15]: Takk for
nok et godt spørsmål om nok et viktig tema.

La meg først si at legemiddelmarkedet er preget av
komplekse verdi- og forsyningskjeder samt få alternati-
ve leverandører, og dette danner selvfølgelig grunnlaget
for potensielt betydelige sårbarheter. Så har vi den geo-
politiske utviklingen, som har økt søkelyset på kritiske
verdikjeder og varer. Legemiddelindustrien er åpenbart
av geostrategisk viktighet. Det så vi bl.a. under covid-19-
pandemien. Europas evne til å utvikle, produsere og dis-

tribuere vaksiner viste seg da å være avgjørende for rask åpning av samfunnet, og det vil også kunne være det ved håndteringen av en framtidig helsekrise. Legemidler er en av de viktigste faktorene for at alle land skal kunne ivareta egen befolkning.

Den amerikanske administrasjonen har lansert en politikk for Most-Favored-Nation Pricing, eller MFN-prising, som representanten tar opp, som innebærer at legemiddelpriser på patentbeskyttede legemidler i USA skal tilsvare de laveste prisene i sammenlignbare, rike land. Dette er senere supplert med det vi vel nesten får si er trusler om 100 pst. toll på import av patenterte legemidler, men dette er riktignok ikke så langt iverksatt.

Hvordan pris- og finansieringsbeslutninger gjennomføres, er opp til det enkelte EU-/EØS-land, men det er som vanlig krav til likebehandling, tidsfrister og transparens. Selv om legemiddelprising er et nasjonalt ansvar, er den mest effektive måten for å motvirke nylige prisstrategier fra farmasøytisk industri i USA at Europa faktisk står samlet.

Hvilke konsekvenser MFN vil få, eller eventuelt vil få, for norske legemiddelpriser og -kostnader, er fortsatt usikkert. Det er også usikkert om MFN kan gjennomføres på en effektiv måte, slik at det får effekt. Det er grunnen til at regjeringen selvfølgelig følger nøye med på USAs Most Favored Nations-politikk, for å kunne sikre den norske befolkningen fortsatt tilgang på legemidler.

Erlend Svardal Bøe (H) [12:08:15]: Jeg skjønner at dette er en krevende sak, men jeg synes fortsatt at det er uklart hvordan regjeringen har tenkt å møte denne situasjonen, som kan bli ganske alvorlig for Norge. I dagens situasjon er det å sitte stille i båten det samme som å gjøre Norge irrelevant. Jeg hører statsråden si at en skal følge med, men skal vi være et land som tiltrekker seg forskning, produksjon og lansering av nye medisiner, som er viktig for pasienter i Norge, må regjeringen legge fram konkrete tiltak for hvordan en skal møte denne situasjonen, som er noe mer enn bare å følge med på den.

Det er viktig å ha konkurransedyktige priser for å sikre tilgang på legemidler og for at det skal være attraktivt å investere i Norge. Når USA legger europeiske priser til grunn, som en gjør i MFN, kan det føre til at tilgangssituasjonen blir enda mer krevende for Norge. Det gjør det heller ikke attraktivt å investere i forskning og produksjon i Norge. Da blir oppfølgingsspørsmålet mitt:

Hva vil regjeringen gjøre, helt konkret, for å møte den situasjonen vi ser nå, og som kan bli ganske alvorlig, og når vil det skje?

Statsråd Jan Christian Vestre [12:09:22]: Takk for oppfølgingsspørsmålet. Svaret avhenger helt av hva USA faktisk gjør. Én ting er hva den amerikanske presi-

denten sier, noe annet er hva USA faktisk gjennomfører. Om denne MFN-prisingen vil skje, og om denne tollene på 100 pst. på legemidler vil gjennomføres eller ikke, er fortsatt høyst uklart. Vi må først vite hva som er problemet, før vi setter inn tiltak, men som jeg sa i mitt hovedsvar, er det viktig for oss at Europa står samlet i dette. Her vil vi selvfølgelig ha nær dialog med andre europeiske land og med EU-kommisjonen. Vi vil selvfølgelig også ha dialog med næringen og industrien og vil da være beredt til å gjøre det vi må gjøre for å sikre våre interesser. Men inntil vi vet mer om hva dette er, er det det vi kan si per dags dato.

Erlend Svardal Bøe (H) [12:10:24]: USA har jo signert en presidentordre om å innføre MFN-prising, så det er helt tydelig. Det betyr at en kommer til å legge seg på det samme prisnivået som Europa. Det bør ikke være noen tvil om at det er intensjonen med dette. Det gjør at en vil ha en utfordrende situasjon. Én ting er det som nå skjer på det internasjonale markedet for legemidler, og hvordan det påvirker hvor konkurransedyktige prisene blir for Norge, men vi har også en del andre situasjoner i Norge når det gjelder legemidler. Det handler bl.a. om legemiddelmangel, legemiddelberedskap og annet, som gjør at situasjonen er veldig krevende.

Det er mye regjeringen kan gjøre. Det første er å klargjøre helt tydelig hvordan regjeringen har tenkt å møte situasjonen. Det synes jeg ikke en gjør godt nok her. Det andre kan være å jobbe for å sikre like rammevilkår som EU i dialog med EU, for det jobbes med dette i EU. Det tredje er å følge opp det som Stortinget har vedtatt gjentatte ganger, og legge til grunn alle de legemiddelpolitiske målene. Jeg må stille oppfølgingsspørsmålet mitt igjen:

Hvordan har en tenkt å møte industrien og aktørene i Norge når det gjelder dette?

Statsråd Jan Christian Vestre [12:11:29]: Som jeg har sagt et par ganger allerede, mener vi at slike utfordringer som dette best kan håndteres i det europeiske fellesskapet og sammen med EU. Som jeg sa: Det er derfor vi vil ha dialog med både EU-land og EU-kommisjonen om dette. Det vil alltid være et mål for regjeringen å sikre så like rammebetingelser som mulig for Norge som det er for andre land. Det er også grunnen til at vi legger ned betydelig arbeid og innsats i forhandlingene med EU om å delta i det utvidede helsesamarbeidet. Vi ser at både når det gjelder det å ha tilgang til medisinske mottiltak i en helsekrise, som sannsynligvis, på et eller annet tidspunkt, vil skje igjen, og når det gjelder spesielle spørsmål som dette, er det bedre at vi står sammen enn hver for oss. Det er denne regjeringens europapolitikk, som vi jobber med hver eneste dag.

Det er tatt betydelige grep de siste årene for å styrke norsk legemiddelberedskap, noe representanten vet fordi vi har hatt mange diskusjoner om det i denne salen allerede. Jeg mener at legemiddelberedskapen nå er styrket. Den kan alltid bli bedre, og vi vil alltid vurdere nye tiltak for å bidra til å nå alle målene.

Spørsmål 7

Stig Atle Abrahamsen (FrP) [12:12:41]: «Det har vært en markant økning i antallet barn og unge som får en autismspekterdiagnose. Kommunene har ansvaret for å levere likeverdige tjenester til disse, men har ikke fått noen økonomiske virkemidler til å håndtere de økte oppgavene.

Er statsråden bekymret for at barn og unge med en autismspekterdiagnose kan få et forringet tilbud?»

Statsråd Jan Christian Vestre [12:13:14]: Takk til representanten for et godt spørsmål. La meg begynne med å si at barn og unge med autismspekterforstyrrelser har rett til et godt og likeverdig tilbud, uansett hvor de bor.

Økningen i forekomsten av autismediagnoser gjelder flere land i Europa, inkludert Norge. Barn og unge med autismspekterforstyrrelser kan ha behov for helsehjelp fra spesialisthelsetjenesten og flere instanser i kommunen samtidig. Derfor er det så viktig at tjenestene våre gir god og samordnet hjelp, at tilbudene henger sammen, og at ingen opplever å bli kasteballer mellom systemene.

Kommunene våre skal tilby nødvendige helse- og omsorgstjenester til alle innbyggere, inkludert barn og unge med autismspekterforstyrrelser. Nasjonal veileder i psykisk helsearbeid for barn og unge understreker at kommunen skal sørge for psykisk helsetjeneste til barn og unge med psykiske plager og et helhetlig og samordnet tjenestetilbud. Barn og unge med autismspekterdiagnose følges opp i både BUP og barnehabiliteringsavdelingene.

Opptrappingsplanen for psykisk helse, som vi nå gjennomfører, prioriterer innsats til personer med langvarige og sammensatte behov. Vi jobber langs flere spor i dette arbeidet, som altså skal sikre et godt og likeverdig tilbud til barn og unge som får en autismediagnose. De fire regionale helseforetakene jobber med å få ned ventetidene, også innenfor utredning og behandling av autisme, slik at folk raskere kan få den helsehjelpen de trenger og har rett til.

Videre utarbeider Helsedirektoratet en nasjonal faglig retningslinje for utredning og oppfølging av personer med autismspekterforstyrrelser. Det vil sette rammene for et likeverdig og godt tilbud, uansett hvor i

landet man bor. Helsedirektoratet jobber også med en ny handlingsplan for habilitering, og i tillegg har Nye metoder bestilt en metodeevaluering av en ny behandlingsmetode for små barn med autisme. Også her kan det ligge spennende, nye framskritt som flere kan få glede av.

Geografiske forskjeller og økonomi kan påvirke tilbudet i den enkelte kommune. Mange kommuner melder om en krevende økonomi, og det er også grunnen til at regjeringen foreslår en styrking av kommuneøkonomien for 2026, slik at kommunene fortsatt kan levere gode tjenester. For å styrke oppfølgingen av utsatte barn og deres familier er det med virkning fra 1. august 2022 vedtatt bestemmelser om samarbeid, samordning, barnekoordinator og individuell plan, slik at foreldre skal kunne bruke mer tid på å være foreldre med barna sine og mindre tid på administrasjon og å forstå systemene.

Til slutt vil jeg trekke fram to viktige grep. Det ene er «Enklere tilgang til informasjon», en digital tjeneste som gjør det lettere å få kunnskap om rettighetene sine. Vi har satt ned et helsereformarbeid, og i forrige uke også et nytt pasient- og brukerrettighetsutvalg, som skal gå gjennom alle dagens pasientrettigheter og foreslå forbedringer.

Stig Atle Abrahamsen (FrP) [12:16:18]: Det virker som man har en omfattende liste over nye tiltak som skal utredes, nye retningslinjer som skal gis, og vi har fått beskjed om at det er mer som er på vei når det gjelder opptrappingsplaner. Det virker likevel som regjeringen har et veldig misforstått bilde av kommunenes faktiske kapasitet til å levere nye tjenester. Det er et enormt omfang som kommunene etter beste evne forsøker å levere på, men når vi ser at det er en firedobling blant små gutter og en femdobling blant små jenter som har fått en sånn diagnose, er ikke det noe kommunene har fått økte ressurser til faktisk å håndtere. Da lurer jeg på om statsråden har vært ute i de kommunene hvor man ser de største økningene, f.eks. Askøy kommune, som jeg kommer fra. Der er det 369 pst. økning. Hvordan mener statsråden de kan levere på dette?

Statsråd Jan Christian Vestre [12:17:26]: Jeg forstår veldig godt spørsmålet, og jeg synes det er et godt spørsmål. Som jeg også sa, er det en krevende økonomisk situasjon i mange kommuner.

Dette er ikke nye oppgaver regjeringen har foreslått. Enhver kommune har ansvaret for å ivareta sine innbyggere. Når kommuneproposisjonen legges fram, og når regjeringen foreslår bevilgninger til kommunene og Stortinget til sjuende og sist vedtar en kommuneramme, tar en høyde for de utviklingstrekkene som er. Det kan f.eks. være demografi og en aldrende befolkning, og det kan også være andre viktige hensyn som det er viktig at

vi tar inn over oss når vi skal sette kommunene i stand til å kunne levere gode tjenester.

Jeg er litt opptatt av at ikke alle diskusjoner blir en diskusjon om mer penger, for vi bruker altså mer penger på helse og omsorg enn stort sett alle andre land rundt oss. Det var derfor jeg også i det første innlegget viste til noen av de tiltakene vi har som faktisk skal bidra til økt kvalitet, mer effektivitet og mindre uønsket variasjon. Vi må ikke bare bevilge mer; vi må også fornye, forsterke, forbedre og modernisere velferdstjenestene.

Stig Atle Abrahamsen (FrP) [12:18:32]: Vi ser familiene som står i det å prøve å kjempe gjennom gode tjenester til sine barn. Vi ser at dette er familier med en mye høyere skilsmisrate, at det er familier som rett og slett rakner – ikke fordi de har fått et barn med spesielle behov, men fordi vi, det offentlige i Norge, ikke klarer å henge med i denne utviklingen og levere et godt nok tilbud. Når statsråden sier at man også må levere på bedre ressursbruk og finne bedre måter å levere tjenestene på: Kan det være at en måte å levere på når det gjelder dette, er å få opp bruken av BPA, brukerstyrt personlig assistent? Det er jo et virkemiddel som fungerer særdeles godt for denne brukergruppen, med tanke på at de har behov for trygghet og trygge voksne som kan følge dem gjennom dagen, både på skolen og på fritiden.

Statsråd Jan Christian Vestre [12:19:33]: Det kan være ett av flere tiltak, og det er også en rettighet mange i vårt land har, men vi har sett at det er til dels store forskjeller i tilbudet en får. Det virker som at relativt like tilfeller kan vurderes ganske ulikt fra en kommune til en annen, og at innbyggere som har flyttet fra en kommune til en annen, også har opplevd å få et helt annet vedtak. Det bekymrer meg litt, for det viser jo nettopp en mulig uønsket variasjon. Det bør ikke være postnummeret som avgjør hvor gode tjenester en får. Det er grunnen til at vi også har sagt at vi vil utvikle denne ordningen videre. Den forrige regjeringen satte ned et utvalg som leverte en veldig god NOU på hva vi kan gjøre, men det var dessverre en del ubesvarte spørsmål, også fordi det var problemstillinger det utvalget ikke fikk lov til å utrede. Nå har vi en ekspertgruppe som ser på bl.a. de mest krevende problemstillingene knyttet til denne ordningen, f.eks. hvordan dette skal reguleres og finansieres framover. Så snart det er på plass, vil jeg komme til Stortinget med forslag om nødvendige endringer.

Spørsmål 8

Henrik Gottfries Kierulf (H) [12:20:49]: «Det er alvorlig at tallene fra St. Olavs hospital viser at eksempel-

vis kun 27 pst. av de som rammes av prostatakrefte, og 23 pst. av de som rammes av livmorkrefte, får behandling i henhold til pakkeforløpet for kreftbehandling. Ifølge sykehusledelsen er årsaken til de svake resultatene at sykehuset er for dårlig til å rapportere at behandling faktisk gis.

Er statsråden enig med sykehusledelsen i årsaken til de dårlige tallene, og kan statsråden redegjøre for hva de faktiske resultatene er for pakkeforløp ved St. Olavs hospital?»

Statsråd Jan Christian Vestre [12:21:52]: Takk for spørsmålet.

Det er helt riktig – som representanten sier – at det er et mål at 70 pst. av pakkeforløpene skal gjennomføres innen standard forløpstid. Det er beklagelig at ingen av de regionale helseforetakene har nådd dette målet første tertial i år. Pakkeforløpene har vært og er et godt grep for å sikre forutsigbarhet for pasienter og pårørende. La meg bare understreke så tydelig jeg kan, at jeg på ingen måte er fornøyd med dette resultatet. Dette er rett og slett altfor dårlig. Det har jeg kommunisert tydelig, og jeg kommer også i oppdragsbrevene til de regionale helseforetakene for neste år til å være klokkeklar på at disse målene skal innfris.

Det er likevel viktig å ha med seg at hensikten med disse pakkeforløpene ikke er at alt skal gå raskest mulig. Det viktigste er faktisk at man får god behandling, og at overlevelsesraten øker. Det gjør den, og det må vi glede oss over. Stadig flere overlever kreft i Norge, og det skjer en banebrytende utvikling hele tiden.

Vi må også huske at kreftutredning og kreftbehandling har endret seg. Vi vet nå at det brukes mer tid på utredning og diagnose enn tidligere, fordi det er nødvendig for å kunne gi en riktig diagnose og behandling. Det er også grunnen til at vi mener at det nå, ti år etter at disse tidsfristene i pakkeforløpene ble satt, er behov for en revisjon for å sikre at utviklingen med mer omfattende diagnostikk og mer persontilpasset behandling, som gjør at flere pasienter får god behandling, faktisk fanges opp. Helsedirektoratet er i gang med dette arbeidet og skal etter planen publisere reviderte pakkeforløp tidlig neste år. Det gleder jeg meg til, og jeg vil gjerne informere Stortinget om det når det kommer på plass.

Ifølge Helse Midt-Norge betyr ikke lav måloppnåelse vist gjennom registrerte pakkeforløpskoder at 27 pst. av dem som rammes av prostatakrefte, eller 23 pst. av dem som rammes av livmorhalskreft, ikke får behandling i henhold til pakkeforløpet. Lav måloppnåelse på forløpstid kan skyldes flere faktorer. Det kan være at forløpene faktisk tar lengre tid enn det pakkeforløpene anbefaler. Det kan være at stegene i pakkeforløpene ikke

registreres eller ikke kodes korrekt. Det kan også være en kombinasjon av disse to forklaringene.

Uansett skal vi selvfølgelig finne ordentlig ut av dette. Det er grunnen til at St. Olavs hospital nå jobber med å evaluere alle trinnene i de ulike pakkeforløpene, for å bedre registreringen. Før dette arbeidet er ferdig, har ikke St. Olavs hospital fullstendig oversikt over de faktiske forløpstidene for alle pakkeforløpene, men det forutsetter jeg at kommer på plass så snart som mulig.

Avslutningsvis vil jeg understreke at jeg stiller tydelige resultatkrav knyttet til pakkeforløp for kreft i de årlige oppdragsdokumentene. Det kommer vi også til å gjøre det neste året. Vi kommer til å følge opp alle de fire regionale helseforetakene tydelig og konkret, sånn at de kommer opp på det som er målet. Med de tiltakene jeg her har omtalt, forventer jeg også at vi skal få til dette sammen.

Henrik Gottfries Kierulf (H) [12:24:54]: Takk til statsråden for svaret. Jeg er veldig glad for å høre at statsråden har høyere ambisjoner når det gjelder gjennomføring av pakkeforløpene for flere. Det er en ambisjon vi naturligvis deler.

Jeg kunne likevel tenke meg å høre litt mer om hva som nå gjøres konkret ved sykehusene for å bringe manglende rapportering i orden, hvis det kan utdypes. Jeg kunne også tenke meg noen refleksjoner fra statsråden om hva konsekvensene av manglende rapportering, og for så vidt mangelfull måloppnåelse, er både for den enkelte pasient, dens familie og den alvorlige situasjonen kreftpasienter står i, og ikke minst også for den samlede tilliten til helsevesenet.

Statsråd Jan Christian Vestre [12:25:48]: Først av alt vil jeg bare si at jeg mener vi skal holde det vi sier i oppdragsbrevene. Det er mange pakkeforløp som har tydelige tidsfrister, og de skal selvsagt holdes – akkurat på samme måte som at vi sier at pasienter skal få helsehjelp innen rimelig tid, når ventetidene har vært så lange som de har vært, helt fra 2017 og fram til vi klarte å snu denne trenden realt nå i år. Jeg mener det er uttrykk for akkurat det samme, at når noe ikke fungerer godt nok, må vi ta tak i det og gjøre det bedre.

Det pågår nå som sagt mange tiltak. For å være konkret akkurat når det gjelder Helse Midt-Norge og St. Olavs: Der pågår det nå et arbeid for å optimalisere løsningen for registrering av pakkeforløpskodene i journalsystemet. Det handler også om opplæring av personell. St. Olavs har initiert flere tiltak for å sikre nettopp korrekt registrering, sånn at vi faktisk vet i sanntid. Det vil også bidra til å bedre kodekvaliteten ut i klinikkene. De sier også at de nå har normal kapasitet og høyere aktivitet enn noen gang, og at de ikke har generelle utford-

ringer knyttet til utredning og behandling. Det er positivt å ta med seg.

Henrik Gottfries Kierulf (H) [12:26:55]: Takk igjen for svaret. Det er også betryggende å høre at det gjøres tiltak.

Jeg er likevel bekymret for at rapporteringen ikke blir gjort ordentlig. Jeg kunne gjerne tenke meg å høre litt mer fra statsråden om det jeg var inne på i mitt forrige spørsmål: Hvordan tenker statsråden at dette påvirker ikke bare den enkelte pasient, men også befolkningens tillit til helsevesenet og de høye forventningene vi med rette skal ha til norsk helsevesen?

Statsråd Jan Christian Vestre [12:27:31]: Takk for oppfølgingsspørsmål – det gikk litt fort på slutten der, men det var det jeg forsøkte å komme inn på da jeg sa at St. Olavs, i dette konkrete tilfellet representanten spør om, melder om både normal kapasitet, at de har høyere aktivitet enn noen gang, og at de ikke ser noen generelle utfordringer nå knyttet til utredning og behandling av pasienter med kreftsykdom.

Jeg mener igjen at vi må ta med oss at det er stadig flere som overlever kreft i Norge. Det skjer en rask utvikling i behandlingstilbudet. Det at vi får stadig mer pasienttilpasset og persontilpasset medisin, bidrar ikke bare i dag til bedre kreftbehandling, men her kan noe av kimen til de virkelig store gjennombruddene innen kreft, nasjonalt og internasjonalt, ligge i årene framover. Vi vet også at det med mer persontilpasset medisin ofte tar lengre tid å utrede og sette riktig diagnose, rett og slett fordi det er mer personspesifikt enn for pasientgruppen som helhet. Det er derfor Helsedirektoratet nå oppdaterer disse faglige retningslinjene og pakkeforløpene, slik at vi tar den medisinskfaglige utviklingen inn i pakkeforløpene.

Spørsmål 9

Tom Staahle (FrP) [12:28:47]: «I statsbudsjettet for 2026 anslår regjeringen at boliginvesteringene vil vokse med 11,7 pst. i 2026. SSB spår til sammenligning et fall på 2,7 pst. Samtidig viser tall at boliginvesteringene har falt med nær 50 pst. fra 2022 til 2025.

Hva er grunnlaget for at Finansdepartementet legger så høye anslag for boligbygging til grunn for sitt statsbudsjett?»

Statsråd Jens Stoltenberg [12:29:29]: Finansdepartementets anslag innebærer oppgang i boliginvesteringene neste år, etter å ha avtatt betydelig siden 2022. Ser man på anslagene fra ulike prognosemiljøer, spås det fra de fleste et omslag i boligbygging i løpet av de neste

par årene. Positiv reallønnsvekst og lavere rente er ventet å gi økt etterspørsel etter nye boliger.

Løpende tall viser at nedgangen i nyboligsalget og igangsettingen er over, og at en viss bedring har startet. Foreløpige nasjonalregnskapstall viser at boliginvesteringene økte i første halvår. Samtidig rapporterer bygg- og anleggsbedriftene i Norges Banks regionale nettverk om høyere aktivitet i tredje kvartal og ser for seg videre oppgang i fjerde kvartal.

Jeg må minne om at tosifret vekst er mindre enn det høres ut, siden oppgangen kommer fra et ganske lavt nivå. Igangsettingstillatelser har økt hittil i år. Bare det vil gjøre at vi kan få noe oppgang i boliginvesteringene neste år, selv uten ytterligere økninger i tillatelsene fra nivået hittil i år. Det skal ikke så veldig sterk videre vekst til for å oppnå Finansdepartementets anslag.

Boliginvesteringene har vist seg å være vanskelige å anslå de siste årene, og Finansdepartementet har, i likhet med Norges Bank og Statistisk sentralbyrå, anslått dem for høyt. Årsaker til det ble gjort rede for i revidert nasjonalbudsjett for 2025. Det vil alltid være usikkerhet knyttet til makroøkonomiske anslag. Vi vurderer kontinuerlig både anslagene våre og metodene vi bruker for å utarbeide dem.

Tom Staahle (FrP) [12:31:17]: Det var et interessant svar, spesielt sett i lys av at man tidligere år har vært for optimistiske med tanke på prognosene på boliginvesteringene. I statsbudsjettet for 2024 var bommen på rundt 15 pst., og i statsbudsjettet for inneværende år ser det ut til at bommen kan bli på opp mot 20 pst. Det framstår da som litt merkelig at man i statsbudsjettet for 2026 igjen spår at markedet går kraftig oppover, når andre mener det går ned. Når det er så stor forskjell som det åpenbart er mellom Finansdepartementets og SSBs anslag, på opp mot 14 prosentpoeng, må jeg stille spørsmålet: Er det slik at Finansdepartementet vet noe som SSB eller andre ikke vet eller forstår?

Statsråd Jens Stoltenberg [12:32:02]: Anslag er usikre. Anslag er alltid beheftet med usikkerhet knyttet til hva som blir den faktiske utviklingen. Det er ikke bare Finansdepartementet som har feilvurdert når omslaget i boligbyggingen kom til å komme. Det har også andre tunge analysemiljøer, som Statistisk sentralbyrå og Norges Bank, gjort. Vi redegjorde ganske grundig i revidert nasjonalbudsjett i år for hvorfor anslagene ble feil, og forklarte hvorfor anslagene bommet.

Det er mange analysemiljøer som nå deler Finansdepartementets vurdering av at det kommer til å komme en økning i år. DNB tror på en økning på over 8 pst., og Norges Bank tror på en økning på over 7–7,5 pst. Men igjen: Det er usikkerhet knyttet til dette, og så får vi se hva det endelige resultatet blir.

Jeg vil også understreke at anslag fra Finansdepartementet ikke er politiske; de er laget av embetsverket. Jeg tror det er viktig at fagfolkene gjør det, og at ikke politikerne blander seg borti anslag.

Tom Staahle (FrP) [12:33:07]: Vi kan være uenige om at det er uenighet blant de ulike aktørene i markedet, men de aktørene som har fingeren tettest på pulsen, har varslet denne usikkerheten over tid og forsterker den også i tråd med de varslingene som departementet har lagt til grunn.

Det er et paradoks å høre finansministeren når vi vet at regjeringen fremmer en politikk i sitt budsjettfor-slag som vil svekke boligbyggingen. De legger opp til et kutt til Husbanken, de har foreslått en ordning med «tvangsforettslag», der de har fremmet et lovforslag om å pålegge utbyggere å bygge forettslag, de har innført en småhusstopp i småhusplanen i Oslo, og de har foreslått å stenge for bruk av den skattemessige forettslagsmodellen.

Ser finansministeren at det er en motsetning mellom det som er målsettingen deres, vekst i boliginvesteringene, og den politikken de legger opp til i budsjettfor-slaget? Tror finansministeren at bransjen opplever at de virkemidlene regjeringen foreslår her, er rett medisin for å stimulere til å investere i boligbygging?

Statsråd Jens Stoltenberg [12:34:08]: Regjeringen er opptatt av å legge til rette for økt boligbygging. Det har vi bl.a. gjort ved å bruke Husbanken, men det viktigste tiltaket er å holde orden i norsk økonomi. Når vi etter noen år med faktisk fallende reallønninger, altså nedgang i kjøpekraften, i fjor og i år, og etter alt å dømme også neste år, lykkes med å få lønningene til å vokse mer enn prisene, øker folks kjøpekraft. Det gir grunnlag for å investere mer i bolig, og det, kombinert med at rentene nå er satt ned to ganger, bidrar til at ikke bare Finansdepartementet, men også andre prognosemiljøer tror at omslaget nå har kommet, og at det vil bli en økning.

Løpende statistikk fra nasjonalregnskapet og fra Norges Banks regionale nettverk rapporterer om det samme. Det er en økning i igangsettingstillatelser og en økning i nyboligsalget, noe som tradisjonelt har indikert hvordan det går med boligbyggingen.

Summen av dette – økt reallønn, lavere rente og at omslaget ser ut til å ha kommet allerede – gjør at Finansdepartementet har lagt fram de prognosene det har.

Spørsmål 10

Tom Staahle (FrP) [12:35:19]: «Finansdepartementet har gjentatte ganger overestimert boliginvestering-

ene. Det finnes gode tall på antall solgte og igangsatte boliger, som kan gi gode indikasjoner på markedsutviklingen.

Hvorfor legges ikke disse tallene til grunn i anslagene til regjeringen?»

Statsråd Jens Stoltenberg [12:35:39]: Det er riktig at nedgangen i boliginvesteringene de siste årene har vært større enn ventet av Finansdepartementet. Det samme gjelder for andre prognosemiljøer, som Norges Bank og Statistisk sentralbyrå.

Jeg kan berolige representanten med at løpende tall for markedsutviklingen blir vektlagt. Finansdepartementet utarbeider sine anslag ved hjelp av den makroøkonomiske modellen KVARTS, som er utviklet i Statistisk sentralbyrå. I tillegg blir løpende statistikk, som tall for igangsetting og salg av nye boliger, hensyntatt i anslagene. Så løpende tall blir tatt med i de anslagene som lages.

Når man lager anslag, kan både modellen man bruker, og ledende indikatorer gi opphav til gale anslag. Historisk har nyboligsalget vært en god ledende indikator for igangsettingstillatelser og boliginvesteringer. De siste årene har derimot igangsettingstillatelsene utviklet seg svakere enn nyboligsalget skulle tilsi. Det har bidratt til våre anslagsfeil. I tillegg har sammenhengene i KVARTS-modellen de siste årene signalisert høyere boliginvesteringer enn det som har vært tilfellet. Disse forholdene er det gjort rede for i revidert nasjonalbudsjett for 2025, der vi redegjør i detalj for hvorfor anslagene var feil.

Boliginvesteringene ventes å ta seg opp framover. Det skyldes forventninger om at god reallønnsutvikling og lavere rente vil gi økt etterspørsel etter nye boliger. Videre viser utviklingen i løpende statistikk, bl.a. for nyboligsalget og igangsettinger, at en viss bedring allerede har startet.

Tom Staahle (FrP) [12:37:14]: Takk for det. Jeg registrerer at finansministeren løfter fram dette med igangsettingstillatelse. Det har jo sammenheng med aktørene i bransjens muligheter til å sette i gang når de har fått denne igangsettingstillatelsen.

På denne regjeringens vakt har det altså vært 13 rentekninger og to rentekutt. Vi kan også legge til grunn at det med det kommende statsbudsjettet er en risiko for høyere prisvekst og mer penger inn i norsk økonomi, noe som med stor sannsynlighet fører til at renten vil holde seg høy framover. I tredje kvartal var det 33 pst. flere konkurser i eiendomsbransjen enn i samme periode i fjor. Bare i september måned var det 158 pst. flere konkurser i eiendomsbransjen enn i september 2024. Dette er altså bedrifter som skal bygge de 130 000 boligene som dagens regjering har sagt man skal ha innen

2030. Mange av disse bedriftene har enten gått konkurs eller er i ferd med å gå konkurs. Hvem er det da som skal bygge disse boligene? Vi ser også at særnorske byggekrav gir høyere byggekostnader i Norge enn f.eks. i Sverige, hvor vanlige boligkjøperes tilgjengelige likviditet antas svekket.

Sier ikke dette finansministeren noe om både deres forståelse av markedet og at den er helt diametralt motsatt av det aktørene i bransjen merker?

Statsråd Jens Stoltenberg [12:38:28]: Først når det gjelder disse anslagene: Anslag er de beste prognoser fagfolk kan ha om noe som skal skje et år fram i tid. Det er vel veldig sjelden at anslag treffer. De er anslag, og det ligger i deres natur at de er beheftet med stor usikkerhet. Jeg mener det er ganske viktig at Statistisk sentralbyrå, Norges Bank og selvfølgelig også Finansdepartementet lager anslag, og jeg mener det er ganske viktig at politikerne ikke politiserer anslagene, men lar fagfolkene lage de beste anslag. Det er altså redegjort for i revidert nasjonalbudsjett hvorfor anslagene ble feil, dels fordi sammenhengen mellom igangsettingstillatelser og boligbygging ikke er slik den har pleid å være, og dels fordi det også kan være noen svakheter i modellene. Alt dette er det redegjort for, og alt dette blir det tatt hensyn til når nye anslag lages.

Når det gjelder situasjonen i bygg- og anleggsnæringen, har den vært vanskelig, det er ingen tvil om det. Derfor er det gledelig at det nå ser ut til å snu. Det har rapportene fra Norges Banks regionale nettverk vist – og også at det er en viss vekst i sysselsettingen i bygg og anlegg.

Tom Staahle (FrP) [12:39:33]: Takk for svaret. Vi kan være enige om at anslag er viktige, men de må også være riktige. Finansdepartementet og finansministeren synes jo å være veldig glad i avgifter. En avgift som framstår som en ren melkeku for staten, er dokumentavgiften, som er en særavgift på 2,5 pst. av kjøpesummen. Et grelt eksempel på hvordan den virker, er at den bidrar til mindre effektiv ressursutnyttelse og gir økte klimagassutslipp i byggesektoren. Dersom deler av et bygg gjenbrukes, f.eks. byggets bæresystem, blir det ilagt full dokumentavgift på 2,5 pst. på overføringen av hjemmelen. Dersom hele bygget i stedet rives og det oppføres et helt nytt bygg, betales det kun dokumentavgift av salgsverdien av tomten. Det er jo et paradoks at det for en boligutvikler kan bety at riving blir mer økonomisk lønnsomt enn å bevare og gjenbruke.

Sett opp mot regjeringens mål om å redusere klimautslipp og ha økt boligbygging, lurar jeg på om finansministeren synes dette framstår som en effektiv ressursbruk og innretning på dokumentavgiften.

Statsråd Jens Stoltenberg [12:40:30]: Vi ser utfordringer med dokumentavgiften. Det tror jeg alle partier har gjort. Nå er det slik at representanten både har vært bekymret for økt pengebruk og foreslått å fjerne avgifter. Utfordringen til Fremskrittspartiet er at de er et parti som virkelig ønsker å øke pengebruken, og at de dermed kan bidra til å presse opp prisstigningen og også legge grunnlaget for økt rente.

Fremskrittspartiet satt nesten åtte år i regjering, hadde finansministeren i mange år og gjorde ingenting med dokumentavgiften – fordi Fremskrittspartiet også ser at her må det gå opp når det gjelder forholdet mellom utgifter og inntekter.

Vi har invitert til et bredt skatteforlik, vi har invitert til en bred skattekommisjon, nettopp for å se på innretningen av skattesystemet og få til riktige skattevekslinger. Da er selvfølgelig også dokumentavgiften en del av det som kan vurderes i den sammenheng, men det må finansieres, og det må gjøres på en ansvarlig måte.

Spørsmål 11

Mats Henriksen (FrP) [12:41:35]: Jeg vil starte med å gratulere statsråden med gjenvalget, og jeg ser fram til godt samarbeid og gode debatter.

«Det tragiske raset på E6 ved Levanger har medført store konsekvenser for regionen. Nå er den midlertidige E6-omkjøringen ferdigstilt, en god midlertidig vei som er bygd på imponerende kort tid. Det har derimot oppstått en bekymring lokalt om at Statens vegvesen nå sier seg fornøyd med denne løsningen forbi rasstedet, og at opprinnelig E6 ikke vil bli gjenoppbygd før Nye Veier starter utbygging av strekningen Åsen–Mære.

Kan statsråden svare på om planen fremdeles er at opprinnelig E6 skal gjenoppbygges innen rimelig tid?»

Statsråd Jon-Ivar Nygård [12:42:18]: Det har vært viktig å få på plass en trygg E6 forbi rasstedet raskt. Jeg vil berømme Trøndelag fylkeskommune, Bane NOR, Statens vegvesen og alle fagfolkene som har stått på for å holde transporten i gang og få på plass den midlertidige veien så raskt som overhodet mulig, og så effektivt som det de har gjort.

Omkjøringsveien bidrar til det vi trenger nå i regionen, nemlig at vi får forutsigbarhet, trygghet og bedre framkommelighet for både lokalbefolkningen, langtransporten og næringslivet, som nå slipper lange omkjøringer.

Jeg er kjent med at Bane NOR og Statens vegvesen arbeider med fullt trykk for å forberede en så rask som mulig reetablering av jernbane og E6. Anleggsarbeidene med reetablering av E6 vil bli koordinert med Bane NORs arbeid med å reetablere jernbanen. Det er

ennå for tidlig å si når arbeidet med å bygge permanent vei og jernbane er ferdig.

Mats Henriksen (FrP) [12:43:19]: Jeg takker for svaret og registrerer at statsråden ikke kan tidfeste når ny E6 står klar. Det er riktig som statsråden sier, at det nå er Bane NOR som har tatt over rasområdet. De har startet jobben med å rydde rasgropen og fylle den igjen.

Hvilken formell rolle har Statens vegvesen på rasstedet nå, og hvordan er dialogen mellom Bane NOR og Statens vegvesen? Bane NOR har jo anslått at jernbanen vil være gjenoppbygd i juni 2026, og da synes jeg det er rart at Statens vegvesen ikke kan si når ny E6 står ferdig.

Statsråd Jon-Ivar Nygård [12:44:02]: Bare for å være helt krystallklar på det: Den bekymringen som representanten tar opp her, er det ikke grunnlag for. Det er altså ingen planer for å utsette veiprosjektet og eventuelt vente på et nytt veiprosjekt som kommer på et senere tidspunkt. Det vil bli en gjenoppbygging og reetablering, og det vil selvfølgelig være tett dialog mellom Bane NOR og Statens vegvesen.

Med respekt å melde: Det er vanskelig å gi presise anslag og prognoser for når en vei eller bane blir ferdigstilt. Det har vært brukt begreper som «før sommeren», og så vil ikke noen av oss kunne sette to streker under det svaret, for det skal tross alt gjennomføres prosjektering og settes i gang arbeid. Ting kan noen ganger ta lengre tid, men noen ganger går det raskere. La oss håpe at det går så raskt som overhodet mulig.

Mats Henriksen (FrP) [12:44:52]: Jeg takker igjen for svaret, og for at statsråden er tydelig på at det skal skje innen rimelig tid, i hvert fall.

Statsråden har tidligere uttalt til mediene:

«Jeg kan forsikre om at det ikke skal stå på verken penger eller ressurser for å gjenopprette E6 og jernbanen så snart situasjonen på stedet er mer avklart.»

Vi vet at gjenoppbyggingen av E6 er krevende på grunn av grunnforhold. Det er kvikkleire i området. Er det aktuelt å se på muligheten for å gjenoppbygge E6 på ny trasé på berg, med firefelts motorvei, når man uansett skal inn med anleggsmaskiner og gjøre et arbeid i området?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [12:45:34]: Jeg tror at jeg skal være forsiktig med å utelukke alternativer, men slik jeg forstår saken, er det mest aktuelle å reetablere i eksisterende trasé. Samtidig må ikke «eksisterende trasé» nødvendigvis bety absolutt samme linjeføring. Her vil man være avhengig av å finne de beste løsningene med tanke på – nettopp det som representanten sier – to fakta. Det ene er at det har gått et ras der, og det and-

re er at det er usikre grunnforhold, og at det må håndteres på best mulig vis for å gjenskape et godt transporttilbud. Der har jeg stor tillit til at Vegvesenet og Bane NOR er i stand til å finne gode løsninger.

Spørsmål 12

Frank Edvard Sve (FrP) [12:46:23]: «Sist periode var det ein betydeleg debatt for trafikksikkerhet og tiltak om å få ned antal alvorlege ulykker på norske vegar. No ser vi at antal døde og hardt skadde i trafikken aukar bekymringsfullt, der tiltaka som samferdselsministeren skulle ha gjennomført, anten ikkje har blitt gjennomført eller rett og slett ikkje verkar. Regjeringa har fokusert på auka bøtesatsar mot politiet sin vilje og auka ATK-bruk istaden for trafikksikkerhetstiltak og bygging av trygge vegar.

Kva har statsråden eigentleg gjort for å hindre alvorlege ulykker?»

Statsråd Jon-Ivar Nygård [12:47:01]: Etter økninga i ulykkestallene i 2022 og 2023 så vi en nedgang i tallene ned til 87 drepte i 2024. Med unntak av året 2021 var dette det laveste antallet omkomne som er registrert siden 1944. Dessverre har vi hatt en økning i 2025. Vi har ved utgangen av uke 46 allerede 101 omkomne. Det er svært bekymringsfullt.

Årsakene til trafikkuulykkene er generelt sammensatte, men vi vet at sjåførens adferd svært ofte er utslagsgivende. Høy fart, rus, uoppmerksomhet og risikoadferd er gjengangere som medvirkende årsaker.

Da må vi bruke de tiltakene vi vet fungerer. ATK reduserer antallet drepte og hardt skadde med om lag 50 pst. på strekninger der vi har utfordringer med høy fart. Vi foreslår å sette av 40 mill. kr til økt bruk av ATK i statsbudsjettet for 2026.

Det er de senere årene åpnet flere nye strekninger med midtrekkverk. Det er i tillegg gjennomført strekningsvise utbedringer på viktige strekninger. Slike utbedringer vil i tillegg til bedre framkommelighet også bidra til færre drepte og hardt skadde.

Nasjonal tiltaksplan for trafikksikkerhet på vei 2022–2025 inneholder 179 oppfølgingstiltak, med ulike aktører som ansvarlige for gjennomføringen. Tiltaksplanen viser stor bredde i trafikksikkerhetsarbeidet. I tillegg til fysiske tiltak blir det fokusert på trafikant- og kjøretøyrettede tiltak og på organisatoriske tiltak.

Trafikksikkerhet er et kontinuerlig arbeid der vi må holde trykket oppe. Ulykkesutviklingen i 2025 er urovekkende og viser behov for nye og kraftfulle trafikksikkerhetstiltak de kommende årene.

Det pågår nå arbeid med en ny tiltaksplan for trafikksikkerhet gjeldende for perioden 2026–2029. Foru-

ten Statens vegvesen deltar bl.a. politiet, Trygg Trafikk, fylkeskommunene, de største bykommunene og en rekke ulike interesseorganisasjoner. Et utkast til tiltaksplan er nå sendt på høring med frist ut året, og endelig utgave av ny tiltaksplan skal foreligge innen 1. mars 2026.

Jeg vil legge til at det norske trafikksikkerhetsarbeidet blir lagt merke til og anerkjent også i internasjonal sammenheng. Den uavhengige europeiske trafikksikkerhetsorganisasjonen ETSC tildelte i år den prestisjetunge prisen for «outstanding progress in road safety» til Norge. Et av argumentene var at Norge har hatt den laveste risikoen for å dø i trafikken per innbygger de siste ti årene. Bakgrunnen for de gode resultatene er systematisk og kunnskapsbasert arbeid som er gjennomført over lang tid. Men selvfølgelig er vi ikke tilfreds med det. Vi skal videre, og vi skal selvfølgelig jobbe med en nullvisjon.

Frank Edvard Sve (FrP) [12:49:45]: Statsråden nemnde ikkje fylkeskommunen. Mykje av auken i antalet alvorlege ulykker og dødsulykker er faktisk komen på fylkesvegane. Fylkesvegane står for 80 pst. av vegnettet. Meldinga frå fylkeskommunen er at dei kuttar i trafikksikkerhetstiltak og vedlikehald, rett og slett fordi dei ikkje har råd til det. Kravet om nullutslepp på både buss, ferje og bil – ja, på det meste – gjer at ein ikkje har midlar til å kunne gjennomføre det, og ein kuttar no i både trafikksikkerhet og vedlikehald. Ein stor del av ulykkene skjer på grunn av dårlege vegar og mangel på vedlikehald. Forstår statsråden at veldig mange ute i distrikta no er bekymra, i heile Noreg? Det er jo fylkesvegane overalt, både i byane og i distrikta. Dei er bekymra fordi det aukar så kraftig på fylkesvegane, og fylka har ein så dårleg økonomi at dei ikkje er i stand til å leve.

Statsråd Jon-Ivar Nygård [12:50:39]: Jeg er enig med representanten Sve i at man ikke får bukt med utfordringene med trafikksikkerhet og ulykkesutvikling uten at man også håndterer dette i fylkeskommunene. Samtidig er det et lite og viktig element i påstanden fra Frank Sve, som jeg egentlig tok opp i mitt første innlegg, nemlig at det ikke er veiens beskaffenhet som er utslagsgivende for ulykker – den kan være medvirkende, men det er veldig sjelden veien i seg selv. Det er adferdsrelaterte forhold – fart, rus og manglende bruk av sikkerhetsutstyr – som er de mest utslagsgivende faktorene i ulykker, men selvfølgelig betyr veien noe. Jeg er opptatt av at fylkeskommunene er med på denne ferd sammen med oss, med tanke på trafikksikkerhetsarbeid. De er veldig tett og godt integrert i arbeidet med å lage nye tiltaksplaner. Det er også et faktum at bevilgningene til og bruken av penger på fylkesveg har vært jamt stigende de senere årene. Da snakker jeg ikke

om de statlige bevilgningene, men om summen av penger som brukes til fylkesveg i fylkeskommunene. I 2024, som er det siste året vi har tall fra, var det, hvis jeg ikke husker feil, i sum nær 25 mrd. kr som ble benyttet til fylkesveg.

Frank Edvard Sve (FrP) [12:51:41]: Det er eit faktum i mange rapportar at ca. 30 pst. av ulykkene skjer på grunn av kvaliteten på vegen. Sjølv sagt er både vintervedlikehald og anna vedlikehald medverkande årsaker. Det er ikkje berre trafikanten. Sjølv sagt er det også det, men det er ikkje berre det.

Eg høyrer statsråden skryte veldig av det ein har gjort, men i statsbudsjettet for neste år har regjeringa lagt opp til å kutte i lokale trafikktryggingstiltak. Trafikkadferd, eit frittståande samarbeidsforum for personar som driv utøvande haldningsarbeid overfor ulike trafikantgrupper over heile landet, reagerer kraftig på at det vert kuttet i desse tiltaka. Dei lokale tiltaka er hjartet i det arbeidet. Når statleg støtte forsvinn, svekkjer det både tiltaka og motivasjonen hos dei som brenn for arbeidet. Mange legg ned tallause timar frivillig og er drivne av eit engasjement og eit ønske om å redde liv.

Kva er grunnen til at regjeringa, viss dei vil satse på trafikktrygging, er så smålege at dei kuttar i slike tiltak, som er så viktige for det lokale engasjementet?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [12:52:43]: Det handler nok mer om hvordan vi tenker at vi kan bruke pengene på mest mulig fornuftig vis. Tilskuddsordninger er ofte byråkratiske. Både må søkerne bruke masse ressurser på det, det må brukes masse byråkratiske ressurser på å tildele, og det er relativt sett små penger i den store sammenhengen. Det er bl.a. av effektivitetshensyn at vi nå ikke lenger benytter den måten å jobbe med trafikk-sikkerhetsarbeid på. Det betyr ikke at vi ikke fortsetter å jobbe med trafikk-sikkerhetsarbeid. Vi har betydelige bevilgninger til bl.a. Trygg Trafikk, og gjennom prosjekter i samferdselssektoren har vi selvfølgelig mange veiprosjekter og andre prosjekter som vil være med og skape bedre veistandard. Jeg er ikke uenig med representanten Sve i at veien betyr noe. Jeg bare sier det som er et veldig viktig poeng: Veiens beskaffenhet kan være en medvirkende årsak i 30 pst. av ulykkene, mens de fleste ulykker skyldes adferden til trafikanten.

Spørsmål 13

Presidenten [12:53:39]: Dette spørsmålet, fra representanten Frøya Skjold Sjursæther til samferdselsministeren, tas opp av representanten Andreas Breivik Ormevik.

Andreas Breivik Ormevik (MDG) [12:53:58]: «På Sotrasambandet ventes en økning i trafikkmengden inn mot Bergen med over 30 pst. Det vil gjøre det svært vanskelig å oppnå nullvekstmålet. Det er stilt krav om at det skiltes kollektivfelt langs strekningen for å motvirke dette. Likevel har Statens vegvesen nylig opplyst at de ikke arbeider videre med etablering av kollektivfelt som beskrevet i reguleringsplanen fra 2016.

Hvordan mener statsråden at nullvekstmålet i Bergensregionen kan nås når Statens vegvesen dropper kollektivfelt på det nye Sotrasambandet?»

Statsråd Jon-Ivar Nygård [12:54:32]: La meg først si at det er gledelig at byggingen av Sotrasambandet går framover. Prosjektet er viktig for hele Bergensregionen, og det vil gi bedre framkommelighet og bedre trafiksikkerhet for bilister, gående og syklende. Nettopp på grunn av hensynet til trafiksikkerhet anbefalte Statens vegvesen nylig Bergen kommune at det foreløpig ikke etableres kollektivfelt på strekningen. Bakgrunnen for det er risiko for trafikkulykker, særlig knyttet til feltskifte og påkjøring bakfra.

Statens vegvesen jobber nå videre med å vurdere skilting etter vegtrafikkloven. Vegvesenet vil vurdere om en annen felprioritering kan bidra til å bygge opp under målsettingen i byvekstavtalen om nullvekst i personbiltrafikken. Dette arbeidet skal avklare forholdet mellom framkommelighet og trafiksikkerhet og krav til sikkerhetsgodkjenning av tunneler opp mot mulige alternativer for felprioriteringer og oppnåelse av nullvekstmålet.

Denne regjeringen setter sikkerhet høyt. Derfor er jeg glad for at Vegvesenet allerede nå – før prosjektet er ferdig – tar tak i det de ser som en risiko for trafiksikkerheten. Dette ser de i sammenheng med nullvekstmålet. Det er positivt at de søker å finne løsninger som gjør at vi fremdeles holder kursen mot nullvekstmålet, samtidig som vi ivaretar trafiksikkerheten.

Byutredningen for bergensområdet, som ble sendt på høring for kort tid siden, viser hvordan ulike virkemidler innen arealutvikling, mobilitet og bilregulering kan kombineres for å nå nullvekstmålet. Bompengerevingen på Sotrasambandet vil bidra til å regulere biltrafikken, men trafikkanalysen i byutredningen viser også at vi kan vente sterk trafikkvekst i Øygarden kommune på lang sikt når prosjektet er nedbetalt og bompengerevingen er avsluttet. I analysen er dette sett på i et 2050-perspektiv. I byutredningen er det vurdert ulike sammen-setninger av virkemidler for å nå nullvekstmålet, både i 2036 og i 2050. Dette inkluderer en virkemiddelpakke med kollektivprioritering på innfartsårene i Bergen kommune, deriblant Sotrasambandet.

Byutredningen er et faglig grunnlag for de reformhandlingene av byvekstavtalen for bergensområdet som på et tidspunkt skal gjøres. Valget av virkemidler for å nå nullvekstmålet skal vurderes av partene i reformhandlingene. Det er foreløpig ikke besluttet når reformhandlingene skal starte opp.

Andreas Breivik Ormevik (MDG) [12:56:54]: Jeg vil takke statsråden for et godt og utfyllende svar, og at han framhever viktigheten av nullvekstmålet, for nullvekstmålet er god og framtidsrettet politikk. Dessverre viser tallene at politikken ikke har lyktes med å følge opp dette målet. Det nyeste trafikantbarometeret til NAF viser at reduksjonen i bilbruk i og rundt de største byene i Norge har stoppet opp, og at flere bruker bilen nå enn i 2023.

Økt biltrafikk i en by som Bergen har store konsekvenser både for bymiljøet, som blir utrivelig, utrygt og bråkete, og for folks helse. Vi risikerer nå at det nye Sotrasambandet gjør situasjonen enda verre. Så jeg lurer på: Deler statsråden min bekymring for konsekvensene av en ny motorvei i et vekstområde, og mener han at det er gjort tilstrekkelige tiltak for å begrense veksten i biltrafikk?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [12:57:43]: Det er litt diskusjoner, ser jeg, i offentligheten rundt tallene til NAF. Legg nå det til side. Det som vi kan være enige om, er at det er behov for å gjøre tiltak for å nå nullvekstmålene i de store byene våre. Så langt mener jeg å huske at både Bergen og Oslo ligger «on track», hvis en ser på det som er glidende gjennomsnitt, altså det som er tidsperioden da de skal nå målet sitt. Men det er behov for å gjøre flere tiltak for å nå målene framover, og det er nettopp derfor vi satte i gang arbeidet med byutredningene. Byutredningene er et kunnskapsgrunnlag – en kan godt kalle det en slags utvidet verktøykasse – hvor partene sammen må finne ut av hvilke verktøy man er villig til å bruke.

Fra statens side vil vi i utgangspunktet ikke være veldig opptatt av å bruke virkemiddel A, B eller C. Vi er opptatt av at målet nås, og det å nå nullvekstmålet vil staten være veldig tydelig på. Så må det være opp til de lokale partene å komme fram til hvilke verktøy de mener tar dem dit.

Andreas Breivik Ormevik (MDG) [12:58:40]: Vi kan nok være enig i at Sotrasambandet er en sårt tiltrengt utbygging, men det illustrerer også paradokset i norsk samferdselspolitikk: Vi vet at vi ikke kan bygge oss ut av kø, men vi prøver likevel.

Så vil jeg understreke at en elektrisk bilpark, som vi langt på vei lykkes med, ikke løser problemene med biltrafikk, selv om klimagassutslippene går ned. Økt trafikk

betyr fortsatt mer støy, mer svevestøv og flere ulykker. Elbiler tar like mye plass, og bysentrumene blir ikke større. Å innføre kollektivfelt er et av de mest effektive tiltakene for å redusere biltrafikken på belastede veier inn mot store byområder, som også statsråden peker på at byutredningen for Bergen peker på.

Mitt siste spørsmål er: Vil regjeringen føre en politikk som gir kollektivtrafikken best mulige vilkår ved å være villig til å sette av mer veiareal på innfartsårene inn til de største byene, sånn at vi kan innfri nullvekstmålet på en effektiv måte?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [12:59:37]: La meg først si at jeg deler representantens syn på at det ikke er slik at fordi vi kjører elektriske biler, og de har nullutslippsløsninger, er problemet løst, for det er nettopp slik, som representanten sier, at disse bilene også trenger plass. De trenger plass i byene våre til parkering, de trenger plass på veiarealene våre, og de har også det ved seg at de har miljøforurensning, ved støy og støv og alt det som hører med.

Jeg er enig i at vi fortsatt må ha nullvekstmål framover, og jeg er enig i at man må se på ulike virkemiddelbruk i de ulike byene knyttet til å nå det målet, men at jeg skal si noe helt eksakt om bruk av felt på den enkelte strekning, det er å forvente for mye av meg i debatten akkurat nå. Det vil være en lokal prosess, hvor man velger ut hva man ønsker å satse på og prioritere – og så er selvfølgelig det med bruk av felt en del av virkemiddelpakkene. Det foreligger nå en utredning, som vi også etter hvert skal vurdere, om hvordan vi skal bruke feltene våre for eventuelt å stimulere også andre kjøretøy som skal over på nullutslippsløsninger.

Spørsmål 14

Oda Indgaard (MDG) [13:00:53]: «Når Meråkerbanen nå er ferdig elektrifisert, er det mulig å kjøre med samme togsett mellom Norge og Sverige. Dette åpner for en stor forbedring i togtilbudet og gir et reelt alternativ til å fly eller kjøre bil mellom disse to landene. Til manges overraskelse har Jernbanedirektoratet landet på at de ikke ønsker en tilbudsforbedring, og begrunner dette med tre år gamle reisetall for eksisterende rute.

Er statsråden enig med Jernbanedirektoratet i at det er god praksis å benytte reisetall på denne måten som grunnlag for beslutninger om fremtidige rutebehov?»

Ove Trellevik hadde her teke over presidentplassen.

Statsråd Jon-Ivar Nygård [13:01:33]: Jernbanedirektoratet har ansvar for å vurdere og inngå avtaler om

togtilbud på Meråkerbanen. Deres beslutning om at dagens togtilbud videreføres på Meråkerbanen, med bedre togsett og gode overgangsmuligheter, vil gi passasjerene både bedre komfort og flere sitteplasser.

Løsningen oppfyller målet om utslippsfrie togsett som er planlagt i effektpakken Nullutslipp i byområdet og innføring av nye kjøretøy på Trønder- og Meråkerbanen, som er grunnlaget for at banen elektrifiseres.

Jeg har tillit til at Jernbanedirektoratet har gjort grundige og gode faglige vurderinger. Direktoratet har i sine vurderinger tatt utgangspunkt i markedsforutsetninger, kundenytte og estimert vederlagsbehov. Direktoratet har hatt dialog med både norske og svenske aktører og sett på ulike alternativer for hvordan tilbudet kan bli best mulig etter elektrifiseringen. Dialogen med togselskapene viser at et fjerntogtilbud blir for dyrt å gjennomføre i forhold til det forventede markedspotensialet.

Meråkerbanen blir nå en moderne og miljøvennlig transportløsning, og det nye tilbudet vil gi bedre reiser for folk i regionen og styrke forbindelsene over grensen. Når banen står ferdig elektrifisert, får vi et tilbud som er både mer effektivt og mer bærekraftig og til nytte for både næringsliv og reisende.

Oda Indgaard (MDG) [13:02:54]: Staten har altså brukt 2 mrd. kr på å elektrifisere en linje som bare skal brukes to ganger i døgnet. Det er stort engasjement i denne saken. Lokalt, i regionen, er det tverrpolitisk enighet om at en mer tverrgående forbindelse hadde vært å foretrekke. Næringslivet sier det samme. Også blant den gjengse trønder er det en forundring over pengene som brukes på å elektrifisere en jernbane som nesten ikke skal være i bruk. Blant togselskapene hører vi også at det er stor tro på markedspotensialet på sikt.

Hvordan kan statsråden da lene seg tilbake og se muligheten til å ta et steg mot en mer framtidsrettet transport gå til spille? Vi vet at vaner bygges over tid, og skal vi endre en uvane, fra hyppige helgeturer med fly til helgeturer med litt sakteregående tog, må vi starte et sted. Hvor er visjonene til statsråden?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [13:04:01]: Det er to ting å si om det. For det første er det sånn at når man bygger jernbaneinfrastruktur, og man har en rutestruktur som ligger der i dag, eller de nærmeste årene, utelukker ikke det utvikling over tid. En jernbanestrekning ligger der i hundre år, minst, så der vil det selvfølgelig alltid være et potensial. Det som imidlertid har vært effektpakken, og det som har vært viktigst å nå her, er elektrifisering for å kutte klimagassutslipp. Det er selvfølgelig en helt åpenbar analyse, vil kanskje mange si, at det er det regionale togtilbudet som er viktigst. Det blir godt. Så vil det være

muligheter for å bruke overganger og reise videre inn i Sverige.

Det er også et faktum at de tilbudene man har fått, har vist en veldig høy kostnad per passasjer, så sann jeg har forstått Jernbanedirektoratet, er det vanskelig å forsvare å inngå en kontrakt om det.

Oda Indgaard (MDG) [13:04:55]: Det er altså brukt kundeundersøkelser fra 2022 på et eksisterende tilbud til å spørre om folk kunne tenke seg å reise til et annet sted. Med Jernbanedirektoratets tankegang oppleves det litt sånn at vi også burde sagt nei til f.eks. alle broinvesteringer i Norge, med bakgrunn i kundedata som sier at ingen svømmer på strekningen i dag, så derfor er det heller ikke behov for å ta seg over den fjorden.

Det er heller ikke sånn Statens vegvesen opererer når vi skal velge hvilke veier vi investerer i. Vi har eksempelvis en stor visjon for Hordfast til 50 mrd. kr, hvor man prognostiserer med firegangeren i trafikkvekst sammenlignet med den trafikken som går på ferjen i dag. Hva tenker statsråden om at disse etatene opererer med totalt ulike måter å beregne både tilbud og kapasitet på, men alltid i favør av bilen og i disfavør av kollektiv, og tilsynelatende aldri medberegnet Stortingets vedtatte mål om klimagassutslipp eller nullvekstmål?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [13:06:01]: La oss begynne med det siste. Her leveres det på et oppdrag fra storting og regjering om å elektrifisere, slik at man når nullutslipp på jernbanestrekningen. Det legges til rette for et regionalt togtilbud som blir bedre, med bedre komfort. Det vil selvfølgelig gå i den retning som representanten spør om.

Det som representanten er opptatt av i tillegg, er hvorvidt man skal ha et reisetilbud som går direkte til Stockholm, hvis jeg forstår representanten rett. Det har så langt vist seg, med den kunnskapen man har, at det blir veldig kostbart, og at det er lite etterspørsel – og det er sikkert med utgangspunkt i undersøkelser som er gjort tidligere. Så kan man selvfølgelig alltid stille spørsmål ved om det ville sett annerledes ut om man hadde spurt i dag. Det kan man ha tanker og meninger om, men det er nå den måten vi jobber på, for å vurdere hvordan vi skal bruke samfunnets felles ressurser, for det er jo ikke sånn at en krone ikke har alternativ verdi. Hvis man, for å sette det på spissen, skal bruke alle pengene til et togtilbud som det kan se ut som få vil benytte seg av, går jo det ut over noe annet.

Spørsmål 15

Presidenten [13:07:05]: Dette spørsmålet, fra representanten Lars Haltbrekken til energiministeren, vil

verta teke opp av representanten Hilde Marie Gaebpie Danielsen.

Hilde Marie Gaebpie Danielsen (SV) [13:07:25]: «Som følge av regjeringens kraftløft for Finnmark har enkelte reinbeitedistrikt, som Čorgaš reinbeitedistrikt på Nordkynhalvøya, fått en rekke vindkraftsøknader de nå må behandle og ta stilling til. Reinbeitedistriktet påføres en enorm jobb de ikke selv har bedt om. I motsetning til arbeid med søknader om utbygging av vannkraft gis det ikke økonomisk støtte til den jobben reinbeitedistriktet nå må gjøre.

Vil statsråden ta initiativ til en likebehandling for dem som berøres av vind- og vannkraftutbygging?»

Statsråd Terje Aasland [13:08:05]: Jeg mener det er viktig med gode konsesjonsprosesser for ny kraft og nytt strømmnett over hele landet. En god konsesjonsprosess er en forutsetning for å kunne vurdere om det kan og skal gis konsesjon til et prosjekt eller ikke, og for at det skal være tillit til vurderingene myndighetene gjør, for både berørte og utbygger. Der tiltaket kan påvirke samiske interesser, som reindrift, er medvirkning fra reindriften en viktig del av denne prosessen. Dette gjelder ikke minst i forbindelse med de vindkraftprosjektene i Finnmark som nå skal behandles.

Jeg viser til at Stortinget i januar i år behandlet Representantforslag 4 S for 2024–2025, fra representantene Haltbrekken og Elvestuen. Det gjaldt fremme av forslag til lovendring om økonomisk støtte i forbindelse med søknader om vindkraftutbygging, og forslaget ble ikke vedtatt. Jeg mener fortsatt at det ikke er hensiktsmessig med en egen bestemmelse om utgiftsdekning for vindkraftprosjekter som behandles etter energiloven. Det er i første rekke konsesjonsmyndighetene ved Energidepartementet og NVE som har ansvaret for å legge opp til en forsvarlig og effektiv prosess som sikrer nødvendig medvirkning. Dette gjelder ikke bare reindriften, men også grunneiere, naboer osv. Tiltakshaver har også et viktig ansvar for at utredningene er av god kvalitet, og slik bidrar til at saken opplyses på en god måte.

NVE har i år fastsatt utredningsprogram for elleve prioriterte vindkraftprosjekter i Finnmark. Videre har NVE satt frist 1. november 2026 for at disse prosjektene sender inn sine konsesjonssøknader med konsekvensutredninger. NVE har i utredningsprogrammet bl.a. satt krav om medvirkning fra reindriften. Her heter det bl.a. at det forutsettes at tiltakshaver gjør det mulig for reindriftsutøvere å medvirke i utredningsarbeidet ved å dekke deres nødvendige kostnader. Videre heter det at aktuelle reindriftsparter skal gis reell mulighet til å delta i utredningsarbeidet. Jeg mener at dagens ordning fungerer bra. Regjeringen har iverksatt flere andre tiltak som er med på å bidra til å øke kapasiteten til reindrift,

ten, bl.a. gjennom reindriftsavtalen 2025–2026. Jeg mener det er viktigere å prioritere denne typen tiltak enn å utrede og eventuelt foreslå endringer i energiloven om behandling av vindkraftprosjekter.

Hilde Marie Gaebpie Danielsen (SV) [13:10:34]: Jeg takker for svaret. Statsråden snakker her om flere tiltak. Han nevner bl.a. reindriftsavtalen. Jeg mener at det ikke skal være sånn at det er reindriften som skal betale kostnadene diverse utbyggere påfører dem, for det er ikke enkeltmennesker og reindriften som ønsker og ber om en utbygging.

Statsråden har også kommet med en rekke tiltak tidligere. Så jeg har lyst til å spørre: Mener statsråden at disse tiltakene har gjort at jobben for reindriften blir lettere? Altså: Har de tiltakene virket? Om statsråden mener det, vil jeg gjerne få konkrete eksempler på hvordan de tiltakene har virket.

Statsråd Terje Aasland [13:11:36]: Jeg kan godt komme tilbake til representanten med en nærmere beskrivelse av hvordan tiltakene har fungert, og har da en oppfordring om at det gjerne blir i et svar på et skriftlig spørsmål.

Vi er opptatt av at reindriften skal kunne ha innflytelse over de konsesjonsprosessene som er. Det har vi presisert, og det har NVE nå presisert i det arbeidet som skal gjøres i tilknytning til industri- og kraftløftet i Finnmark. Det er viktig at de stemmene og de vurderingene og den kompetansen de har, blir tatt med i denne konsesjonsprosessen og i de vurderingene som skal gjøres i tilknytning til det. Så bør også reindriften, i likhet med alle andre næringer, i den grad de skal uttrykke seg og være med i denne prosessen, noe jeg har forventninger om at de gjør, gjøre det på basis av det som er situasjonen. I reindriftsavtalen og i andre forhold har det vært avsatt penger til rådgivningstjeneste, oppfølging og reduksjon av den økonomiske byrden for reindriften knyttet til dette med f.eks. arealforvaltning samlet sett.

Hilde Marie Gaebpie Danielsen (SV) [13:12:41]: I 2024 skrev statsråden i brev til Čorgaš reinbeitedistrikt at Energidepartementet ikke kan gi et tilsagn eller en garanti om økonomisk bistand, slik de ønsket. Det har også statsråden bekreftet her, ved at han heller ikke støtter en slik ordning.

Tidligere i dag fremmet jeg et representantforslag som ville gjøre at statsråden kan pålegge utbyggere å gi reinbeitedistrikter økonomisk støtte, f.eks. til Čorgaš for den enorme jobben som er pålagt dem, med sju vindkraftparker. Čorgaš er faktisk ikke alene om disse sakene. Sakene øker. Jillen-Njaarke reinbeitedistrikt i Nordland har fått fire vindkraftutbyggingssaker i fanget nå,

rett før jul. Dette er absolutt helt umenneskelig. Vil statsråden be Arbeiderpartiet på Stortinget støtte forslaget?

Statsråd Terje Aasland [13:13:35]: Jeg var ikke kjent med at det var fremmet et forslag i dag. Det som støttes av Arbeiderpartiet i Stortinget, avgjøres av Arbeiderpartiets stortingsgruppe, og det kan sånn sett ikke statsråden avgjøre.

Så er det en vesentlig forskjell med tanke på det lovverket som gjelder. Etter vassdragsreguleringsloven gis det kostnadsdekning for vannkraftutbygginger som ender opp med konsesjonssøknad. De forholdene som tas opp her, altså vindkraft, omhandler energiloven. Skal da alle elementer i energiloven i utgangspunktet kostnadsberegnes? Det er mange dilemmaer rundt det som ble godt drøftet i Stortinget da Stortinget behandlet dette sist, så sent som i våres.

Jeg mener at det er klokt å forholde seg til det regelverket som er, og at det ikke gis den typen kostnadsdekning som eventuelt det forslaget representanten fremmet i dag i Stortinget.

Spørsmål 16

Frå representanten Kjersti Toppe til digitaliserings- og forvaltningsministeren:

«Ideell sektor utgjør ein stor og viktig del av velferdstilbudet vårt og har kompetansemiljø som vi må ta vare på. Det hastar no å følgje opp Avkommersialiseringsutvalets tilråding om å få på plass ein juridisk definisjon og registerløysing for ideelle tilbydarar. Det har no gått svært lang tid utan at dette er fulgt opp.

Når vil statsråden legge fram slike forslag som heile ideell sektor ventar på?»

Presidenten [13:14:34]: Dette spørsmålet er utsett til neste spørjetime.

Spørsmål 17

Hege Bae Nyholt (R) [13:14:53]: «Spredt bosetning og levende distrikt har vært politisk prioritert i Norge for å sikre blant annet matproduksjon, beredskap og at vi tar hele landet i bruk. Gode tjenester til befolkningen, som barnehage, skole, kollektivtransport og kulturliv, er viktig for å sikre bolyst og tilflytting til distriktene. Bortfall av disse tjenestene, som nedleggelser av skoler, møter ofte stor folkelig motstand.

Deler statsråden bekymringen for at skolenedleggelser i distriktene fører til sentralisering og nedbygging av lokalmiljø?»

Statsråd Kari Nessa Nordtun [13:15:24]: Ja, jeg deler bekymringen. Samtidig forstår jeg situasjonen mange lokalt folkevalgte står i i en tid med fallende elevtall, spesielt i distriktene.

SSBs framskrivninger forventer at det i 2040 vil være nesten 50 000 færre barn og unge enn i dag. Det er distriktkommunene som forventes å få det aller meste av nedgangen i antall barn og unge.

I Norge er det slik at lokalpolitikkerne har ansvar for skolestrukturen, altså hvilke skoler kommunen eller fylket skal ha, og hvor de skal lokaliseres. Det ligger i kjernen av det kommunale selvstyret. Det er lokale myndigheter som kjenner forholdene best, og som best kan fange opp ulike innspill fra lokalsamfunn og lokalt næringsliv. De prioriterer og tar valg som de mener er best for sine samfunn og regioner.

Min klare forventning er at lokalt folkevalgte jobber for å få et best mulig skoletilbud til sine innbyggere. Det kan imidlertid ikke bare handle om plassering av skolebygningene og byggenes betydning for lokalsamfunnet. Det handler også om hvordan skolene kan gi elevene et godt læringsmiljø faglig og sosialt, samfunnets behov for kompetanse, at de klarer å rekruttere kvalifiserte lærere, og hvilken belastning reisevei innebærer for elevene.

Mitt inntrykk er at lokalt folkevalgte tar beslutninger om skolestruktur på stort alvor. I 2024 ble det i Norge lagt ned 32 grunnskoler og opprettet 12 nye. Det er færre nye og nedlagte skoler enn det som har vært snittet de siste 15 årene. Antall nedlagte videregående skoler var litt lavere enn snittet for de siste 15 årene.

For regjeringen er arbeidet med trygge og gode lokalsamfunn svært viktig. Det pågår en sentralisering av befolkningen over hele verden. Det er mange årsaker til dette, bl.a. endringer i teknologi og næringsstruktur. Det er et politisk ansvar å se helheten for å møte disse utfordringene på en god måte, bl.a. gjennom å sørge for at velferdstjenestene tilpasses befolkningens behov.

Regjeringen har gjort flere tiltak for å sikre tilgang til utdanning i distriktene. Det viktigste er at vi bidrar til et godt og forutsigbart inntektsgrunnlag for kommunesektoren. I 2025 har sektoren fått en realvekst i frie inntekter på om lag 15 mrd. kr, noe som er den største økningen i nyere tid. I 2026 foreslår regjeringen en vekst i kommunesektorens frie inntekter på 4,2 mrd. kr. Dette vil bidra til å styrke den økonomiske situasjonen i kommunesektoren ytterligere.

Jeg vil også vise til at regjeringen foreslår å videreføre grunnskoletilskuddet i 2026. Satsen i grunnskoletilskuddet utgjør neste år 583 234 kr per kommunale grunnskole.

I tillegg har vi satt i gang tiltak for at flere unge i områder med store avstander og lave befolkningstall skal

slippe å flytte fra hjemstedet for å fullføre yrkesfaglig videregående skole: et nytt tilskudd til fleksible og desentraliserte tilbud og et lovforslag om å utvide adgangen til bruk av fjernundervisning i slike områder.

Hege Bae Nyholt (R) [13:18:29]: Vi skal en liten tur til mitt barndomsfylke, Innlandet. Udir bruker Innlandet fylkeskommunes befolkningsframskrivninger, som estimerer en stor nedgang på nesten 20 pst. i forventet antall ungdommer i Innlandet i årene framover, for å bevise at den nyopprettede privatskolen ville føre til vansker for den offentlige. Dette skiller seg markant fra prognosene til SSB, som viser en nedgang på under 5 pst. fram til 2033 i samme område.

Fylkeskommunens prognoser har allerede vist seg å være lite treffsikre. Tallene tilsa at det skulle være like mange elever på videregående skole i år som i fjor, men det viste seg å bli 200 flere elever. At fylkeskommunens estimerer bommer såpass for en kort tidsperiode, sier noe om hvor lite troverdige fylkeskommunens tall for de neste 15 årene er, og når avslaget på Jotunheimen videregående skoles søknad er grunnlagt i disse tallene, er det all grunn til å stille spørsmål.

Hva mener statsråden om at befolkningsframskrivningen Udir legger til grunn, er utarbeidet av prognosene til administrasjonen i Innlandet fylkeskommune framfor av SSBs, og at disse skiller seg markant fra SSBs offisielle prognoser for den framtidige ungdomsbefolkningen i Innlandet og i regionen til Jotunheimen videregående skole? Jeg beklager tempoet.

Statsråd Kari Nessa Nordtun [13:19:41]: Det går bra, det er mye som skal få plass på kort tid. Det kjenner jeg meg igjen i.

Jeg kan ikke gå inn og kommentere enkeltsaker konkret, i hvert fall ikke hvis man leser det som står i pressen, for da kan man fort havne på eget bord. Det er viktig at jeg har et ryddig forhold til det.

Det jeg kan si på generelt grunnlag, er at det er viktig at man har gode administrasjoner i kommunene som jobber kunnskapsbasert og faktabasert, og at man er åpen om eventuell usikkerhet som knytter seg til tall som legges fram til politisk behandling. Det er ekstremt viktig at det er høy grad av redelighet og oppmerksomhet knyttet til nettopp de vurderingene som de lokalt folkevalgte står i knyttet til dette.

Hege Bae Nyholt (R) [13:20:29]: Dugnad er et positivt ladet ord i Norge, og det drives i både by og bygd. I Lom har lokale krefter gjennom en real dugnad samlet inn over 70 mill. kr fra lag, organisasjoner, bedrifter, kommuner og privatpersoner for å finansiere gratis videregående skole for ungdommene sine etter at det offentlige sviktet. Likevel har både Innlandet Arbeider-

parti og Udir vendt tommelen ned for godkjenning av skolen, til tross for at alle krav i privatskoleloven er oppfylt.

Mener statsråden at lokalsamfunnet i Lom dermed har sløst bort pengene sine?

Statsråd Kari Nessa Nordtun [13:21:02]: Dette er knyttet til forvaltningslovens område og enkeltvedtak. Jeg kan ikke på nåværende tidspunkt uttale meg om en pågående sak som jeg eventuelt skal få til behandling på eget bord, så jeg vil avstå fra å svare ytterligere.

Spørsmål 18

Presidenten [13:21:19]: Dette spørsmålet, fra representanten Geir Jørgensen til forsvarsministeren, vil verta teke opp av representanten Bjørnar Moxnes.

Bjørnar Moxnes (R) [13:21:37]: «Under militærøvelsen Ægir valgte Sjøforsvaret å senke den utrangerte fregatten KNM Bergen på 125 meters dyp ved fiskefeltet Svensgrunnen utenfor Senja. Fregattvraket og vrakdeler ligger nå som en permanent driftshindring for fiskeflåten. Avgjørelsen ble tatt uten at fiskernes organisasjoner ble konsultert. Fiskeridirektoratet understreker i sin vurdering fra mai i år at dette er et viktig fiskefelt med stor aktivitet.

Hvorfor valgte Sjøforsvaret å ignorere fiskerifaglige råd og senke fregatten på et aktivt fiskefelt?»

Statsråd Tore Onshuus Sandvik [13:22:24]: Det er viktig for Sjøforsvaret å øve og trene realistisk, teste våpensystemene våre og samvirke med våre allierte. Slike øvelser bidrar til å ivareta Forsvarets operative evne og interoperabilitet, og demonstrerer en troverdig og robust forsvarsevne.

Forsvaret var ved senkingen av fregatten KNM Bergen avhengig av å forankre fartøyet godt slik at det holdt seg helt i ro, for på den måten å få nødvendig utbytte av våpentesten. Forsvaret vurderte derfor at området ikke kunne være dypere enn 125 meter, noe som snevret inn mulige lokasjoner.

Den valgte posisjonen ligger helt i utkanten av fiskefeltet Svensgrunnen, og representerte et kompromiss mellom operative behov og sivile interesser. Øvingen ble gjennomført på en trygg og kontrollert måte. Våpenet som ble brukt ved senkingen, delte fartøyet i to deler som begge var forankret i bunnen med et bøyesystem. Bøyesystemet ble fjernet etter senkningen, og alle løse deler var i forkant fjernet fra fartøyet. Det forventes derfor ikke mange vrakdeler spredt utover, og Forsvaret skal verifisere status og nøyaktig lokasjon på vrakdelene.

Jeg har forståelse for at området også brukes til fiske. Forsvaret opplyser at de nettopp derfor søkte dialog med både statsforvalter og Fiskeridirektoratet for å finne den minst belastende løsningen, som samtidig innfridde de operative behovene denne våpentesten hadde.

Bjørnar Moxnes (R) [13:23:59]: Fiskarlaget skriver i brev til Forsvarsdepartementet at vraket av KNM Bergen antakelig har ødelagt store deler av dette feltet. De peker også på at fiskerinæringen er et fundament for matberedskap, både i Norge og for våre allierte, at norske fiskere er en sentral del av totalforsvaret, og at de også bidrar sterkt til aktivitet og det å hevde suverenitet både i territorialfarvannet i norsk økonomisk sone og i Svalbardsonen. Forsvaret trenger et godt forhold til fiskerne og vice versa. Det er det motsatte som er gjennomført av Forsvaret, med departementets velsignelse.

Fiskarlaget spør og ber om å få svar og avklaringer på det å få ryddet opp dette nå. Spørsmålet er både om vrakdeler vil bli fjernet, og innen når, og også om rutiner for å hindre at man ødelegger viktige fiskefelt i framtiden.

Statsråd Tore Onshuus Sandvik [13:25:03]: Det er en risiko for at fiskeredskaper kan feste seg i vraket. Lokasjonen som ble valgt, er derfor helt i utkanten av Svensgrunnen, i et område hvor det historisk har blitt brukt passive redskaper som garn, jukser og line, og i mindre grad aktive redskaper som hales eller slepes langs bunnen. Forsvaret bekrefter at fregatten sank rett ned og ligger på den planlagte lokasjonen. Forsvaret vil sørge for at dette gjøres tilgjengelig for fiskerne, f.eks. via BarentsWatch og FiskInfo. Jeg har forståelse for at området også brukes til fiske, og Forsvaret har derfor søkt å finne den minst belastende løsningen som samtidig innfridde de operative behovene som denne våpentesten hadde.

Bjørnar Moxnes (R) [13:25:51]: Det er jo en god regel at hvis man gjør en feil som får konsekvenser for andre, er det fint å få ryddet opp i det etterpå. Jeg tolker statsrådens svar dit hen at man ikke har tenkt å fjerne vrakrestene, selv om Fiskarlaget skriver i brevet sitt at dette viktige fiskefeltet i stor grad vil bli tatt ut av bruk hvis det ikke ryddes opp. Med respekt å melde: Jeg tror Fiskarlaget vet litt mer om fiske enn både jeg og forsvarsministeren gjør.

Så spørsmålet gjensstår: Er det virkelig sånn at regjeringen ikke har tenkt å rydde opp i dette vraket, og at det blir vanskelig å få fisket i dette området i framtiden? Eller har man en plan om å si at ålreit, det ble som det ble, men vi skal i hvert fall sørge for å rydde opp i det rotet vi

nå har skapt på havbunnen på Svensgrunnen, så det blir mulig å fiske i hele området, også i framtiden?

Statsråd Tore Onshuus Sandvik [13:26:56]: Senkingen av KNM Bergen er valgt av operative behov og er et kompromiss gjennom de faglige rådene man fikk. Fiskeridirektoratet anbefalte å senke på dypere vann, men da de operative behovene tilsa at man måtte ankre opp på maks 125 meter, valgte man det minst belastende området, etter veiledning fra Fiskeridirektoratet. Behovet for øvelsen er beskrevet, og den ble gjennomført på en vellykket måte. Saken er ikke optimal, men av ulike onder valgte man det minste. Derfor senket man da også i utkanten av Svensgrunnen, der det var minst miljøbelastende, etter dialog med Fiskeridirektoratet.

Spørsmål 19

Remi Sølberg (R) [13:27:58]: «I dag står de fleste moderne sykehus uten reell beskyttelse som følge av byggestoppen fra 1998.

Vil statsråden ta initiativ til at nye sykehus igjen bygges med integrerte tilfluktsrom, slik at pasienter, ansatte og kritiske funksjoner sikres ved krise eller krig, og mener statsråden at helseberedskap bør være et statlig ansvar og en del av grunnsikringen av kritisk infrastruktur – ikke et spørsmål overlatt til det enkelte helseforetak?»

Statsråd Astri Aas-Hansen [13:28:31]: Det veldig korte svaret på spørsmålet fra representanten er ja, sykehus vil bli omfattet av en ny forskrift om tilfluktsrom. Med nytt regelverk vil altså ikke dette spørsmålet bli overlatt til det enkelte helseforetak.

Remi Sølberg (R) [13:28:58]: I mitt fylke, Østfold, står vi foran en utbygging av Kalnes sykehus. Nytt stråle- og somatikkbygg skal bygges der, og det vil styrke kreftbehandlingen i regionen. Kostnadsrammen er på rundt 4 mrd. kr, men altså uten at det planlegges et tilfluktsrom eller noen form for integrert beskyttelse. Et nytt tilfluktsrom, en ny kjeller, vil koste opp mot 200 mill. kr. Det blir altså nok et sykehus uten beredskap, og det betyr at pasienter, ansatte og avgjørende funksjoner igjen blir stående helt sårbare. Vi har sett Drammen sykehus åpne opp for litt siden og her om dagen Stavanger universitetssjukehus – begge to uten tilfluktsrom, til tross for at vi vet at disse formålsbyggene er ekstra utsatt i krig. Rekker vi det?

Hva vil statsråden si til innbyggerne i Østfold, et fylke som har en NATO-havn, som har en militær flyplass, og som er en akse E18/E6, og som er porten ut til Europa? Vi trenger tilfluktsrom.

Statsråd Astri Aas-Hansen [13:30:01]: Jeg er enig i at vi trenger tilfluktsrom. Det er også grunnen til at regjeringen og Stortinget har sagt at vi må få på plass forskrift knyttet til det å ha tilfluktsrom. I dag er tilfluktsrommene inndelt i kategoriene private tilfluktsrom og offentlige tilfluktsrom. Jeg tenker at det er litt forvirrende begreper, for et tilfluktsrom knyttet til et sykehus er definert som et privat tilfluktsrom, selv om det er det offentlige som eier det.

Det vi gjør nå i disse dager, er å følge opp Stortingets vedtak og jobbe for å ferdigstille et utkast til høringsnotat om ny forskrift om tilfluktsrom. Der legger vi opp til å gjeninnføre plikten til å bygge private tilfluktsrom i visse typer bygg med forhøyet risiko for krigshandlinger.

Remi Sølberg (R) [13:31:04]: Vi vet at sykehus er veldig utsatt i moderne krigføring. Vi ser det i Gaza, og vi har sett det i Ukraina. Under dagens foretaksmodell overlates dette til det enkelte helseforetak, som må veie beredskap opp mot drift, økonomiske resultatkrav, investeringstakt osv. Resultatet blir at dette ikke blir prioritert. Det er ikke noe økonomisk handlingsrom for dette. Foretaksmodellen strekker ikke til. I Rødt har vi vært tydelige på én ting: Beredskap må være et statlig ansvar, ikke et avvik i et eller annet foretaks regneark.

Jeg er spent på tidslinjen i dette. Jeg bryr meg om alle de framtidige sykehusene, men Kalnes er nå mitt lokalsykehus, og der går spaden snart i jorden. Vil vi kunne se en snarlig endring i lovverket?

Statsråd Astri Aas-Hansen [13:32:04]: Vi holder på med denne forskriften, og den vil vi sende på høring så raskt som mulig. Den vil som sagt knytte seg til private tilfluktsrom, som betyr f.eks. knyttet til et sykehus, et borettslag eller en skole.

Jeg mener også det er et viktig grunnleggende premiss at vi sørger for mest mulig forutsigbarhet for både offentlige og private aktører når vi jobber med reguleringer og ulike krav. Derfor mener jeg at vi først må få på plass et nytt regelverk som kan gjøres gjeldende, og så må vi se på eventuelle overgangsregler. Det blir fra forskriften kommer på plass, og framover, en også regulerer hvem som skal ha en plikt til å bygge tilfluktsrom.

Så er det klart at en også må se på mulige overgangsregler, nettopp for å sikre alle som har behov for å få tilgang til et tilfluktsrom, eller som er i et område hvor en vil definere at det er viktig, også kan se på hvordan en kan få på plass tilfluktsrom i allerede eksisterende bygg.

Spørsmål 20

Liv Gustavsen (FrP) [13:33:38]: «Det skjer stadig alvorlige brudd på barnevernsloven.

Hvordan kan vi som politikere – og du som statsråd – ha tillit til årsrapporter og internkontroll fra barnevernstjenesten, når alvorlige brudd på loven avdekkes kort tid etter?»

Statsråd Lene Vågslid [13:33:59]: Takk for spørsmålet. La meg starte med å seie at det er mange kommunar som gjer eit godt arbeid på barnevernsområdet.

Barnevernstenesta har ansvar for ungar som lever under forhold som kan skade deira helse og utvikling, og dei skal få nødvendig omsorg, hjelp og beskyttelse til rett tid, slik at barnevernet utgjør ein viktig og positiv forskjell for veldig mange barn og foreldre. Samtidig veit me at enkelte kommunar har utfordringar med å oppfylle det ansvaret dei har. Me må erkjenne at kommunane har ulike føresetnader for å kunne utføre sine oppgaver.

Føremålet med tilstandsrapporteringa frå barnevernstenesta er at kommunestyret og nettopp lokale politikarar skal få kjennskap og ikkje minst eigarskap til sitt lokale barnevern. Då er det avgjerande at den øvste leiinga i kommunen har god styring og kontroll med si barnevernsteneste. Dagens system har ulike verkemiddel for å føre kontroll med oppgåveutføringa til kommunane. Kravet til internkontroll gjeld kommunane sitt eige systematiske arbeid for å sørje for at dei følgjer opp sine plikter etter barnevernslova, og internkontrollen gjev kommunane informasjon og ikkje minst ansvar for å følgje opp avvik og risiko for avvik. Dermed er det heilt grunnleggjande for deira eiga kvalitetssikring og kvalitetsutvikling.

Som representanten veit, fører statsforvaltaren òg tilsyn med at kommunane oppfyller sine oppgaver. Tilsynet skal avdekkje svikt i kommunane, og så er det Helsetilsynet som koordinerer og rapporterer frå statsforvaltaren sitt tilsyn. Eg meiner at me har gode strukturar for kontroll med barnevernstenesta, gjennom både eigenkontrollen og det statlege tilsynet. Me må likevel fortsetje å styrkje kommunane sin kompetanse og kvaliteten på arbeidet i barnevernstenesta.

Kvaliteten på kommunane sitt arbeid var eit av temaa i Riksrevisjonens undersøking av årsaker til utfordringar i barnevernet, som blei behandla av Stortinget i vår. Riksrevisjonen var særleg oppteken av utfordringar som held fram over tid, trass i iverksette tiltak. Som eg gjorde greie for ved behandlinga av den rapporten, er det sett i gang fleire tiltak dei seinare åra for å betre kvaliteten i barnevernet. Det er bl.a. teke grep for å styrkje kommunen si styring og leiing av barnevernstenesta, som me veit er heilt sentralt for å få ei god teneste. Sei-

nast i kvalitetsløftet, som Stortinget vedtok i vår, blei det vedteke fleire viktige grep som skal styrkje det faglege arbeidet i kommunane og gje dei betre føresetnader for å kunne oppfylle sine lovpålagde oppgåver.

Liv Gustavsen (FrP) [13:36:51]: Den 8. oktober fikk Nes kommune pålegg fra statsforvalteren da det ble avdekket at de over en lengre periode i 2024 ikke hadde behandlet bekymringsmeldinger i tråd med barnevernsloven § 2-1. I september behandlet kommunestyret årsrapporten for 2024 for barnevernet i Nes, som var positiv på alle punkter. Det er bare to år siden den samme kommunen fikk påvist alvorlig svikt i oppfølgingen av barn i fosterhjem. Altså: Rapportene som politikerne forholder seg til, har intet å påpeke. Dette er ikke et enkeltstående tilfelle. Vi får stadig høre om tilsvarende brudd i andre kommuner.

Mener statsråden at dagens tilsyns- og rapporteringsordning faktisk er god nok til å sikre barna den beskyttelsen loven skal gi dem? Hvis ikke forventer jeg at statsråden vurderer konkrete endringer, slik at sårbare barn som det varsles om, får hjelp, og at varslingen ikke blir liggende i en skuff.

Statsråd Lene Vågslid [13:38:05]: Me må heile tida streve etter å bli betre, og difor er det så viktig at ein òg brukar kommunane sin eigenkontroll, ikkje berre for å avdekkje avvik, men òg for å setje i gang forbetringar. Som eg viste til i mitt første svar, har Stortinget slutta seg til ei rekkje tiltak som skal styrkje kompetansen i det kommunale barnevernet. Det me veit, bl.a. frå Helse-tilsynet, er at dei gongene det skjer svikt i barneverns-tenestene, skuldast det ofte mangelfull styring, leiing og internkontroll. Difor meiner eg det er så viktig at me har etablert nye opplæringsprogram for leiarar, bl.a. i internkontroll. Me har etablert leiarnettverk mellom kommunar. Det har eg veldig tru på – at ein kan lære av kvarandre. Me har òg oppretta ei ny vidareutdanning for barnevernsleiarar. Det er alvorleg når det er brot på barnevernslova, og difor er det så viktig med både internkontroll og eit statleg tilsyn.

Liv Gustavsen (FrP) [13:39:06]: Det var godt å høre at man har innført mange kontroller, og at internkontrollen er styrket, men fortsatt ser vi jo brudd på barnevernsloven. Mener statsråden virkelig at dagens ordning da er god nok til å beskytte disse barna, selv etter pålegg fra statsforvaltere til forskjellige kommuner etter avvik og brudd? Er ikke da tiden inne for å ta tydelig ansvar for å sikre at loven faktisk følges i hele landet, og at barn kan trygges gjennom det ansvaret vi faktisk har?

Statsråd Lene Vågslid [13:39:48]: Alvorlege brot på barnevernslova skal følgjast opp. Alle barn i Noreg skal få god hjelp frå sitt barnevern, og det er difor eg innleidde med å seie at veldig mange barn – dei aller fleste – får det. Då me styrkte kommunelova sine reglar om internkontroll for nokre få år sidan, var det bl.a. basert på at ein såg behovet for styrking. At ein har sett i verk fleire kompetansetiltak, veit me betyr mykje. Det eg nemnde i stad, at me er i gang med etterutdanning for leiarar i barnevernet, når det gjeld både kvalitet og internkontroll, har òg stor betydning. Eg meiner vidare at statsforvaltarane gjer ein veldig viktig jobb, ikkje berre med å avdekkje avvik eller svikt, men òg med å gje råd og rettleiing. Det er ulike føresetnader i kommunane, og difor er det ei enormt viktig oppgåve for statsforvaltarane å gje råd og rettleiing når alvorleg svikt er avdekt.

Presidenten [13:40:48]: Den ordinære spørjetimen er omme.

Sak nr. 3 [13:40:50]

Referat

Presidenten [13:40:51]: Det ligg ikkje føre noko referat.

Dermed er dagens kart behandla ferdig. Ber nokon om ordet før møtet vert heva? – Møtet er heva.

Møtet slutt kl. 13.41.

